S POUZDANJEM KROZ ŽIVOT

21687

»VRELO ŽIVOTA«

KNJIGA DUHOVNOG ŽIVOTA

Dr. ĐURO GRAČANIN

S POUZDANJEM KROZ ŽIVOT

ZAGREB

Izdao i odgovara
Dr. ĐURO GRAČANIN
Zagreb
8 maja 33/I.
Dozvolom crkvenih vlasti.

Tiskara: Štamparsko poduzeće »Aleksandar Tajkov«
Slavonska Požega

Umjesto predgovora

Prvi poticaj k pisanju ove knjige rodio se u Parizu pri susretu s likom jedne lijepe djevojke. Kad sam, naime, kao mladi student[1] lutao ulicama velikog grada, tražeći konačni pravac svoga života, privukao me poveći oglas sa slikom neke mile djevojke. Nisam tad pravo znao o kome se radi, ali mi se učinilo da iz njene pojave odsijevaju duboko ljudske a istodobno neke nadljudske osobine. Po tekstu saznadoh, da je umrla sasvim mlada, u svojoj dvadeset petoj godini, i da se sad njoj u počast gradi kapelica ... Kako? U počast osobe, koja je tek »protrčala kroz nekoliko proljeća svoga života«?

Izgledalo mi je čudno, nepojmljivo, pa posegnuh za njezinim životopisom.[2] Nadao sam se iz njega saznati o slavnim djelima simpatične junakinje. Na brzinu sam listao stranicu za stranicom njene biogra-

---

[1]) Prava i visoke komercijalne škole (Ecole des Hautes Etudes commerciales).

[2]) Histoire d' une Ame écrite par elle-même.

fije, ali ništa osobita, naročito istaknuta ne nađoh. Vjerojatno sam je odveć površno čitao.

Tek kasnije, iz drugih spisa, doznadoh da se radi o osobi koja svojim životom privlači, oduševljava tisuće, stotine tisuća, da za nju znaju već milijuni.[3] Da je na glas došla nečim naoko neznatnim, no u zbilji veličajnim : **posvemašnjim djetinjim pouzdanjem u Božju dobrotu.** Time, što se kroz čitav svoj život bezgranično i neslomivo pouzdavala u Boga kao Oca. I što je, kao svoj životni cilj, uzela b u d i t i kod drugih to pouzdanje:

»**Hoću** — pisala je — **da dušama pokažem put duhovnog djetinjstva, put pouzdanja i potpune predanosti.«**

---

[3])Evo što o tome kaže izdavač kritičkog izdanja P. François »Manuscrit autobiographique de Sainte Thérèse de l' Enfant Jésus, Lisieux 1957 - :»Od prvog izdanja (1898.) u dvije tisuće primjeraka, za koje se tjeskobno pitalo hoće li se moći raspačati, uslijediše milijoni svezaka, prevedeni na tridesetpet jezika, raznešeni na sve strane svijeta »uraganom slave«... Domala je ta mala karmelićanka, nepoznata u vlastitom gradu i gotovo u vlastitom samostanu, postala voljenim djetetom svijeta. Njena naivna slika s ružama prodire posvud, do u sniježne igloo-e Eskima, kućice i šatore nomada...« »S kraja na kraj svijeta imade na milijone duša čiji je nutarnji život podnio utjecaj ove male knjige«, ustvrdio je kardinal Pacelli, budući papa Pijo XII.« (Nav. dj. str. 13—14).

Vidio sam u tom silan jedan program, i u svom oduševljenju napisah o njoj i njenom životnom putu svoj prvi članak.[4]

Pokušao sam odmah i njime ići. I dok je trajao prvi zanos bilo je sve lako. Susret međutim s teškoćama koje se doskora pojaviše, izazvao je u duši pitanje: Kako je zapravo s tom stvari? **Da li se tim putem može uvijek i posvud ići? Da li bi posvemašnje pouzdanje u Boga moglo zaista predstavljati čvrsto, nerazorivo uporište ljudskog života?**

Sudari sa zbiljom, onakvom kakvu smo je posljednjih decenija više-manje svi mi proživljavali bili su odviše bolni, a da bismo olako mogli usvojiti kakvo nerazborito, jednostrano djetinje pouzdanje.

No da li je, »Mala sveta Terezija« — kako poslije, skraćeno, nazvaše junakinju s pariškog oglasa — bila nerazborita odnosno jednostrana u svojim gledanjima? Da li je ona pomišljala na neko pouzdanje, koje bi se tek možda iza samostanskih zidova dalo provoditi?

Duboka i mnogostruka proučavanja njezina života pokazala su da nije tako. Iskustva, uostalom,

---

[4]) Prvi put objelodanjen u sarajevskom tjedniku »Nedjelja« pod naslovom »Djevojka, što siplje ruže s neba«, zatim u Katoličkoj učenici« — Vjerski vodič i molitvenik dra Kniewalda, Zgb 1921, str. 344—350. Poslije opet u »Kalendaru sv. Ante« Sarajevo.

svih onih koji su u najraznolikijim okolnostima, pošli njenim putem iznijeli su na vidjelo, da se njime dade ići i tamo gdje bi to čovjek najmanje očekivao.

Ali pod dojmom udaraca koji su pratili rat i poratna vremena, mi smo svi, ne jednom, osjetili kako je nekad — među svim Božjim pozivima — ponajteži onaj: **Pouzdaj se, sinko, Confide fili**[5] **Confide filia, pouzdaj se kćerko!**[6] Da li se zbilja i danas možemo pouzdavati?

Problematika pouzdanja danas

Vjeruj, rekli smo u prvoj knjizi »Vrela života«[7] **Vjeruj** sinko! To da! Jer pred čitavim nizom činjenica ne mogu ne vjerovati.

No mogu li se također i pouzdavati? Izgleda to puno teže. Bar kod prilika, situacija u kojima mi danas živimo. Ta nije li sve u današnjem svijetu stavljeno u pitanje? Nije li danas tako, da nigdje ni s čim kao sigurnim ne možemo računati? Vjera nam kaže da se moramo pouzdavati u Boga kao svoga Oca.

5) Mt 9, 2.
6) Mt 9, 22.
7) »S vjerom kroz život«, Zagreb 1965.

Jer On jest naš Otac. Svemogući, beskonačno dobri Otac. Prema objavi i nauci Crkve moramo se nadati da će nam On, po svršetku ovoga života dati **najveće dobro: sama sebe** u blaženom gledanju. A i u ovom životu već sve štogod nam je potrebno da do tog konačnog svog cilja dođemo: sve duhovne milosti, koje k tome vode. A također materijalna dobra, koja omogućuju ljudsko bivovanje kakva ga je on na zemlji zamislio. To su temeljne zasade kršćanske, katoličke nauke o pouzdanju.

No da li ta nauka i danas može biti djelotvornom? Usprkos teškoća koje se postavljaju na putu čestita ljudskog života? Pouzdanje, ako se u svojoj biti oslanja na Boga i njegovo obećanje, računa — bar tako se čini — s izvjesnom stabilnošću zemaljskih pozicija. Da bi mogao voditi čudoredan život, čovjeku su potrebna, koliko toliko, stalna, sigurna sredstva. No što je danas sigurno?

Cilj, koga nam je Bog označio kao konačni smisao života? O tome nema sumnje.

No putevi koji tome cilju vode zalaze danas sve više u jedno bespuće, komu kao da nema kraja: Kraj svih prometnih znakova moderne civilizacije, čini se da ljudski život danas plovi kroz bezbroj nesigurnosti. Prijetnje dolaze od svakidanjih prometnih nesreća na ulici kao i onih od putovanja željeznicom, autobusom, avionom, brodom, pa do nedaća

što ih sobom nosi služenje svim mogućim tekovinama suvremene tehnike, do ispada ljudskih nastranosti svih mogućih kategorija; od zemljotresa također koji uništavaju ljudske nastambe; poplava, koje kroz par dana zatrpaju u blato svu ljetinu jednog kraja, ili pak zaprijete glađu čitavim pokrajinama . . .

Može li se usred ovih i bezbroj drugih nepredvidivih udaraca, što prijete našem životu na zemlji, pouzdavati u Gospodina?

Možemo li računati da nas nikad ni u kakvim okolnostima neće zapustiti? Da će u svim teškim nevoljama biti uz nas? I onda, kad zbog jedne nezgode, ili pak zamašne katastrofe ostanemo sasvim bez sredstava za život, bez novaca, bez svega?

Hoće li čuti naš vapaj, kad u sred možda obimne propasti riječi zanijeme na našim usnama?

Tome se moramo nadati.

Iza svega, uistinu, što se na zemlji događa stoji »M u d r o s t koja razvija svoju snagu s kraja na kraj svijeta i dobrostivo ravna svemirom«.[8] I to nam može dati snagu da pred svim, i najgorim, sačuvamo ravnotežu, mir i sigurnost.

No je li to sve baš tako jednostavno?

[8]) Mudr. 8, 1.

Nema li nekih uvjeta da Bog čuje naš glas, da nas posluša, i da nam pritekne u pomoć?

O tome htjela bi da ti govori ova knjiga.

O svemu što traži da se nadaš.

Kao i onome što se opire nadi.

O svemu što budi nadu i pouzdanje.

Kao i onome što hoće da ih pokopa, u korijenu uništi.

O strašnoj stvarnosti naših dana i idejama koje u nadi gledaju besmisao ili naivnost.

Hoće li u tome uspjeti?

U svakom slučaju, nada je normalna i ona je dapače veliki pokretač ljudskog života. Kad pređe u pouzdanje ona izvodi velebna djela.

Kao što i protivno: sa zamrlim nadama jenjava život.

Hoće li, dakle, naš život biti protkan nadom, tihim oduševljenjem srca, pun vedrog smiješka i sreće za se i za druge?

Ili će, obratno, sličiti tuzi smrknutog, oblačnog neba, životu pri zalazu?

Što je dakle nada, što je pouzdanje?

Kakvi su im oblici?

Gdje se oni situiraju u životu?

Kakva je njihova uloga?

Nada u našem životu

Mnogo smo već puta pomislili da je nema.

Onda osobito, kad su se gusti, crni oblaci nadvili nad naše nebo. Kad su neprestane kiše tekle iz njih, a k tomu možda još više iz naših očiju.

Kad ni jednog tračka plavetila nije bilo na nebu, ni jedne zvijezde u noćnoj tami.

Kad smo se okretali, obrtali na sve strane, da bismo ugledali bar jedan tračak svjetla.

Dugo je to za nas, makar u sebi i kratko trajalo.

A onda smo spoznali da ona ipak nije ugasla.

Da dapače trajno živi. Kao velika pokretna sila našeg života.

Nezamjetna sad i tiha, sad opet napeta kao žarka želja.

Sad pak plaha, ustreptala kao djevojačko srce.

Sad smiona kao duh osvajača brdskih vrhunaca.

Sad bojažljiva, klonula kao kad na čovjeka nasrne bezdušna zloba.

Sad živa i poduzetna kao misao onoga koji vjeruje u budućnost.

Sad topla, no suzdržana kao diskretni vapaj duše.

Sad raspjevana kao cvjetna livada u proljetno jutro.

Sad osuta smiješkom kao pogled djeteta pred licem majke — uvijek pak kao nešto što natapa dušu milinom ili tugom.

Što je čini takvom?

Vjera u ideal, konkretnu zapravo stvarnost, no daleku još i nedosegnutu, u zbilji teško dohvatnu, ali uvijek primamnu.

Kako je sad s tom toliko željenom stvarnošću u našoj duši?

Apostoli su ono, po katastrofalnom završetku Kristova života izjavili: A m i s e n a d a s m o da će On otkupiti Izraela.« **»Nos autem sperabamus...«**[9] Stvari su pošle sasvim drugim smjerom nego su oni očekivali. Oni su očekivali konačno učvršćenje zemaljskih pozicija, zapravo nerazorivost svega s čime su oni na zemlji računali. A sad?

Nije li naš slučaj takav?

Jesmo li se mi tek nadali ili se nadamo?

Živi li naša nada?

Kakva je ona u nama?

---

9) Lk 24, 21.

I dio

Između nade i beznađa

1.

Šta naravnije nego nadati se?

Ispružene ruke

Ispružene ruke djeteta koje okušava svoje prve korake prema majci, govore nam o pouzdanju. O nejasnoj još, ali sigurnoj nadi da će majka dočekati svoje čedo, i, kad trebalo, poći mu u susret da ne padne.

U zbilji, svi mi, na putu života, pružamo često ruke prema drugima. Uzdamo se da će oni razumjeti našu potrebu ili našu nepriliku. Priskočiti nam u pomoć, kad nasred ceste krivo zakoraknemo, ili kad se neočekivano, nađemo u nekoj nezgodi. I bez razmišljanja, čisto spontano, mi pružamo ruke, i još češće svoja srca prema onima koji su nam blizu i za koje mislimo da bi nam mogli pomoći.

Po samom ustrojstvu svoga bića mi smo vezani na druge. Svakog časa, svakog dana ustanovljujemo kako neprestano »računamo« s drugima, s njihovom pomoću, dobrotom, uslužnošću, susretljivošću... Čitav zapravo društveni život satkan je od pouzdanja.

Kad zimi jutrom, pri velikoj poledici izlazimo iz kuće, nadamo se da je kućepazitelj već posuo pločnik pilovinom i da nećemo pri prvom koraku pasti. To je možda njegova dužnost i mi se uzdamo u njegovu savjesnost. Pouzdajemo se u riječ krojača, koji nam je obećao dovršiti odijelo za petnaest dana, oslanjamo se na tvrdnju postolara, koji nam je rekao izmijeniti pete do nedjelje. Uzdamo se pogotovo u riječ prijatelja i u ona česta uvjeravanja, kojima učvršćujemo svoje međusobne veze.

Tako ta pouzdanja postaju nevidljivim, ali čvrstim stupovljem, na kojima počiva znatan dio našeg svakidanjeg bivovanja. Čak i ona sasvim mala ufanja o koja se upiremo kad nešto poduzimljemo, krećemo na pr. na put, nisu bez značenja. Mi smo mirni, jer smo uvjereni da nam je blagajnik dao ispravnu kartu, da nam je označio pravi kolosjek. Uzdamo se da nas prodavač neće oštetiti kad kupujemo kilogram jabuka, mislimo da se, još više, smijemo uznadati, da nam nabavljač neće prodati neispravan televizor ili pokvareni usisač prašine.

Pouzdanje ovako unosi m i r i s t a l n o s t u naš svakidašnji život.

Ali ono čini i još više. Ono budi čovjekove sile, ulijeva mu smionost, bodri ga pri teškoćama, puni mu dušu vedrinom, radošću i oduševljenjem. Vodi čak uzrastu i procvatu ljudske ličnosti, potiče je na ve-

lika, divna djela. Ono preobrazuje kako pojedinca tako i čitave obitelji. Ono čini i provodi, što nikakva strogost ni zapovijed ne može.

U snježnoj pustinji

Iskušali su to mnogi u svom životu.

Iskušala je to već poodavna jedna razmjerno siromašna majka. U mjestancu manjem od najmanjeg seoceta odgajala je svoju sve brojniju obitelj. Ljeti to nije bilo baš teško: sve čari i razonode velikog voćnjaka, prostranog vrta, zelenog busenja zaokupljale su od jutra do mraka dječju pažnju, pa ih u vezi s tim i nije bilo teško potaći na mnogo dobro djelo. Nisu ona ni zamjećivala kako su sve to skupa ipak maleni prostori i uska obzorja. A kad bi došla zima dječje boravište svelo bi se na jednu tek malu sobicu. Vani je bio snijeg, sasvim u blizini kružili su vukovi i nije se moglo pomišljati na to da ih se preveć pušta van. Trebalo ih je zaposliti, ali čime? Igračaka, osobito spočetka, nije puno bilo. O radiju tad nitko ni sanjao nije. Majka se dosjetila čime će njihove duše zaokupiti: obećala im je za Božić lijepe darove uz uvjet da budu jako dobri, poslušni, da čine sve što se od njih bude tražilo. Znala im je i do-

čarati ljepotu svega toga u badnjoj noći. I dječja mašta, probuđena time, sasvim je oživjela. Djeca su bez zapovijedi i galame razvijala toliku radinost, da ih je milota bilo gledati. N a d a u divne darove, što ih je mama obećala i koji su se doskora imali pojaviti, obuzela je sasvim njihove duše. U maloj sobici nestalo je povremenog nijemog mrtvila, kao i češćih svađa. Majka, koja bi više puta u sobicu zavirila samo se čudila vedrini i duševnoj zaokupljenosti svoje djece. Znala je ona to lijepo povezati i uz tajne Isusova rođenja pa dječjim pitanjima nije bilo kraja. Predbožićni zimski mjeseci postali su dani zanosna oduševljenja i konačno pravog nutarnjeg preporoda njene dječice. Preporodila ih je n a d a u n e p r i s u t n o, s naporom osvojivo, a l i s i g u r n o d o b r o.

No zar samo kod djece nada igra ovakovu ulogu?

Nije li ona, naprotiv, i kod zrelih, osobito mladih ljudi izvor nevjerojatne poduzetnosti i smionosti?

Mladi graditelji

Poznavao sam ih oboje. Čestiti i ozbiljni. Privukla ih je samo ljubav. Kad su se uzeli ni stola ni

stolice nisu imali. Krevet im se sastojao od dva, tri poveća sanduka, koje su prekrili ponjavama. Što im je dalo smjelosti da se udruže? Njegova plaća? Ma bila je više nego skromna. Kakvo očekivano bogato nasljedstvo? Ništa od toga. Jedino, što su oboje imali to je bila nada. Čvrsto pouzdanje u Gospodina, — u njegovu pomoć, — koji, kako su češće znali reći, »svojih ne ostavlja«. Bilo je to, kroz veći broj godina, pravo siromaštvo, ili bar oskudica. Nisam, međutim, nigdje sreo toliko istinske vedrine kao kod to dvoje mladih ljudi. Ostali su takvi i kad su djeca sve više sužavala životni prostor njihova malog obitavališta. Neumornim radom, neprekidnim odricanjem i nadasve bezgraničnom nadom podigli su doskora sebi u okolici Zagreba kućicu koje se nimalo ne stide. Ono, što je bilo kod njih tako upadno, što ih je oživljavalo i bodrilo, to je bilo bezgranično pouzdanje u Gospodina. Proživjeli su i veoma teških časova. Bio je on, sasvim kratko vrijeme, i u Njemačkoj. Nije otud donio kakvih velikih novaca, a ni aparata. No donio je jednu rečenicu, koju je naučio od svog gazde: **»Wenn Not ist am höchsten, helft Gott am besten« — »Kad je nevolja najveća, tad Bog najbolje pomaže«.** I tu je rečenicu znao kasnije češće opetovati.

S vremenom sam upoznao i još priličan broj drugih ovakovih mlađih ljudi, kojima je jedino bogat-

stvo bila istinska ljubav, duboka vjera u Boga i pouzdanje u njegovu dobrotu.

Znam za jedne koji su na početku svoga braka imali samo jedan tanjur, jednu čašu i jedan lonac. Nitko u njihovoj okolici nije ni pomišljao da bi se oni u dogledno vrijeme mogli uzeti. Sjećam se, da je u jednom takvom slučaju, stanodavka mlade, kad joj je mladić došao javiti da su se njih dvoje vjenčali, pala u nesvijest. Znala je za njihovo posvemašnje siromaštvo. Izgledalo joj je to nemoguće. A kad je došla sebi, mladić joj je rekao da su, eto, dobili sobu pa da su se na to odlučili i da je samo došao uzeti svežnjić njezinih stvari, — sve što je imala. S vremenom im se narodilo više djece i postali su dapače imućni.

Kad sam jednoga od tih takvih upitao kako se s tako oskudnim sredstvima usudio ući u brak, odgovorio mi je: »Zar nije ženidbu Bog ustanovio i zar mi nismo njegova djeca? Mi nismo lijenčine, mi radimo i radit ćemo kolikogod više mogli, ali mi se uzdamo u njega i njegov blagoslov.« Prvi i glavni blagoslov bila su, uistinu, djeca, ali s njima su se poboljšale prilike pa tako i prihodi.

Nekad, i uza sve napore, obitelj se i prebrzo množila. I ona je, kako smo ono nedavno doznali kroz novinsku reportažu, ostala čitava u jednoj sobi, s malobrojnim ležajima. Ali kakav duh! Kakva radost

djece! To nam novinar nije rekao, ali to se osjećalo kroz sve retke, po slici božićnog drvceta kraj kojega su se svi natisnuli. Usprkos skučenosti, svi izgledaju sretni i pune one, koji ih okružuju toplinom svoga raspoloženja.

Jesu li ovi i ovakvi slučajevi tek iznimke? Ne, nikako! Normalno je da se čovjek pouzdava, da se razvija pod utjecajem nade. Slijedi li naime svoju narav — kakva je po sebi ili oplemenjenu milošću — on će se nadati, pouzdavati. A na taj način i povećavati veličinu, dimenzije svoga bića, osobito svoje duhovne ličnosti. Po filozofskom aksiomu: **»anima quodammodo fit omnia«, »duša na neki način postaje sve«,** sve za čim čezne, što spoznaje. Po samoj strukturi svoga bića čovjek se izgrađuje po istinama do kojih dolazi, po dobru koga ima ili kome se nada, koga očekuje. Što su te istine veće, što su ta dobra zamašnija, to i njegova duhovna veličina postaje prostranija, snažnija.

Stoga je od presudnog značenja da čovjek pri svojoj izgradnji usvoji zaista velike istine, usmjeri svoje želje, svoje nade pravim dobrima.

No što će onda biti s onima, koji do tih istina ne dolaze ili dolaze samo djelomično? S onima, koji se ne pouzdavaju u prava dobra?

Sigurno je da će razvoj njihove ličnosti od toga trpjeti.

Što će posebice biti s onima, koji sve i težeći istini i dobru, susreću na putu života samo razočaranja? Koliko, uistinu, izjalovljenih nada, prevarenih očekivanja, pokvarenih planova u ljudskom životu!

Kolike su i kolike duše s velikim nadama pošle u život, a doživjele samo udarce, koji su pokopali sve, što ih je radovalo! No mora li to onda nužno biti čovjeku na propast? Ne, ne. U planovima Providnosti i dobro i zlo grade čovjeka, samo ako se zna dizati nad sve to.

2.

Nadati se usprkos svemu

Bolna iskustva

Ne treba, u traganju za njima ići daleko. Susrećemo ih na svakom koraku.

Mlada uzorna kršćanska obitelj. On, čovjek na visoku položaju, sveučilišni profesor, sjajnih izgleda, krasne budućnosti. Rodile su im se tri lijepe djevojčice. Sa sredstvima, kojima su raspolagali njihov se obiteljski život pretvarao u malu idilu. Sa svojim, dakako, teškoćama, koje prate svaki čestit ljudski vijek. Ali život pun vedrog kršćanskog ugođaja, protkan međusobnim razumijevanjem. I kad je sve upravo najljepše teklo, dolazi smrt i odnosi njega u roku od nekoliko dana. Ona, sa svoje tri neodrasle kćerke, ostaje sama. S penzijom, koja nije mogla biti velika, jer je on umro iza tek nekoliko godina službe. Jada joj je dosta i previše. Ali znanice bez srca pobrinu se da ga povećaju. Znajući da je religiozna, rugaju joj se: »I ti još vjeruješ da ima Boga? Kad bi ga bilo, zar bi mogao dopustiti da

ti s troje djece ostaneš ovako sama, bez pravih sredstava za život?«

Drugi također čestit mladi bračni par, koji je godinama čeznuo za potomstvom, dobiva napokon sinčića i roditeljskoj sreći nema kraja. Neočekivano, međutim, dijete umre i kasnije nikad nijedno im se više nije rodilo.

Drugima se rodi bogalj, i eto ti križa za čitav život!

Djevojka koja se s toliko pouzdanja i povjerenja oduševila za lijepa, mlada čovjeka, gorko se razočarala kad je ustanovila da se njegovi pogledi na život uopće ne podudaraju s njezinim. Kad je uvidjela da njemu nije ništa veliko ni sveto, da smisao života stavlja u zabavu, užitak i da je za to spreman utrošiti sve mjesečne prihode. Okrenula mu je, s bolju leđa, ali se još više rastužila, kad je primijetila da je u njenoj okolini još dosta takvih naizvan zgodnih mladića, a u stvari propalica.

Tuga pak ne pogađa samo njeno čestito i plemenito srce. Ona je još prije toga napunila jadom srca roditelja ovih mladih ljudi. Odgajali su ih što su mogli bolje, ili su bar mislili da to čine. U zbilji, svi su njihovi napori ostali uzaludni. Djeca nisu primila ni jedne od lijepih crta svojih roditelja, združili su se s kojekakvim uličarima, počeli praviti izgrede i konačno se podali svim mogućim porocima.

No dok takvi rastužuju srca svojih roditelja, drugi će usprkos čestitosti i radu, ostati na mjestu.

Mislim na mladog znanca, koji mi je uvijek ulijevao poštivanje svojom ozbiljnošću. Bez oca i majke, on se nevjerojatnom marljivošću probijao kroz život. Bez ikakvih sredstava, radeći danju kao raznašač, a noću učeći i otkidajući sebi od sna, svršio srednju školu. Njegov ga je talenat vodio iznalaženju strojeva s praktičnom primjenom. Napravio ih je nekoliko, jedan — uz mnoge žrtve, posudbine — dao i patentirati. No on je i danas ostao bez čovjeka odnosno ustanove, koja bi ga otkupila. Nije ga to dotuklo. On i dalje radi, konstruira, ali, eto, njegova prva nada ga razočarala. Usprkos pozitivnoj i pohvalnoj ocjeni njegova rada.

Osujećenih ovakovih pothvata susrećemo posvud. U ovom ili u onom području.

Gradi se, podiže, čuva i popravlja stara kuća, pa najednom, ili pomalo, svega nestaje . . .

Toliko je toga, što nam je bilo drago u životu: i mala kućica na brijegu, stara kruška pokraj nje, pa onaj cvijetnjak, koga smo možda s toliko pažnje uređivali i koji nam je toliko radosti donosio.. Ljudi su došli pa to raznijeli i nama je bilo kao našem pjesniku i njegovoj majci:

Ni Ti sad rožah, poginul je vrtek,
Dom je razrušen, raznesli su vsega,
Zdalka se vidi ledina žalosna,
Dom gde se belel na slemenu brega.

Mrtvo je vse, kaj smo imali radi,
Nadu za nadom življenje nam ruši[1]

Ne ruše se, međutim samo nade u drage nam stvari, ruše se još više u ljude.

Kad mi u svojoj bezazlenosti poklonimo povjerenje nekome tko to nikako ne zaslužuje pa on to izigra, ide drugima pripovjedati stvari koje smo mu u najvećem povjerenju saopćili, to je udarac našem pouzdanju u prijatelja. I doživimo li nekoliko sličnih razočaranja, udaraca našim nadama, mi smo skloni pitati se: nije li nam život već sasvim promašen? Potonule nade, utonulo svjetlo?

Mi, dakako, uviđamo, da nisu baš svi ljudi takvi da se u njih ne bismo smjeli pouzdati. Ima ih dobrih, čestitih, karakternih i koji zadanu riječ čuvaju kao svetinju. Nekad nam se, međutim, učini da je takvih sve manje ... Ili se možda varamo?

[1]) Dragutin Domjanić, Kipci i popevke. Zagreb 1937. Drugo izdanje. Str. 10. Bele rože.

Premještanje nada

Svakako, da bismo se osigurali protiv iznenađenjima, mi nastojimo od ljudi premještati svoje pouzdanje na stvari.

Ako smo u mogućnosti, počinjemo si nabavljati sve potrebno: kuću ili bar kućicu, odnosno stan, praktične predmete kućanstva, od električnih ili plinskih grijala do frižidera, bojlera, radioaparata, televizora a konačno — zašto i ne bi? — do štogod, makar i jeftina auta. Ta i tako to sve ide — više manje — na otplatu. I iza nekoliko godina učvrstiti ćemo svoj položaj na zemlji kolikogod je to ljudski moguće.

Sve je dakle dobro, mi smo zadovoljni. Nije da još uvijek ne bi bilo želja i željica. Ali ovako kako je, dobro je. Sad dalje puno ne filozofiraj, nego se drži one narodne »uzdaj se u se i u svoje kljuse«.

Nevolja je međutim u tom, što ni to nije sasvim u našim rukama. Odnosno što mi nismo sasvim gospodari te zemlje, kojom ono putuje.

Možemo li ipak govoriti o sigurnim nadama? Htjeli bismo da možemo.

A ratovi? Strašan je bio prošli. Kakav bi bio slijedeći?

3.

U ozračju beznađa

Kakvi su daljnji izgledi?

Kako su dakle stvari stale?

Jesmo li mi zbilja došli dotle da se ničemu ne nadamo? To ne. No izgleda da mi već pomalo živimo u atmosferi, ozračju beznađa.

Idem ulicom. Jedno dijete, djevojčica, ja mislim da joj nije bilo više od pet godina, govori starijoj osobi, koja je uz nju: »Teta, ja više ništa nemam od života.« U prvom polumraku, koga je još pojačavalo oblačno nebo, te su mi se riječi učinile bolno tužne. A bilo je i u glasu djevojčice nešto što ih je još tužnijim činilo.

Nastavio sam o njima razmišljati: Šta li je iza tih riječi? Kakva teška obiteljska drama? Dijete rastavljenih roditelja predano nepoznatoj teti? Ili tek možda puko opetovanje neke rečenice, što ju je dijete čulo od starijih? Htio sam da to ne krije u sebi ništa odveć ozbiljna.

A samo nekoliko dana iza toga slušam kako jedan student, već zreo, pred završetkom studija,

pita drugoga: Molim te, reci mi, gdje je onaj iluzionista, onaj kolega, koji se još uvijek nečemu nada? Ovaj put nije trebalo ni smrknutog neba, ni prizvuka tuge u glasu, da osjetim svu zamašnost i težinu tih riječi. Ma zar su i naši mladi ljudi, koji tek stoje pred životom, došli do tako pesimističkog gledanja na nj? Znam, da im često puta nije lako, da se svakojako muče da završe studije, osobito kad usput moraju zarađivati da se prehrane. Pokušao sam uroniti što dublje u smisao postavljenog pitanja. Jesam li u tome uspio?

Raznolikost i težina situacija kroz koje ljudi prolaze ne otkriva se pred tuđim pogledima odveć lako. Jedno je ipak sigurno: da u ovom smrknutom, ostarjelom i pomalo žalosnom svijetu kao da nade, prave duboke nade pomalo nestaje. Je li to stoji?

Neki misle, da je zbilja tako.

Evo nam u tom pravcu i izjave jednog uglednog suvremenog pisca.

Poznati francuski pisac François Mauriac u jednom interwievu, što ga je pred par godina dao žurnalisti Michelu Droit pronašao je, da je temeljna razlika između pokoljenja njegove mladosti i ovog sadanjeg u tome, što je ona prva živjela u nadi, što se nadala, što je imala mislioce, koji su njene nade opravdavali i budili; dok ova sadašnja živi u bez-

nađu, kaosu zapravo. A to ne stoga, što ona ne bi imala svoje mislioce. Camus i Sartre su nesumnjivo, za bar jedan dio te omladine, »maîtres à penser«, učitelji, zapravo »misaoni vođe« — no oni ne pokazuju načina kako izaći iz sadašnjeg nereda. A to je strašno, »jer ni jedno se pokoljenje nije našlo ne samo usred takvih ruševina, nego i usred tako velike zbrke svih vrednota«.[1]

[1]) Paris-Match, No 651/30 septembre 1961., str. 116—120.

4.

Na vrhuncu nada

Progres korača
Do neba siže
Rukama hvatamo mjesec[1]

U broju »Paris-Matcha«, u kome je pri svršetku prethodnog poglavlja donesena reportaža o francuskom piscu, ima jedna značajna slika: Michel Droit, koji je snimio Mauriaca u raznim pozama, donosi, kao zadnju, slavnog pisca s leđa kako odlazi... Ne možemo sigurno reći da je slika namjerno ironična. Ali čovjek se ne može oteti dojmu, da žurnalist hoće kao da rekne: Ti stari odlaziš. Naravno je da ti nemaš nada, a da ne vjeruješ ni u nade mladih. Prema tebi, nema više nada, a ni nema onih, koji bi nade ulijevali...

Starački defetizam? Reporter toga nije rekao. Ali kroz sjenu toga razgovora kao da izbija pitanje: Zar je baš sve tako, kako misli Mauriac?

[1]) U nastavku doduše tekst glasi: Dolazi ponor sve bliže i bliže. Stihovi su snažnog jednog, već pokojnog, našeg pjesnika.

Zar mi ne stojimo upravo pred najvećim nadama? Ako je, bar djelomično, nestalo mislioca, filozofa koji vode mlade za sobom, nije li na poprište stupila nova generacija iznalazača, konstruktora, koji otvaraju najveće, najgrandioznije perspektive čovječanstvu?

Ne sliče li, uistinu, najnovija otkrića više na priče iz starih bajki ili neobuzdana maštanja današnjih risača-pisaca stripova? A nisu li ona tek navještaj onoga još silnijeg što ima doći? Imam znanca, sveučilišnog profesora, koji mi je dao jedan svoj esej na engleskom o životu na »Veneri« i gdje se govori o bajoslovnom stanju na toj planeti. Pozitivna istraživanja izgleda da su prilično demantirala takvo gledanje stvari. Ali pozitivna istraživanja dolaze također do drugih, obratnih, zapunjujućih rezultata.[2]

Iz mjeseca u mjesec, iz godine u godinu otkrivaju se i ostvaruju sve značajnije stvari. Elektronskim mozgom čovjek je — ako je to moguće reći — sasvim premašio sama sebe. Ako on danas u dvije tri minute, izračunava ono, za što bi mu inače trebalo 150 ili čak 500 godina, šta neće sutra? Ako se čovjek

[2]) Dosad se na pr. mislilo da je Mjesec pokriven dubokim slojem prašine, sad je jedan američki »Surveyor« ustanovio da je njegovo tlo tvrdo kao beton i zato prikladno za spuštanje.

danas, zahvaljujući tim i mnogim drugim iznalascima, šeće svemirom, obilazi za manje od sata kuglu zemaljsku, što neće za deset ili dvadeset godina?

Ma ne ide li čovjek u svom napretku tako silnom usponu, da će sutra staviti poda se sve zakone prirode? Ovladati njima tako totalno, da uopće neće biti mehaničkog, pa recimo i više, kozmičkog problema koga on ne bi mogao svladati? Neće li svemirska vozila postati dostupna običnom čovjeku kao što su danas bicikli ili auta? Pa neće li ti i sto drugih dostignuća, učiniti život bajoslovno lijepim?

Progres, istina, ne ide baš u skokovima. Čovjek mu se divi. No od njega i trpi. Silno mnogo trpi. Neprestano postaje njegovom žrtvom.

Pogledajmo na sve to malo izbližega!

Cijena napretka

Koliko se, uistinu, čovjek trudio da učvrsti svoj položaj na zemlji, toliko se više uvjerava da je još daleko od toga da bi sebi podložio sve prirodne sile.

Tehnička dostignuća našeg vremena premašila su sve što je dosad bilo učinjeno. Usavršili smo prometna sredstva, povećali njihovu brzinu, postavili semafore i druga sigurnosna svjetla na svim raskršćima, ulazima u stanice, aerodrome i luke. Usprkos

tome, posvemašnje sigurnosti nema ni kod nas ni drugdje u svijetu. Broj nesreća na kopnu, u zraku i na moru raste iz dan u dan, iz mjeseca u mjesec.

U velikim zemljama broj mrtvih i ranjenih penje se prigodom weekenda, većih blagdana i drugih osobitih zgoda na tisuće, desetke pa i stotine tisuća u samoj jednoj godini.

Pogibije u avionima, koji prevoze velik broj putnika sve su češće i češće. Ondje 137, ondje 98, tamo 105, negdje 113, 66, 107, pred koji mjesec, 24. II 1966. — nad Fuđima u Japanu 124, dan pred tim podjednako... Toga je toliko, da je već postalo teško pratiti sve slučajeve. Kad se koji avion sruši i svi putnici ne poginu, kao ono u Ljubljani u rujnu 1966. —98 mrtvih i oko 20 preživjelih — smatra se to nečim osobitim.

Željezničke nesreće, broj poginulih i ranjenih i kod nas u stalnom su porastu.[3] Prema najnovijim novinskim podacima oni su se od 1953. do 1961. više nego podvostručili. Oni su toliki, da su zabrinuli i stručnjake i nestručnjake.

Sudari cestovnih vozila, osobito u većim gradovima, također rastu i povećavaju broj žrtava odnosno materijalne štete. Zbog kojekakvih defekata na vozilima, češće još radi neopreznosti, nesavjesnosti

[3]) »Vjesnik« 23. II 1966.

pri vožnji, nepoštivanja prometnih propisa poginu nekad čitave obitelji. Jedan je pravilno vozio, ali drugi, što mu je ususret dolazio, bio je pod utjecajem alkohola i kola su izgorjela skupa s putnicima. U Francuskoj u kratkom vremenskom razdoblju ove godine poginulo je u cestovnim nesrećama 7 tisuća ljudi, u USA 49 tisuća.

Novine i časopisi takmiče se, kod nas, a još više vani, u donošenju vijesti o nesrećama, koje su se neposredno desile. Kod nekih postoji posebno uokvireno mjesto na prvoj stranici za najnovije, dnevne vijesti o toj vrsti događaja. I čovjek mora pripremiti živce i dušu za te jutarnje šokove. Mora se uostalom priznati, da se suvremeni čovjek već prilično istrenirao u dočekivanju tih kratkih, žalosnih vijesti.

Drukčije nešto stoji s iscrpivim prikazima osobito potresnih događaja. Tu se ne zna šta je dojmljivije: ili stvarnost ili novinarski opisi. Kadgod su to prava mala remek-djela.

Tko se ne sjeća onih reportaža o naročito velikim katastrofama, koje su samo posljednjih godina zadesile našu planetu: potresi, poplave, sniježne lavine, nesreće na automobilskim trkama, sudari na moru, na kopnu, ustanci, ratovi.... Tko, uostalom, da to sve nabroji? Kroz sažete naslovne rečenice evo tek nekoliko njih.

Pred nesigurnošću tehnike

Što nas, usprkos silnog napretka tehnike, stavlja u nesiguran položaj, to je njena djelomična nemoć da nesreće otkloni. »Paris Match« od 30. travnja 1966. donosi užasne slike cestovnih nesreća povodom samo jednog weekenda, pa dodaje da ni sam elektronski mozak ne može pronaći način kako da se tim silnim katastrofama izbjegne.

Početkom 1966. desila se teška željeznička nesreća u Kaštelima nedaleko Splita: preko 30 mrtvih i priličan broj ranjenih. To je tako i to se već ne da izmijeniti. Komisije stručnjaka ispituju kako je do tog došlo i ustanovljuju da je djelomično krivica i na osoblju. Sud ispituje stvar i krivce osuđuje. No što nas nikako ne ostavlja mirnim, to je konačna izjava stručnjaka: »Postoje sve okolnosti da se na našim željeznicama i dalje neće moći izbjeći teške saobraćajne nesreće. Sigurnost saobraćaja samo je djelomično zagarantirana«.[4]

Je li to tako samo kod nas? Daleko od toga! Iz svih zemalja svijeta saznajemo za sad veće, sad manje nesreće. Kod Londona, još pred par godina, sudaraju se istodobno tri vlaka i rezultat: stotinjak mrtvih i više stotina ranjenih. U Francuskoj, koja

[4]) »Vjesnik« 25. veljače 1966.

imade valjda najsavršeniju željezničku tehniku, sudari, isklizavanja, s brojnim mrtvim i ranjenim, nisu nešto nepoznata. Podjednako u Italiji, Njemačkoj, Španiji...

Eno i opet u utorak 31. svibnja 1966. po podne u Rumunjskoj od sudara vlakova između Bukurešta i Galaca 38 mrtvih i 65 teže i lakše ranjenih. Zbog ove nesreće smijenjen je ministar željeznica Dimitru Simulescu.[5]

Da li je čovjek siguran u vozila kojima se možda ni ne služi?

Paris-Match od 31. prosinca 1960. donosi pod naslovom: S m r t p a d a s n e b a u o č i B o ž i ć a u M ü n c h e n u k a o i u B r o o k l y n u. Nad Münchenom ruši se apokaliptički avion C o n v a i r, pada na tramvaj, ubija 49 osoba. U Brooklynu, nad malom ulicom sudaraju se dva aviona DC 8 i Constellation. Uličica postaje paklom; kuće, auta, sve se pretvara u plamen i ogromno garište. 138 mrtvih.

Šta da na sve reknemo? Tko je zato kriv? Nekima izgleda nitko drugi do Gospodina Boga! On je kriv za sve ljudske propuste, nemare, nepažnje, nesavjesnosti, i prave ludosti! Zašto to sve ne spriječava?

[5]) »Vjesnik« 1. lipnja 1966.

Pred neumoljivošću prirode

Kako Bog može dopustiti tolike prirodne nesreće?

Uza sve pokušaje da obuzdamo prirodu, ona se dosad, bar u nekim područjima pokazala neukrotiva. Osobito kad se radi o njenim neočekivanim, elementarnim udarcima. Tajfuni, cikloni, tornada, uragani, hurikani i svi ti novokršteni vjetrovi, razorni Shirley, Bessy, Hilda, Alma... djeluju kao prava pošast u čitavim krajevima.

A potresi! Tko da ih samo nabroji?

Agadir. »to je bio Miami Sjeverne Afrike — grad sreće i vječnog ljeta — raj u sjeni eukaliptusa i palmi.« A onda jedne noći u ožujku 1960. između 0,15 i 0,58 sati sve se ruši, propada u zemlju. Divni Agadir je samo jedno prostrano grobište, najveće betonom i ciglom zazidano područje živih i mrtvih.

Čile, u istoj godini, samo nekoliko mjeseci kasnije. Užasi, koji su se tamo odigrali predstavljaju valjda najveću tragediju vremena. Tu su zemljotresi ispremiještali tok rijeka, pokopali jezera ili ih izdigli. **Valdivia** predstavlja mrtvi grad. Njegovi pobjegli stanovnici promatraju s užasom kako jezero **Rinihue**, pred njihovim očima dalje raste, prijeteći

da ih sve potopi. Nepoznati, dotad, vulkani izbijaju sipajući vatrenu lavu i reporteri, koji iz aviona pokušavaju snimati te strašne prizore pišu: Za Čile to je svršetak svijeta!

Ne dugo iza toga **Skopje**, nakon što je bilo znatnim dijelom pretvoreno u ruševine, izgubilo preko dvije tisuće stanovnika, proživljuje kroz dane i tjedne strah pred novim potresima. Ukupno ih je do 14. VI. 1966. bilo 617 što većih što manjih!

Turska i Grčka, u nekoliko navrata, slično: Od potresa u Turskoj nestala su čitava sela a sada i grad Varto, u ruševinama i negdje su usput djelomično i izgorila. A u Grčkoj su nemanje strašno stradala mala mjesta.

U Africi **Orléansville-u** zemlja se rastvorila, progutala kuće, a na poljima čitava stada, skupa sa pastirima. — Nedavno, (29. III. 1966.) u Ugandi, bar prema prvim vijestima, 100 mrtvih, od potresa.

Ancorage, na Aljaski doživio je sudbinu sličnu Orléansville-a. Tu su čitavi blokovi najmodernijih građevina jednostavno propali u zemlju.

A Japan? Treba li o potresima u njemu uopće govoriti? Prema najnovijim vijestima (21. lipnja 1966.) japanski grad **Macušira** oko 150 km sjeverno od Tokija, doživio je 407.155-ti potres seizmičkih pomicanja tla koja su počela u tom području prije ne-

što manje od godinu dana, tačno 3. kolovoza 1965. Prema izvještaju opservatorija Nagano u samo protekla 24 sata zabilježena je rekordna cifra od 1711 potresa. (»Vjesnik« 21. VI. 1966.)

Među najnovijim žrtvama potresa je **Taškent** u SSSR-u. Kao da brojem i stradanjima nije zaostao za našim Skopljem.

Ima li sve to kakve veze s proročanstvom Kristovim o posljednjim danima svijeta? »Posvuda će biti potresa« ... (Mat. 24, 7)? Ili s onim sličnim tekstovima Knjige otkrivenja (11, 13, 19). Mi o tome ništa ne znamo. Ne znaju ni anđeli — rekao je Isus.

Pred sve strahovitijim djelovanjem vulkana, »UNESCO« šalje učenjaka Haroun Tazieff-a da pokuša razviditi da li je štogod moguće učiniti proti njihovom razornom djelovanju. To su hecatombe mrtvih dosad nabrojene: Papandayan: 2.000 mrtvih, Galung-Gung 4.000, Kelud, 5.000, Merapi, 10.000, Krakatoa 36.000, Tambora, 92.000.

Kolikogod najnovija tehnička sredstva pomagala da se, ovdje-ondje, na vrijeme izbjegne najgorem, još uvijek postoje nepredvidivi slučajevi: vulkan Parucutin izbio je sasvim neočekivano 1943. u jednom kukuruznom polju, a Capelinhod na Azorima 1957. iz mora. Na Hawaima vulkan Kilauea provaljuje svake dvije tri godine. Na indonezijskom otoku Bali, na Filipinima provale su bile neočekivane

i strašne. Nama blizu vulkani Stromboli i Etna ne pitaju također za dozvolu kad će provaliti.

U svakom slučaju današnjem čovjeku izgleda sve to toliko »sablažnjivo« da ne preostaje drugo nego optužiti za to Stvoritelja! Toj optužbi pribjegavaju ponajčešće oni koji jedva da što o njemu znaju, ali se susreće i kršćana, katolika, koji misle da je svim nevoljama kriv Bog.

Nadolaze kiše

Posebno područje ljudskih nesavjesnosti, propusta sačinjavaju radovi na branama rijeka i obrambenim zidovima. Koliko ih je samo u posljednja vremena bilo po Evropi, Južnoj Americi i drugdje! Evo nekoliko samo:

Fréjus, 2. prosinca 1959.

Noć je bila mirna. Povučeni u svoje stanove, ljudi su uz radio ili pred ekranima T. V. pratili razne zabavne programe. Bilo je točno 21,15 sati. Roditelji su upravo otpremili djecu na počinak, kad najednom nestade svjetla. Kratki spoj? Kroz prozor se razabiralo da je noć prekrila čitavu dolinu.... a i neki sumnjivi podmukli šum punio je srca stravom ... U trenu, brana Malpasset je popustila. Silne vode, što su se pod navalom kiša bile nagomilale,

— 50 milijona kubičnih metara — prokinule su cementne zidove, koji su bili pričvršćeni na odveć prhko stijenje, jurnule dolinom, potopile polovicu gradića, koga su bili nazvali **»biserom azurne obale«.** Rezultat u nekoliko minuta: u blatu povaljane, uništene, smrvljene kuće, raznešen most koji je počivao na 14 stupova od kojih je svaki težio 85 tona, 500 stanovnika odnešeno u valovima. Uzalud je kukanje, činjenice se više ne će izmijeniti. Badava plač djevojke Irene Jodar, koja čeka svoga zaručnika André-a Capro, s kojim se trebala vjenčati za sedam dana. On je umro pokušavajući da spasi svoju majku.

Vajont, u Sjevernoj Italiji, dvije godine kasnije, u jesen 1964. potpuno isti slučaj; provaljena brana, samo broj žrtava daleko veći, preko dvije tisuće, ako ne i još puno više.

Vraca, u Bugarskoj, koncem travnja 1966. uslijed probijanja brane kod sela **Zgorigrad** »za svega 5—20 minuta vodena stihija odnijela je mostove na koritu rječice« . . . »Život je izgubilo 96 osoba i razorene su 153 stambene i druge zgrade«.[6]

Nadošle kiše nisu u ova samo dva, tri slučaja bile katastrofalne po okolno pučanstvo. Naši krajevi su u više navrata osjetili također šta znači neočekivano nadiranje vode.

[6])»Vjesnik« 5. V. 1966.

Baš kad je trebalo pristupiti konačnoj redakciji ove knjige nadošao je jedan očevidac zagrebačke poplave 1964. i pričao o njenom haranju i o zgodi, koja mi se naročito upisala u dušu: jedan naš filmski snimatelj dao se od znanca na leđima prenijeti kroz poplavljeno područje nabujale Save do neke visoke zgrade, kako bi otud snimao.

No kad je sa balkona ugledao prizor što se pred njim pružao, zastao je, i klonuvši rekao: n e, n e m o g u, to je odveć potresno. I otišao je ni ne taknuvši svoje kamere.

Priznajem, da se i meni nešto slično desilo. Pred ovim ili sličnim, odveć bolnim udarcima, što su u naša vremena pogađala svijet, posebice naše krajeve, zanijemila mi je riječ na usnama, presahla tinta u peru, pa ono nije moglo ni poteza povući. Čovjek se, osobito u onaj prvi čas pitao: kako govoriti o pouzdanju ljudima, kojima su kuće pretvorene u hrpe ruševina ili kojima je voda sve odnijela? Kroz novine ili televiziju dopirale su samo potresne vijesti: »Poplava se iz aviona vidi kao golema nečista močvara koja počinje od ceste Osijek-Donji Miholjac, pokriva Baranju, seže sve do mohačkih brda . . . Desno, leteći prema Dravi, ugledali smo još jedno sivo more s krunom potopljenog drveća, slomljenih nasipa . . . sve jedan potonuli svijet.« Neka su mjesta ostala samo još na zemljopisnim kartama.

Uz to: slika četiriju zaplakanih žena i napis: »Tuga i suze — voda je odnijela sve. Razrušila kuće, poplavila tek sazrelo žito, potopila staje sa stokom. I kad se povuku mutni talasi, teško da će se iz mulja šta izvući . . .«

Gdje nisu vode poharale zemlju i rastužile ljudska srca, tamo su snježne lavine potrpale ljude i njihova započeta djela. Eno, samo u minuloj 1965. dvije takve katastrofe, jedna u njemačkim, tačnije bavarskim, a druga u švicarskim Alpama, kod Zermatta. U jednom i drugom slučaju to nije tek mala skupina planinara koja je zatrpana, to je čitavo ogromno radilište, skupa s radnicima, inžinjerima i drugim stručnjacima. Prvi put nešto manje od sto, drugi put više od stotine. Pokušaji da ih se otkopa i u pomoć priteče onima, koji su nekim slučajem ostali možda živi, moraju se obustaviti, jer miniranje ledenih i snježnih blokova prijeti da izazove nova zatrpavanja. K tome ledene stijene bile su tako debele, da nije bilo nikakovih ozbiljnih izgleda da bi se kroz njih moglo doći do živih ljudi. Preostao je bijeli snježni pokrov, a na njem skupina glazbenika, koji su svirali Mozartov Requiem.

Strašne stvari! Zakoni prirode u svom neumitnom djelovanju uokvirene u ljudsku površnost, ili

pak skrajnje pomanjkanje savjesnosti, pred početak obimnih radova!

Ovih nekoliko, više nego sažeto prikazanih tragedija koje samo posljednjih godina pohodiše našu planetu, nisu sigurno ni desethiljaditi dio onoga, što se kroz to vrijeme dogodilo. One su tek letimičan osvrt, pokušaj da kroz neka teška zbivanja uočimo istinsku situaciju zemlje na kojoj živimo. Bilo je sigurno i prije i poplava i potresa i požara i užasa svake vrsti, no ni jednom pokoljenju nije kao nama dano da to sve promatramo tako zorno i živo kao što je nama. Zahvaljujući napretku telekomunikacija, u svim njenim oblicima: radia, televizije, štampe, mi smo u stanju da pratimo pravo stanje naše zemlje. Predodžbe o idiličnom životu od prije 30 do 40 godina, ili utopističkim planovima svih primitivaca po kojima je zemlja imala postati »rajem« totalno su se rasplinuli pred krutošću naše zbilje. A otkad nas je čovječanstvo obdarilo A i H bombama, koje nas, kako rekoše, mogu sve skupa uništiti »kroz slučaj«, otad sanje o »sređenom, sigurnom i mirnom« ljudskom životu spadaju u red teških obmana. »C' est la pire des mystifications, veli Camus, que de laisser croire aux hommes qu' ils peuvent parvenir á aménager un royaume de Dieu sur la terre« — »To je

najteža mistifikacija koja ljudima daje misliti da mogu prirediti kraljevstvo Božje na zemlji.[7]

Ne, mi tih obmana više nemamo. Pa i kad bismo htjeli da se u njih uljuljavamo, udarci zbilje i odveć su snažni da nas svaki čas iz njih probude.

No jesu li to sva zla u svijetu? Dakako da nisu.

Usred naših i svih ostalih gradova svijeta, postoje dobro uređene bolnice i u njima ljudi koji pate. Na nekim odjelima više, na nekim manje. Neki su smješteni na »odjelu neizliječivih«. To su uglavnom oni, kojima suvremena medicina — pokraj svih napora — ne može povratiti zdravlja. Sve se čini da ih se izliječi, nekad ih se čak i dosta brzo otpušta iz bolnice, ali ne stoga što bi ozdravili, nego stoga što je njihova sudbina zapečaćena: znanost im više ne može pomoći: oni po ljudskom mogu samo još umrijeti. To su oni, rekne se, za koje nema nade...!

Šta samo reći o onima koji umiru od gladi, koja danas, koja često hara u Indiji i drugdje?

Pogledi na to sve dopunjuju ono, što smo vidjeli o neumoljivosti prirode, krutosti i hladnoći ljudskih srdaca i svega što život ljudski na zemlji čini bol-

7) J. Daniélou. Scandaleuse vérité. Paris, str. 51. Vidi dalje!

nim, nesigurnim, tamnim, nekad gotovo nepodnosivim.

Tako je, eto, s čovjekom: ma gdje bio, ma šta bio, nema zla koje se na nj ne bi moglo sručiti, i nema časa u kome mu se nešto takva teška, smrtonosna ne bi moglo desiti. Kroz sve to kao da nam Krist govori: »Ne znate ni dana ni časa«.[8]

Kakav stav pred tim zauzeti? **Što pred tolikim nesigurnostima činiti?**

Najinteligentnije je ono što Krist veli: **»Bdijte, jer ne znate kada će doći vaš gospodar... Da kad dođe, ne nađe vas pospale«.[9] »Bdijte i molite«.[10] »Bdijte dakle čitavo vrijeme moleći se, da budete dostojni izbjeći sve to što će se zbiti i stajati pred licem Sina čo vječjeg.«[11]**

Ali to ne znači tek sklopiti ruke, a pustiti međutim da sve ide svojim tokom. Pred mnogim i mnogim nesigurnostima čovjek treba poduzimati sve što je moguće da ih otkloni. **»Budite mudri — razboriti — i bdijte u molitvi«[12] »Bdijte, ostanite čvrsti u vjeri, budite ljudi, budite snažni.[13]** A prema cjelo-

8) **Mt 25, 13.**
9) Mk 13, 35.
10))Mk 14, 38.
11) (Sina Božjeg) Lk 21, 36.
12) I Pet 4, 7.
13) I Kor 16, 13.

kupnoj Kristovoj nauci: **budite nadasve skrajnje savjesni, da s vašeg nemara ne nastradate vi i drugi.** Tisuće i stotine tisuća nesreća mogle bi se otkloniti kad bi ljudi bili do kraja ozbiljni, trijezni, savjesni.

Ovu međutim već ljudski mudru nauku mnogi od naših suvremenika otklanjaju. Mjesto da otvore oči pred svim tim strašnim činjenicama i poduzmu sve što mogu da smanje bar broj žalosnih slučajeva, oni dižu proteste. A proti komu? A proti čemu? Čujte samo!

II dio

Kao da drugog života ni nema

5.

„Ni nade ni pouzdanja"

Pobuna

Pred tolikim zlima, što snalaze ljude na našoj planeti, što ih uništavaju, što nam preostaje?

Ništa, misle neki suvremenici, nego pobuniti se.

Revoltirati se.

No proti komu? Proti apsurdnosti svijeta. Proti svijeta optužujući istodobno Stvoritelja i stvorenje. Kod situacije kakva jest, to je jedino, što čovjeku preostaje. To je zadnje utočište kome može pribjeći njegova sloboda. I neki od njih smatraju da je taj takav stav znak čovjekove veličine. Odbiti da pristane na stanje svijeta kakvo jest. Međutim, kad se stvari dobro razmotre vidi se, da nije to besmislenost svijeta koja dovodi do revolta, nego revolt uvodi najprije apsurd u svijet, da bi zatim našao svoje opravdanje. Neki od tih pisaca kao Camus, Sartre, Malraux, Montherlant — smatraju zlo potrebnim, da se mogu revoltirati. Volja za pobunom dolazi prva,

jer oni hoće, prije sveg ostalog, da mogu reći svijetu: **Ne, nećemo te!** Stoga stavljaju u pitanje stvaranje. Stoga otklanjaju da priznaju svijet d o b r i m i d j e l o m B o ž j i m. Stoga posvud traže sve moguće razloge, da bi ga mogli zabaciti. To je razlog da ta takva pobuna pronalazi, iznalazi pesimizam, traži skandal, ističe uvijek samo najgore, odvraća od svega vrijedna, da bi mogla opravdati svoj **ne.**

Rezultat je svega toga **život bez perspektiva, bez nade.**

Evo kako jedan od istaknutih predstavnika ovog gledanja svoju misao u tom pravcu razvija.

„Besmislenost svega"?

Pred užasom svega što čovjeka na zemlji snalazi ne preostaje mu, misli A l b e r t C a m u s, nego ustanoviti besmislenost svega, pa i dosljedno tome, zauzeti stav čovjeka koji se ničemu ne nada, ništa ne očekuje: »Sutrašnjica nam nije obećana. Ništa budućeg nije nam osigurano. Dosta je da umorno srce prestane kucati, da g. Gallimard[1] navali povesti nas u Paris u svojim snažnim kolima te da na putu prema Sens-u jedna guma prsne. Ništavilo je na dohvat ruke. Sekunda koju živimo može biti posljednja.[2]

Uostalom i bez ovog dramatičnog svršetka, »čovjek s trideset ili četrdeset godina otkriva da stari. Shvati da se počinje spuštati niz krivulju života . . .«

Svagdanji ures, što ga naša mašta i toplina naših osjetila preobrazuju, odjednom se sruši. Opazimo da straga nema ništa. Zastor se na pozornici spustio. Dvorana promatrača je prazna. Gledamo samo prašinu i blistav sjaj pozlate.«[3]

Planeta koju obitavamo u prostoru i vremenu i koja nam izgleda humanom, poznatom, otkriva se pred nama u nekim trenucima bistrine onakva kakva je u sebi: mi je uočujemo u njenoj istinskoj, neprijateljskoj stvarnosti.[4]

»Ni društvo drugih ljudi nije nam uvijek utjehom. Pustite neka padne veo prijateljstva ili samo drugarstva. Promatrajte, s neuobičajenim pogledom, kako žive oni koji vas okružuju pa ćete vidjeti koliko vam je njihova mimika daleka. Zbog čega oni žive? S kojih razloga se toliko uznemiruju? Njihovo

---

[1]) Ime izdavača Camus-ovih djela.

[2]) Géorges Hourdin, Camus le Juste. Paris 1960, str. 19, 20.

[3]) Isti, str. 19.

[4]) Georges Hourdin, Camus le Juste. Paris 1960, str. 20.

lice i njihovo ponašanje, kad ih hladnokrvno gledamo, strani su nam, kad nisu neprijateljski.«[5]

Sve ovo otkriva nam apsurdnost naše situacije na zemlji i njoj se ne može izmaći. Mudrost svijeta i filozofa nudi, doduše, mladim ljudima, koje ova besmislenost muči, više lijekova. Camus ih sve otklanja. On čak odbija da unosi red u a n a r h i j u s v i j e t a, da postavlja zakone kako bi ljudi bar poprilici mogli živjeti u miru. Ne vrijedi oslanjati se ni na znanost, jer i ona se neprekidno razvija. Ljudski pak zakoni nisu poštivani. Oni se mijenjaju po volji siledžija i revolucija jednako tako brzo kao i pretpostavke ljudi naučnih laboratorija. Camus, svakako, neće da u njih vjeruje. On zna samo za ono š t o s e m o ž e o p i p a t i, š t o s e v i d i, š t o s e o s j e ć a.[6]

Njega ne zanima ništa od onog što tek ima doći. »Šta znače riječi »b u d u ć n o s t, p o b o l j š a n j e, p o l o ž a j? Šta znači n a p r e d a k s r c a? Ako ja uporno otklanjam sve što će doći »k a s n i j e« u svijetu, to je stoga što neću da se odreknem svoga sadanjeg bogatstva.«[7] A njegovo sadanje bogatstvo, to je život koga živi. On taj, sadanji svoj život voli

[5]) Isti, str. 20.
[6]) Isti, str. 21.
[7]) Hourdin, Camus le Juste, str. 36.

svom snagom svoga bića. On hoće da u njem o k u š a s v e u ž i t k e, š t o m u i h p r u ž a o v a j a p s u r d n i s v i j e t. On slavi Don Juana koji ljubi mnogo žena da mogne više ljubiti.« Jer kad bi ostao uz jednu, njegova bi ljubav svenula. Ljubav uvijek napuštana, uvijek iznova započinjana daje smisao apsurdu«.[8]

To daje smisao razvratnu životu, koga on uzdiže s velikom blistavošću riječi.[9]

Sve je ovo razlog da Camus o t k l a n j a s v a k u n a d u: **»ni espoir ni espérance«, »ni nade ni pouzdanja«.**[10]

Njegova filozofija neće nečeg nadzemaljskoga, neće Boga: »Apsurd, koji je metafizičko stanje svijesna čovjeka, ne vodi k Bogu«. Zato Camus odbacuje spoznaju kršćanskog Boga i rješenja, što ih ono nudi. Ona su njemu »prelagana«. On misli da je moguće biti bez njih. Z a t v a r a stoga čovjeka l i š e n a s v a k e n a d e i s v a k e i l u z i j e u z e m a l j s k u t a m n i c u u kojoj mu je dano da živi. Sve što ima, h o ć e d a j e o d n j e g a s a m o g a. On suprotstavlja život-molitvi.[11] On odbija svaku utje-

[8]) Isti, str. 26.
[9]) Isti str. 35.
[10]) Isti, str. 25.
[11]) Hourdin, Camus le Juste, str. 29.

hu, no predaje se, međutim, bez ograda i kočnica prolaznim užicima što mu ga pružaju žene i afričko sunce.[12] Radije život u tamnici koju je čovjek sam sebi konstruirao, nego u nekoj zamišljenoj slobodi.

Ne sviđa mi se vjerovati, veli Camus, da smrt znači početak drugog života. On je za me »zatvorena vrata«, »korak koga treba prijeći«, ali to je »užasna i prljava avantura«. Nema drugoga, budućega. Treba živjeti poput Sisifa iz grčkog mita: vječno valjati kamen do na vrh brda, s koga se on neprestano vraća nazad. No bez nade i bez vjere da bi to kad imalo prestati. To je besmisleno, ali upravo u toj besmislici treba živjeti, »il s' agit d'y vivre«. Izlaz nije ubiti se radi toga, nego živjeti u tom skučenom, zatvorenom prostoru, u toj tamnici u koju nas je sudba stavila. Iz ove tamnice koju predstavlja apsurd, nema izlaza. U njoj, bez ikakvih horizonata i bilo kakvih viših vidika, bez svake nade i svake iluzije čovjeku je određeno živjeti.

S ovim pogledima i Camus-ov na smrt osuđeni junak iz romana l' Etranger — Stranac, otklanja izlaganja duhovnika koji je došao da mu pruži utjehu vjere. »Ja ne vjerujem u Boga« odvraća on tome svećeniku. Za nj je apsurd života apsolutnost i zato od te apsolutnosti neće da odstupi. Ni pod koju cijenu.

[12]) Isti, str. 35.

On je njome označio granice ljudskog bića te on unutar njih ima da živi i umre. U zatvorskoj tamnici on ostaje i u onoj drugoj, puno dubljoj — tamnici sagrađenoj svojim uskim životnim pogledima.

6.

„U zatvoru kroz čitav život"

Budući da je tako mnogo zala u svijetu, a štokoji suvremeni čovjek neće da ih s najvećim marom i savjesnošću otklanja, on smatra da je jednostavnije proglasiti sve besmislicom i zatvoriti sama sebe u tamnicu iz koje se ne vide pravi uzroci užasa naše zemlje.

Napori što su ih C a m u s i njegovi istomišljenici poduzeli da bi iskonstruirali »tamnicu apsurda« predstavlja nesumnjivo znatan rad. Sve je upotrijebljeno da bi se, s jedne strane, čovjeka izoliralo od svake više, nadzemaljske stvarnosti, od svake nade u Boga, ili bilo čega drugoga, a s druge ograničilo njegovo kretanje između apsurda svijeta i intezivnog tjelesnog uživanja. Građevina, kakva je da je, predstavlja jednu cjelinu. I kako je zamišljena kao trajno čovjekovo »obitavalište«, ona predstavlja doživotnu tamnicu. Pitanje je samo da li se čovjek u njoj dobro osjeća? Da li ona uopće čovjeku odgovara?

Da li čovjek u tako skučenim prostorijama može voditi, koliko - toliko ljudski život.

U ratnim i poratnim vremenima obilazile su mnoge međunarodne komisije da pregledaju kakve su — s čisto humanog stajališta — prostorije utamničenika u raznim zemljama. Bilo je svašta.

M a r š a l P e t a i n — na čijoj se posmrtnoj rehabilitaciji sad radi po čitavoj Francuskoj, pisao je svojoj ženi dok je bio zatvoren: »Noći bez sna strašne su. Tama ih puni utvarama, i slaba nada u poboljšani život, što ju čovjek kadgod danju goji, iščezava za dugih besanih noći.« »Otsutnost je slobode trpnja na koju se čovjek ne privikava i koja na dugo vrijeme rađa trajnim očajem, koji dokida volju živjeti«.[13] Taj pobjednik Verdun-a iz pretpošlog svjetskog rata i predsjednik okupiranog dijela Francuske, bio je strpan u prostoriji od nekoliko metara, a dvorišni prostor, kojim je jednom dnevno mogao prošetati iznosio je 120 x 50 m. Bilo je blizu more, no on ni jedan jedini put, kroz sve godine tamnovanja, nije smio pogledati na nj. Posebna je muka bilo ovo ograničavanje obzorja.

Da, užas uskih vidika!
Tko zatvoren, nije od njih trpio?.

[13]) Paris-Match, 11 juni 1966, No 896, str. 74—75.

„Proljeće u internaciji"

Na jednoj poratnoj izložbi slikara Hinka Gudeca svratilo je na se posebnu pažnju njegovo ulje »Proljeće u internaciji«. Prividno malo, ništa gotovo: dvije žene u ograđenom uglu zatvorskog dvorišta, koga resi tek jedno golo drvo. Jedna od njih, — u seoskoj nošnji —, pogleda i izgleda tupa, čučala je ispred drveta, dok druga, blizu nje, okrenutim leđima, sjedila je na klupi, što se tu nalazila.

Obje pojave odavale su osamljenost i strašnu tugu, a položajem tijela izražavale su, svaka na svoj način, skrajnju klonulost i život bez nade. To samo stvaralo je mučan, bolan dojam, no njega je — svojom suprotnošću — pojačao sjaj proljetnog sunca, što se prosipalo po tom kutu njihova skučenog boravišta: ono je svako biće budilo na život, a one kao da su u njegovoj ljepoti umirale od tuge.

Bilo je nešto drugo, što u pravom smislu nije bilo naslikano, nije ni moglo biti naslikano, ali što kao da se osjeća u ozračju te slike: beznadnost situacije tih žena. One su se našle među osuđenim bez suđenja. Za njih se nitko nije zauzimao i njihova je sudbina bila zapečaćena.

Štokoji posjetilac izložbe Hinka Gudeca protrnuo je od uzbuđenja pred snažnim umjetničkim izražajem tog gluhonijemog slikara.

Slika je davala dojam nečeg istinski doživljena ili bar duboko umjetnički proćućena: života bez nade.

Dakako, ne samo umjetnička doživljavanja, nego i zbiljska osobna proživljavanja mogu u nama prigušiti nade. Sve što se u vezi s jednom stvarnom, teškom situacijom nadvilo nad nas: smrknuti oblaci nad rijekama koje neprestano rastu i poplavljuju sve prostranija područja i prijetnja nesreće, što tutnji iz podzemlja uzdrmana potresom. A i ono obratno: čežnja za životom, kad je smrt bliza, i kad toplina i sjaj sunca ne daju životu da gasne.

Treba svakako dobro se uživjeti u ovakove situacije pa da čovjek razumjedne šta znači život bez perspektiva, bez nade, kako nam ga neki stari ili pak suvremeni pisci prikazuju. Kako ćemo sebi to bolje predočiti: čitajući povijesne opise nekadanjih tamnica, kad je zatvorenik čamio u tami ili polutami vlažnih podzemnih prostorija, ili modernih romanopisaca koji su nam prikazivali sve užase tamničkog života: u vodi do gležanja, među svakojakim gmazovima? Ili pak tamnice-logore 20 vijeka?

Sad svejedno.

Ne znam, da li na zidu jednog glasovitog logora naših vremena Dachau, Oswiecim, Buchenwaldu... ili onih prastarih koje nam kadgod mašta kuša predočiti, ili pak na stijeni jednog srca pročitah ove stihove:

Umorni
Sumorni
Uz jesenje kiše,
Kad tuge je više
Naši su časovi
Ko plačni glasovi
Mrtvačkih zvona,
Kad srca bona
Razdiru suze
Jer samrt uze
Sreću — jedinu.
I sada
Oh, jada
Bez svake vedrine
Dan za danom mine
Bez sunca i zraka
Sred podrumskog mraka
I zidova hladnih
I patnika jadnih
Te lica nam stare
A srca ne mare
Već ni za što.

Mi sami
U tami
Ništa ne želimo
Niti si velimo
Utješne riječi
Srca što liječi
Čak sve nam se nade
Ko opušci gade
Tek u sebi znamo
Da vječno čekamo:
Izlaz — il smrt.

„Kao u paklu"

Dante je smatrao da se samo nad ulazom u Pakao mogu staviti riječi: »Lasciate ogni speranza, voi ch' entrate« — »Kad ste ušli već vam nema nade«.[14]

Čini se međutim da su u naša vremena nešto slična imali pred očima oni kojima nije svrha bila

[14]) Divna gluma. U prijevodu F. T. Kotor, 1910. Početak III. Pjevanja. Vidi i prijevod Mihovila Kombola, Božanstvena Komedija, Pakao, III. izdanje Matica Hrvatska, 1963.

samo ljude zatvarati, nego ih i mučiti po raznim logorima. Nije ih potrebno poimence nabrajati, oni su i suviše poznati, važnije je bar donekle spomenuti kakav je život u njima bio.

Kroz kakve su sve patnje prolazili u njima zatočenici nitko izvan njih onda nije pravo slutio. Ali natpis, koji bi im bio dolikovao bili bi sigurno drugi početni strašni Danteovi stihovi:

Ja sam ulaz k gradu kukavnome,
Ja sam ulaz k puku što sveđ plače
Ja sam ulaz rodu propalome[15]

No na vratima jednog od njih stajala je ironična parola: »Rad oslobađa«. To je međutim bilo samo zato, da jadne zatočenike potakne na što veći rad, da od sebe dadnu sve što mogu, prije no umru. Tko je, uistinu, tamo dospio, utonuo je u nepovrat, u život bez nade, neprekidna mučenja kao u stara turska vremena ili još gore. A muke su bile raznolike: od najtežih fizičkih do užasnih psihičkih. Jedan ih pisac ovako prikazuje: Već pri dolasku tamo, stali bi zatočenike tući nogama, pesnicama, izbijati im zube, dok psihičkim pogrdama nije bilo kraja. Da bi ih što dublje ponizili, svlačili bi ih odmah do gola, ošišali do kože, obukli u smiješno nespretne komade odijela, s premalom kapom na glavi, na noge im stavljali

15) Isto, III. 1.

izgažene cokule. Logoraš je na taj način pružao sasvim komičnu, lakrdijašku sliku. Išlo se, naime, upravo za tim, da ga se pogodi do u srž njegove osobnosti, da ga se psihički satare. Takav, on je pred samim sobom, kao i pred drugima trebao biti lišen svakog ljudskog izgleda; žigosan kao neka budaletina, kojoj se ljudi smiju, kako bi mu se na taj način oduzeo i posljednji ostatak samopouzdanja i dostojanstva. Uhapšenik nije više smio biti čovjekom. Komandant jednog od tih logora izjavio im je: »prava nemate nikakvih«. O tome se, uostalom, svaki zatočenik svakodnevno uvjeravao. I to sve u doba »visoke civilizacije 20. stoljeća«!

Užasnim postupcima, strahovitim umorstvima, raznolikim zaplašivanjem, išlo se za tim da se svima utjera strah u kosti. Nitko nije bio siguran, da će dočekati sutrašnji dan, odnosno večer istoga dana. U nekim logorima zatvorenici su živjeli pritješnjeni, izmučeni, pod trajnom prijetnjom pendreka i puščanog kundaka. Bili su, kao nezaštićena divljač, izloženi bijesu svojih čuvara, ganjani, na smrt šibani, izgladnjivani, a pri tom određivani za najteže radove. Glad je međutim u logoru bio od sveg najstrašniji. On je ne samo iscrpljivao sve sile, on je ubijao.[16]

16) Iscrpivije podatke o tom: P. Johann M. **Lenz, Christus in Dachau oder Christus der Sieger.** Ein Kirchen

U jednom ženskom logoru, uz inače već strahovito težak tamnički život, sve je bilo tempirano na to, da žene u njem zaglibe u ilovaču bez dna, u koju se propadalo, tonulo, bez mogućnosti da se dignu, operu. S perspektivom da tako, do kraja zablaćene, budu bačene na kola s leševima. Prema opisu Pelagije Lewinske, koja je tamo provela devet mjeseci bilo je strašno: »Ne treba ljudsko biće ubiti da mu se zada bol, dosta ga je raspaliti nogom da padne u blato. Pasti, jednako je poginuti. Ono što se diže, ili pokušava dignuti — nije ljudsko biće, nego smješna nakaza, zamiješana blatom.«[17]

Svjedoci u svojim iskazima ponavljaju često izraze i poredbe s paklom: »bio je to život kao u paklu«. »Ljudi su polako postajali zvijeri. Tamošnji život bio je strašniji od pakla.« Opisi koji prikazuju oblike groze kakve ljudski mozak jedva može pojmiti. »Tek što bi čovjek povjerovao da je upoznao vrhunac strahota, najbestijalniji način ubijanja, nastupio bi novi svjedok, koji bi ponekad, prekidajući se grčevitim plačem, iskazao još groznije stvari. Sve se ne da ni opetovati.

A ipak ono, što je u tome svemu, modernim i starim tamnicama, bilo najstrašnije, to je spoznaja da se te takve muke imaju obnavljati iz dana u dan i da je život u tim mjestima b e z i k a k v e n a d e.

Tko međutim da nam dadne podatke o onim drugima, jednako nečovječnim »logorima smrti«, na koje je »civilizirano« ili bolje reći podivljalo čovječanstvo osuđivalo tisuće, stotine tisuća, ako ne i milijuna ljudske braće predajući ih krvolocima svake vrste?

Neki dan mi zape za oko u pariškom Match-u, sad ne znam da li starijeg ili novijeg datuma — slika divne prirode: krasno zelenilo nekog proplanka, okružena ne manje lijepom šumom. Usred, međutim proplanka neki bijeli likovi, čovjek bi rekao veliko stado janjadi... A kad tamo: to je velika skupina poubijanih svećenika i redovnica u bjelini. Gdje je to? U Kongu, Sudanu ili negdje drugdje? U žurbi nisam imao vremena da to ustanovim. Ali slika je vrlo rječita: ona i nehote predočuje tolike i tolike nevino poubijane...

Može li situacija za čovjeka na zemlji biti teža? Život besmisleniji nego je bio u tim tvorevinama civilizacije 20. stoljeća? Je li to taj ljudski život koga

---

Geschichtliches Zeugnis, Wien, 1960. Na hrvatskom vidi također dosta o tome: F. S. Petrov, Svećenik i žrtva, Split 1962—1963, gdje je u dodatku opisao i život našeg logoraša u Njemačkoj don Živana Bezića. Ukupno naših katoličkih svećenika bilo je u Dachau pet, zapravo 4 + 1 đakon, od kojih su već dvojica umrla.

17) »Le Mal«, Poseban broj franc. časopisa »Fêtes et saisons« No 117, Août 1957.

su za čovjeka predvidjeli Camus i drugi? Ma oni se nad tim svim zgražaju. Oni čak oštro osuđuju sva ta nasilja nad čovjekom. Ne otvaraju li oni čak pred apsurdom života jedan izlaz? Jedan jedini, doduše: užitak, uživanje, neograničeno uživanje sa ženama?

I u jednom od koncentracionih logora bili su otvoreni takvi užici: javne kuće!

Ali samo za one najveće puzavce.

Tko je to od tih pisaca ikad rekao?

Nijesu li oni zastupnici novog, »najčišćeg« morala?

7.

Život u svijetlu novog morala

Pisci, koji su prikazivali junake C a m u s-a, S a r t r e-a, M a l r a u x-a i drugih, voljeli su, ne jednom, govoriti o njihovom moralu, njihovoj kreposti, njihovom izvanrednom junaštvu. J e a n D a n i é l o u čak kaže na jednom mjestu: »Neosporivo je da u svemu tome ima rijetko dosegnutih granica čovještva«[18] Mada se ti razni pisci među sobom u što čemu razlikuju, oni zastupaju — tako se bar čini — određenu etiku, neki moral.

Ako niskoća C a m u s-ova morala obzirom na žene i suviše jasno izbija, — kod M a l r a u x - a postoji veliki smisao za krepost i krepost u Corneille-ovom smislu riječi.[19] Njegove osobe uzimaju stavove pravih kreposti: izvjesnog drugarstva i ljudskog bratstva i koji u prvi mah, djeluje zavodljivo. Hoće da ostanu na izrazito ljudskim odnosima od čovjeka k čovjeku. U tom smislu one čak divljački otklanja-

[18]) Scandaleuse vérité. Paris 1961. str. 47.

[19]) Francuskog pisca, koji obrađuje u svojim dramama sudar poganskog i kršćanskog nazora na svijet.

ju sve što bi moglo »ukaljati« tu ljudsku čistoću, »koja da jedina na svijetu zaslužuje da se potpuno traži«.

No kakav je taj »čisto ljudski« moral Malrauxovih osoba koje ne znaju za Boga?

Vrlo osebujan. Svaka od njih spaja sa svojom ljudskom »veličinom« neku nakaznost ili nastranost. Gisor je opijoman i to upravo spada na njegovu bit. Valerija je polumondenka.[20]! Then ima u sebi volju za krv i ubojstvo,[21] drugi opet za bludno ljubakanje.

Ma u čem je njihova veličina i njihova čistoća? Ne u tom što bi se dijelili od ćudorednog zla! Oni hoće da za nj uopće ne znaju. Veličina što proizlazi iz ćudoredne bezgrješnosti njih se ne tiče. Oni hoće da budu veliki po tome, što se baš uporno odjeljuju od izvora sve vrline, od Boga i njegove prisutnosti, kao i svakog religijoznog života. To su stvari koje bi »kvarile« pravu čovječnost«! Veliki čovjek — to je čovjek odijeljen od Boga!

Njihov je svijet, bar u djelu »Stanje čovjeka — La Condition humaine, svijet hotimično zatvoren Bogu. U njemu Bog nema što da radi, jer mu Bog ne treba i jer je vrhovna vrednota

20) Svjetska žena laka morala.

21) I »kad ga ubija dosiže puninu sama sebe«.

odnos čovjeka k čovjeku. Tim je putem pošao danas izvjesni (ne svaki!) socijalni humanizam, koji, bar izravno, ne ide za tim da čini zlo, nego želi pokazati da se i bez Boga može činiti dobro. Drugim riječima, da je čovjek po sebi potpuno sposoban doći do prave veličine i da nema šta očekivati od Boga.[22]

»Bog može umrijeti, ništa se neće promijeniti«, kazat će Malraux.

Kuda to vodi?

Prema Jean Daniélou-u »dubokoj nevoljkosti« pred samom klimom te knjige. No zar je to dosta reći? Nije li u tim djelima najstrašniji pokušaj da se moralna veličina posvema odijeli od stvarne veličine? Veličine, koja nije u tek jednom fiktivnom moralu, nego biću koga Bog kroz milost gradi.

Može, dakako, čovjek za Boga ne znati, ali krivica je piščeva — smatra Daniélou — što se on uopće ne pita, postoji li za čovjeka poredak, u kome se on razvija ne uništavajući u sebi ono ljudsko, najljudskije, nego razvijajući se u jednom drugom, višem pravcu. Poredak u kome sloboda nije ograničena apsurdom nego obratno: otvorena beskonačnoj **ljubavi i** beskonačnoj **nadi.**

22) Jean Daniélou, Scandaleuse vérité. Paris, 1961. str. 48, 40.

I kršćanin se može buniti. Proti svakoj nepravdi, svakom nasilju nad čovjekom. Ali on smatra besmislicom buniti se proti Onome od koga drži samo svoje biće i stoga i svoju slobodu. To tim više što u sadašnjoj fazi ljudskog roda drugog istinskog poretka ni nema.

Ima, uistinu, dvije vrste revolta: revolt proti svakom ljudskom nasilju, nepravdi, jednom riječju zlu.

Ima revolt proti Stvoritelju, njegovom stvoriteljskom vrhovništvu, suverenosti.

I ukoliko je pobuna — u izvornom smislu riječi — izraz veličine čovjekove, utoliko je pobuna proti Boga izraz njegove mizerije, njegove ništavosti. Ona je znak malenosti, skučenosti. Ona pokazuje sitničavost duha, koji hoće da se nadmeće s Najvišim Bićem. Nesposoban da u sebi razvije najveću veličinu duha i srca priznajući Najvećega i klanjajući mu se, on pokušava sebi pripisati ono, što samo Bogu pripada.

U čem je, uistinu, veličina jednog **Dante-a, Shakesperea, Claudela** ili **Bernanosa, Ivana od Križa** ili **Petra de Bérulle-a?** U tome, što su se znali duboko pokloniti pred Najvećim, adorirati Ga. Čovjek bez adoracije, dodaje Daniélou, nakaza je u sebi i

pred Bogom.[23] To osjećaju zastupnici tih stavova. I zato se često u nedostatku Boga klanjaju njegovim patvorinama: ljudskim gospodarima.

Pobuna protiv Boga ovdje postaje djelom čovjeka sasvim usredotočena u sebe sama. On se buni protiv Boga zato što nema onoga, što Bog ima; promatra stvari sa stajališta »imanja«. Nietzsche je u ovom smislu bio zavidan Kristu, jer nije mogao priznati kod drugoga veličinu koju nije mogao sebi prisvojiti.

Šta će međutim biti s čovječanstvom u kome toliki — otklonivši Boga — stave — uza sve svoje nedostatke — sebe na mjesto Njegovo?

Dosta nam je upitati se: kako se živi u tom svijetu? Šta ga karakterizira?

Ne težnja za srećom nego za nesrećom! Veličina nije u sreći koju Bog nudi i obećaje, nego u zlu, u tragici! Da li je bilo moguće dalje dotjerati ideju apsurda? Totalnije odijeliti čovjeka od čovječnosti?

---

23) Po općem učenju Kat. Crkve postoji sad samo jedan jedini tvrdo sjedinjen poredak naravno—nadnaravni u kome su svi ljudi. Htjeti odijeliti jednog od drugog znači učiniti teško nasilje nad čovjekom.

8.

Na čemu počiva filozofija beznađa

Skrajnosti do kojih su nas dovela shvaćanja Camus-a i njegovih istomišljenika postavile su pitanje nade u svoj njegovoj oštrini. S jedne strane svijet koji se prepustio tuzi beznađa, koji se ne samo nikakvu dobru već ne nada, nego smatra težnju za nesrećom normalnom. A s druge strane ljudi koji žive u nadi, koji, usprkos zlima koja prate čovjekovo bivovanje na zemlji, nadaju se boljemu i koji su kao kršćani **uvijek spremni dati odgovor svakome koji zatraži računa o nadi koja je u njima.**[24] Onoj velikoj nadi, koja u Bogu ostvaruje smisao života i pruža vrhunac sreće.

To, kao što se vidi, nisu tek nabačene misli, to su dva dijametralno oprečna programa, prave proklamacije, pozivi na život s jedne strane bez nade, a s druge na silno jedno očekivanje, nadu u konačnu puninu našeg bića — blaženstvo u Bogu.

Što ćemo dakle odabrati? Što nas može povesti pravim putem? Što nam zapravo može pokazati

24) I Pet 3, 15.

koji je put pravi? Pitanje je složeno i nesumnjivo ako ćemo promatrati samo jednu stranu stvarnosti — mnoštvo nedaća koje prate život na našoj planeti — vrlo ćemo lako zapasti u najcrnji pesimizam.

No da li je takvo promatranje dovoljno realistično, na zbilji zasnovano, dovoljno prostrano da bi dopustilo stvaranje ispravnih sudova o čitavoj stvari? Nije li — usprkos uočavanja niza činjenica — to gledanje uskogrudno, jednostrano, premalo ozbiljno? Nisu li to na koncu konca više teorije, zamisli prije, nego istinski zahvat u cjelokupnu stvarnost?

Kakva su, uistinu, uporišta tih teorija? Nijesu li to, bolje rečeno, pretpostavke kojima se pokušava dati jedno prilično simplicističko rješenje vrlo složene zbilje? Priznaje se kao jedino objašnjenje svega zbivanja besmislica - apsurd. Neumitna nesreća, koja vreba na čovjeka i koja ga u bilo kome zaokretu njegova života sustiže. Mjesto da á propos pojedinih zala, nevolja podvrgava pomnoj analizi pozadinu stvari, strogo ispituje dalji ili bliži uzrok onoga što se desilo, sve se kuša obuhvatiti općom, maglovitom formulom »apsurda«, besmislenosti.

Uzimlje se kao nepobitno dokazano — nešto što nikako nije dokazano da naime nerazumni usud vlada svijetom, da nema vrhovnog inteligentnog Bića, koje je sve stvorilo i koje svime ravna. Zbog naše nesposobnosti da u svakom pojedinom slučaju

smjesta protumačimo zbog čeg je došlo do ove ili one katastrofe, uzimlje se kao da postoje opća objašnjenja za sve — **»le mythe du malheur« — »mit nesreće«!**[25])

No može li se znanost zadovoljiti takvim pokušajima tumačenja?

Bez ikakvog uvida u stvarnost prizvati u pomoć **ad hoc, upravo u tu svrhu, iskonstruirati mit,** da li je to dostojno čovjeka 20. stoljeća? U doba kad se u svemu ide do dna u traženju što točnijeg objašnjenja stvari, tvrditi da je apsurd, besmisao zadnji uzrok svega?

Nama u svakom slučaju, takav pokušaj objašnjenja izgleda skrajnje neprihvativ.

A konačno: u čemu je stvarnost toga apsurda? Kakva je narav toga mita?

Hoćemo li pribjeći velikom **»Dictionnaire de la Mythologie grecque et romaine«** od Pierre Grimal-a[26] pa da među tim najraznolikijim tvorevinama ljudske mašte pokušamo tražiti »mit nesreće«? Zaista sličnosti ne bi nedostajalo. Ali šta bi nam to pomoglo? Ništa. Grci, Rimljani pokušali su kako tako lokalizirati i personificirati ta svoja božanstva. Ali je stručnjacima davno bilo jasno da se ne radi o zbiljskim bićima koja bi bila stvarnim uzrocima zle ljudske sudbine.

U tom dakle području nemamo što tražiti.

Mit nesreće ili beznađa nema nikakve podloge u zbilji, niti ga se može prizvati kao neki uzrok za koga bi bilo utvrđeno da neumitno djeluje.

Mi svakako tim putem nećemo i ne možemo ići. Već zato što smatramo da samo realizam mora nadahnjivati svako ljudsko istraživanje. A onda i zato što ne držimo da bi mišljenje tek nekolicine suvremenih pisaca moglo biti putokazom u rješavanju ovako presudnih pitanja.[27]

No prije nego dalje pođemo upitajmo se još da li je život bez nade čovjeku normalan.

---

25) Jean Daniélou, Scandaleuse vérité. Chapitre III. Le mythe du malheur.

26) Paris 1958.

27) Ima i jedna zanimljivost u tom pravcu. Vidi bilješku na kraju knjige.

III dio

Koga da pitamo?

9.

Da li je život bez nade normalan?

»da se ne žalostite kao
ostali koji nemaju
nade.«
I Sol 4, 13

Mi ne postavljamo pitanje da li je život bez nade moguć, nego da li je normalan. »Što su leđa podnijela nisam se ni nadao« kaže jedna narodna. Čovjek je kadar pretrpjeti veoma mnogo, puno više nego bi i mislio. Ali kad se radi o tome da se odredi šta je za čovjeka normalno, onda se ne mogu stvari mjeriti po najgorem, skrajnjem, nego po onom što je redovito, što pripada naravi i njenom pravilnom razvitku.

A što nam kaže ljudska narav o nadi, o pouzdanju? Kakva je njihova uloga u čovjekovu životu?

Tko se ikad nadao, osobito nečem velikom, značajnom, tomu to ne treba puno ni tumačiti. Kad je nada spojena s pouzdanjem, prožela čovjeka, on kao da je postao sasvim novim bićem. U njegovoj okolici

ljudi ga prosto ne prepoznaju. Neupućeni pitaju: šta se s njim događa. A oni koji znaju i vesele se tomu, dive se promjeni koja se kod njeg zapaža. Njemu, u vezi s njegovom nadom, ništa se ne čini teško. Kao da je dobio krila on se diže nad teškoće, on leti, uzdiže se, zanosi, zapreke kao igrajući se nadvladava. Polet koji ga je obuzeo takvom snagom ispunja njegovo biće da on počinje vjerovati da za nj nesavladivo ni ne postoji.

Nasuprot tome, oni koji se nikad ničemu nisu nadali ne mogu sebi istinski predočiti šta znači nada u ljudskom životu. Ne mogu naročito shvatiti kakav katastrofalan psiho-fizički učinak proizvodi otsutnost nade u ljudskom biću.

Neki mali američki farmer — odgajač ptica — došao je na osebujnu, sasvim čudnu misao, da svim svojim pticama podrezuje krila. Tako će, mislio je, izbjeći troškovima oko podizanja krova nad prostranim odgajalištem.

No što se dogodilo? Nešto čudna: kao da bi nešto zamrlo u njihovoj naravi.

Lišene krila — tog sastavnog dijela njihova bića — one su zakržljale, postale trome, nesposobne da žive izrazito ptičijim životom. I što je još čudnovatije: prestale su gotovo pjevati.

Prema vrhuncima

No što se tek neće dogoditi s čovjekom ako njegova krila — njegove nade — budu potkresane, satrvene, uništene? Hoće li moći voditi normalan ljudski život? Nada je za nj moć ili sila koja ga diže iznad razine zemlje. I utkana u samu strukturu njegova bića, ona ga navodi da se uzdiže kako svojim umom, tako svojom voljom, svojim djelima nad niske, uske vidike zemlje. On nikad nije priznavao zemaljsko obzorje njegovih mogućnosti. Od D e d a l a, I k a r a, koji ne htjedoše ostati na zemlji koja ih je zarobljavala i sputavala, pa do tolikih drugih koji su sve činili da se otmu zemljinoj sili teži — prvih konstruktora aviona — L i l l i e n t h a l a, A d e r a, braće W r i g h t, prvih hrvatskih zrakoplovaca P e n k a l e i dr; pa F a r m a n a, B l é r i o t - a, C h a v e z - a, G a r r o s - a, L i n d b e r g h - a pa do današnjih kozmonauta i astronauta — svi ti rječito govore o nadama i naporima čovjeka da se digne nad zemlju i njene nizine.

A ni osvajači gorja Himalaje, posebno Anapurne, Mount-Everesta, i tolikih drugih diljem svijeta, nisu bili malih nada. Oni su usprkos svih mogućih nepredvidivih i jedva savladivih zapreka, uz pogibao života, imali kao načelo: »uvijek dalje, uvijek više.« Pouzdanje da će uspjeti, vodilo ih je naprijed.

Tako i svi oni planinari, njih tisuće i tisuće, što se od tjedna do tjedna ili od mjeseca do mjeseca uspinju na visoke i najviše vrhunce zemlje: Montblanc, Matterhorn, Gaurisankar, Maunt Mek Kinli, Aconcagua, Čimboraso, Grossglockner i dr.

Usprkos dakle svih teškoća, opasnosti, pogibli svake vrste ljudi kreću u visine. Svi, dakako, ne idu tamo osobno. Ali kad čitamo reportaže o usponima na Himalaju mi ne možemo a da se bar u duhu ne pridružimo tim hrabrim osvajačima visina. Njihovom optimizmu s jedne strane, njihovim nadama punim oduševljenja, s druge strane njihovim strahovanjima. Pri pokušaju uspona na Anapurnu, ledenjakom su prašile strašne lavine i pojedine izviđačke grupe umalo što nisu stradale već na početku posla. Pored toga sredinom ledenjaka pokazala se duboka ledenjačka pukotina. Pri jednom takvom izviđanju Francuz Lachanal opazio je da stijena koju je trebalo doseći predstavlja u stvari potpuno okomit, gladak zid, visok nekoliko tisuća metara. — A kakve tek pogibli od studeni, monsuna, silnih vjetrova . . .

Što onda ljude goni da se ipak sve više penju? Zar tom nema objašnjenja? U čemu je stvar?

Meni se hoče širokih ravnin
In svobodnega obzorja
Meni se hoče nebeških višin,
Vladajočih zemlje in morja,

rekao je slovenski pjesnik.[1] A to je nešto drugačije izrazio čuveni alpinista Mallory — koji je umro 1924. pokušavajući da se uspne na Mount Everest, — i koji je kad su ga upitali zašto se uopće htio na nj popeti, odgovorio: »Zato, što Everest postoji«. Zato, naime, htio je reći, što ga vuče taj najviši vrh svijeta.

Da, neka doista neutaživa želja za vrhuncima i nade da će ih kad tad doseći upisana je u dubine ljudskog bića. Ima nešto, što ga iznutra tjera da se diže, penje, uvijek više, da dosegne najviše, najveće; u planine, u stratosferu, daleko, daleko iznad razine zemlje. Da se, usprkos svojim slabostima nada da će ih doseći.

Gonjen neugasivom težnjom za visinama, čovjek se nada doseći najviše.

Ali što je to najviše? Obično se misli da je to ovo ili ono, što će podići čovjekov ugled, slavu, veličinu ili možda imetak. Brzo se međutim uvjeri da ništa od tog ne ispunjava njegovih dubokih težnja. On žudi za stvarno najvišim, neprolaznim, najdivnijim, za onim što će sasvim zadovoljiti njegovu težnju za potpunom srećom.

[1]) Župančić.

Kad naravno već razmišlja o tim stvarima uviđa da to ne može biti ništa drugo do Biće u svojoj punini, nitko drugi do sam Bog.

Da mi iza svega rečenoga nećemo, da mi ne možemo ići putevima koji čovjeku skučuju obzorje ili mu nude kao utjehu najniže užitke, to je suviše jasno. Dolazilo to gledanje od današnjih nekih pisaca ili cinika-ubojica mi ga posvema otklanjamo. Ne samo kao posve bezbožno, nego i kao do kraja neljudsko — protivno slobodnoj ljudskoj naravi, protivno stavu čovjeka kao takva. Čovjeka kakav je u sebi, kakav se pokazivao i kakav se danas pokazuje kod onih koji su sačuvali najizvorniju ljudsku kulturu, »prakulturu«.

Čovjek se naravno nada, uzda u Onoga koji ga je stvorio, koji je njegov dobri Otac. O tome nam svjedoče kako filozofija zdravog razuma, tako i podaci iz života najstarijih, no danas još u svojim potomcima živi narodi, o tom nam svjedoči najuzvišeniji čovjek, Čovjek-Bog, Isus Krist, o tom svjedoči sva od Boga objavljena nauka.

Do ideje Najvišeg Bića dolazili su i dolaze najveći ljudski umovi, kao i najprimitivniji narodi. To nam je uvjerljivo obrazložila prva naša knjiga »S

vjerom kroz život«[2] Dokazi o tome da Bog postoji tamo su tako sjajno obrađeni da neće biti potrebno na to se opet vraćati. Iznešeni dokazi toliko su duboki, svestrani i stvarni, a k tome zanimivi, da ih otklanjati može samo čovjek udaren nekom vrstom »duhovne sljepoće« ili jednostavno onaj »koji nema smisla za stvarnost«.

Današnja, međutim, mlada generacija i suviše je realistično raspoložena, a da bi joj takvi dokazi mogli izmicati. Priznavati Boga to je ljudski, to je eminentno ljudski — to je u pravcu čovjekove naravi.

Ako što današnji čovjek hoće da zna to je, je li uvijek bilo tako? Da li je onaj i najprvotniji čovjek vjerovao u Boga, da li se u Nj pouzdavao, kako se prema njemu odnosio?

[2]) Izdanje »Vrela Života«, Zagreb 1965. Dr Gračanin, 8 maja 33.

10.

Za divljacima u prašumu

Vrlo je upadno bilo koliko je zanimanje nedavno u Zagrebu pobudio francuski dokumentarni color-film »Između neba i močvare«. Bez ikakvih ljubavnih dogodovština, s jedinim programom da što dublje prodru u džunglu, gdje žive sasvim divlja plemena dalekog Istoka, jedna francuska ekspedicija je donijela u njem nevjerojatno zanimljive rezultate. Ako ste mu prisustvovali, mislim da se kao ni ja niste mogli oteti moćnom — svojevrsnom dakako — ali zbilja snažnom dojmu koga izaziva život tih starih plemena.

U pogledu nastambi skrajnji primitivizam. Ali istodobno ni najmanji promiskuitet — sablažnjive pomiješanosti muškaraca i žena. — Ni traga kakvom nemoralu. Ničeg bestidnog. Nikakvog grlenja u prirodi kod tih inače oskudno obučenih ljudi. »Najnepristojnija« po kodeksu evropskih običaja — je scena u kojoj jedna žena, nakon što je svojim prsima nahranila malog praščića, dopušta to i jednom članu ekspedicije, da i on na sekundu potegne njenog mlijeka. Ali to u ime posinaštva i znaka da ona kao

majka preuzima nad njim pokroviteljstvo kako to zahtjeva urođenički obred. Scena se obavlja u prisustvu svih članova plemena. Bez išta bolesna i nastrana. To je kao da je dijete poteglo mlijeka iz prsa druge majke.

Cjelina čini dojam — usprkos kojekakvih osebujnosti — visoko moralna života. A Francuzi kao Francuzi, snimali su sve što su vidjeli. Međutim nigdje ni traga kakvoj prljavštini.

Stručnjaku, dakako, neće biti izmaklo, da ta plemena, ma kako primitivna bila, nisu ipak najstarija: praznovjerje — kao potonja (kasnija) povijesna pojava — izbija u raznim oblicima.

Usprkos svemu tome, utisak je moćan: i za vrijeme prikazivanja filma i pri izlaženju iz dvorane prevladavala je šutnja. Samo sam još jednom, i to u Parizu, bio svjedokom takve — zapravo još potpunije — šutnje. Iza prikazivanja filma o životu Kristovu. Isusa se s lica nije uopće nijednom vidjelo. Ali iz dvorane kina na Elizejskim poljanama ljudi su izlazili potpuno šutke. Kao iz crkve. Još potpunije. Ovdje šutnja nije bila totalna. Ali jest i opet snažna. Poslije sam upitao neke mlađe znance, što ih se dojmilo, zašto nisu govorili. Zašto? »Pa bilo je to kao da smo prisustvovali sceni stvaranja prvih ljudi«! Šta ovi nama govore da su prvi ljudi bili divljaci? Pa to su ljudi visoko moralni, bolji od nas!

Evo među ovakvima, ali još starijim ljudima, puno starijim htjeli bismo mi da se sad malo prošećemo. Da vidimo da li su vjerovali u Boga, da li su se u nj pouzdavali. Kakvim su načinom izražavali svoju vjeru i svoje pouzdanje. Mi bismo htjeli znati što o tome misli čovjek kao takav. Stari, izvorni čovjek. Ne ovaj ili onaj osebujni, nastrani možda današnji pisac ili filozof, nego čovjek kakav jest po svojoj prvobitnoj naravi, kakav je bio u svojim prvim počecima, kakav je i danas, kad normalno o stvari sudi.

Senzacionalna otkrića o vjeri pračovjeka

Da Bog postoji to je zdrav razum oduvijek tvrdio. Ali kakav je, da li je Bog i beskrajno dobar, to istraživači povijesti naroda nisu uvijek znali. Dugo se, naime vremena držalo da je najstariji čovjek sasvim umno zaostao, da je posvemašnji divljak, da ne pozna logičkog umovanja,[3] da ne zna ni za kakav ćudoredni zakon. Najnovija istraživanja u tom pravcu ne samo da su opovrgla to mišljenje, nego su do-

---

3) Neki su čak bili izmislili teoriju o »prelogičkom mentalitetu«, kao na pr. Levy-Bruhl, no koji ju je kasnije, bar djelomično morao napustiti.

vela do upravo senzacionalnih rezultata u protivnom smjeru. Proučavanja čitavih skupina najstarijih, tzv. »prakulturnih naroda« pokazala su da oni ne samo znadu za normalno zaključivanje od učinka na uzrok, nego pokazuju sposobnost da izraze i zamršene umne procese i suptilne razlike. Ponajprije, kao što smo već u 1. knjizi čuli, svi oni poznaju opstanak Najvišeg Bića, Boga, iako ga, naravno, nazivaju raznim imenima.

To nije tek tako nabačena tvrdnja jedne ili dviju, triju glomaznih knjiga, dekoriranih izvana, jednostrano pisanih iznutra. »Realnost i originalnu autentičnost ideje Najvišega Bića kod primitivnih naroda ne osporava više nijedan istraživalac, koji nešto znači.« Do tog zaključka već 1930. došao je slavni učenjak W. Schmidt. A u najnovije vrijeme švicarski klasični filolog Meuli, koji se posebno bavi zapadnoazijskim primitivnim narodima, priznaje, da je jedna od glavnih zasluga Schmidtove opsežne i učene istraživalačke djelatnosti to, da se ne može više pobijati vjera u najviše Biće već kod najstarijih naroda, te doslovce veli: »Silna množina svjedočanstava ne ostavlja više mjesta nikakvoj sumnji.«[4]

[4]) Neposredne podatke o ovomu i svemu što slijedi uzimljemo iz djela: Povijest religije sv. I. Zagreb 1963. od inteligentnog stručnjaka, docenta Bogoslovskog fakulteta

Godine 1952. to je isto potvrdio etnolog A. O. James, dotad energični protivnik pramonoteizma, učenja da je na početku postojala vjera u jednog Boga. On ujedno naglasuje, da su te ideje o Najvišem Biću sasvim neovisne od vanjskih utjecaja, posebice misionarskih.

Najviše biće — „Osoba sam po sebi"

Što zapanjuje kod ovih najstarijih naroda to je, da za njih Najviše Biće nije tek možda maglovita viša sila, nego ono je jasno određeno Biće. Penuti Patwin koji prebivaju u centralnoj Kaliforniji nazivaju to Najviše Biće »Osoba sam po sebi« — yayome-win, što je uopće najfilozofskiji izraz za Boga, Ens a se«. Filozofija naime iza tisućljeća umovanja nije našla riječi, kojim bi točnije mogla izraziti biće Božje.

Nastojeći pak da pobliže odrede narav toga bića razni narodi ga nazivaju: »Veliki Duh«, »Onaj koji

u Zagrebu Dr Stjepana Doppelhammera. Napomenimo usput: svojom sistematičnošću, jasnoćom i dubinom ovim bi se djelom (dosad u 3 sveska) ponosili i mnogi veliki narodi. Kao priručnik djelo je zasad umnoženo samo ciklostilom, ali apsolutno zaslužuje da se tiska.

misli « ili »Mislilac«; »Jaki«, »Svemogući«, »Prastari«, »Dobri Stari, »Bez smrti«, »Neumrli«, »Vječni«, »Jedan skrajnji uzvišeni«, »Onaj koji ide sam. Centralni Eskimi ga zovu »Nebesko biće«, a Selknam mu kažu: »Nebeski stanovnik«, »Onaj na nebu«, drugi opet vele: »Gore stanujući«.

Obzirom na njegov odnos prema svijetu nazivaju ga često »Stvoritelj«, »Tvorac«, »Naš Tvorac«, »Stvoritelj svemira«, »Stvoritelj života«.

Po svom položaju on je vrhovni Gospodar te mu kao takovome kažu »Gospodin«, »Gospodar«, »Gospodin na nebu«, »Gospodar svih stvari«, »Gospodar svemira«, »Gospodar zemlje i neba«, »Gospodar svega«, baš zato što je sve stvorio, i osobito značajno: »Vlasnik posljednjeg«, jer njemu sve pripada, jer je sve što postoji njegovo djelo.

S ovim posljednjim u vezi, izvješćuje Msgr LeRoy kako je promatrao Negrile Boni u istočnoj centralnoj Africi, gdje najbolje komade lovine ili meda i slično prikazuju Najvišem Biću govoreći pri tom: »Vaka!«. Kad je upitao poglavicu tko je Vaka, on mu je odgovorio: »Ti ne poznaješ Vaka? Ali to je gospodar svega . . . On je nama dao sve, što vidiš: ovu zemlju, ove šume, ove rijeke, mi živimo od toga«.

Pouzdanje pračovjeka u najviše biće

»Djeca oko svoga Oca«

Što je pri svemu ovome osobito dojmljivo to je, da ti prastari narodi ne gledaju u Bogu neko strašilo, nego **biće puno dobrote, Oca upravo,** u koga se p o u z d a v a j u.

Razmjerno najčešće ime, što ga ti prakulturni narodi daju Najvišem Biću jest O t a c. Njime oni izrazuju ne samo njegov vrhovnički položaj, nego i njegovu **dobrotu prema ljudima.** I u prakulturi tih naroda ideja Oca dolazi u zajednici s raznim dodacima, koji na svoj način daju naslutiti dobrotu Božju.

U jugoistočnoj Australiji to ime općenito susrećemo. Što više neki od njih, kao K u r n a i poznaju Najviše Biće samo pod nazivom »O t a c n a š«. Drugi opet, kao Negrili Bakango, Bušmani, Samojedi Jurak kažu za nj jednostavno »O t a c«. Kod algonkinskih plemena, zatim kod Jamana i negrila Aku na rijeci Ituri susrećemo vrlo često naziv »M o j o t a c«, »O t a c n a n e b u«, »O t a c s v i j u«, »O t a c I n d i j a n a c a«, »N a š v e l i k i O t a c«.[5]

Bainig, prastanovnici Nove Britanije, Boga, koga inače imenuju onim »koji je uvijek postojao« —

[5]) S. Doppelhammer, nav. dj. str. 90.

Rigenmucha — u molitvama zovu »dobri Otac« (Mamök).

No ovako izraziti naziv ne susreće se samo kod njih. U izjavama gotovo svih starih primitivnih naroda mnogo se upravo ističe dobrota Najvišeg Bića. Od njega dolazi samo dobro i sve dobro, i ono to daje s dobrohotnošću i skrbno, štoviše, s očinskom ljubavlju.

Kod Andamanaca Puluga — Najviše Biće — je samilosno prema patnicima i nevoljnim i često im pomaže. Stvorio je svijet i sve stvari, tako da od njega dolazi i sve dobro, koje ljudi uživaju.[6]

Negriti Semang Djahai govore: »Ta Pedan — Najviše Biće — se brine za nas, on nam daje hranu«.[7]

Slično govore i gorski Dama: »Gamab — njihov je naziv za Najviše Biće — »dobar«, jer od njega dolazi sve što služi za život.[8] Kod sjeverno-istočnih Bušmana, Najviše Biće Thora šalje kišu, divljač, izobilje u hrani i lovačku sreću.[9]

6) UG III, 108. Oznaka »UG«, ovdje i dalje, odnose se na djelo u 14 svezaka, glasovitog učenjaka W. Schmidt-a: Ursprung der Gottesidee«, Podrijetlo ideje Boga.
7) UG III, 176.
8) UG IV, 661.
9) UG IV, 567.

Samojedi Jurak ističu da je Num dobar i zato im ne čini nikakvo zlo.[10] I »Gore—Stari—Muž«[11] kod Wiyot, što čini, uvijek je dobro.[12] Ovo je uvjerenje tim zanimljivije, što su oni, kao i svi primitivni narodi bili izloženi svakojakim nevoljama.

Algonkin oko James Bay — Indijanci — kažu za Najviše Biće da je dobro, jer im je uvijek davalo što su ga molili, samo ako su održavali njegove zakone i propise.[13]

Pouzdanje izraženo molitvom

Prastari narodi kad mole Najviše Biće, ne obraćaju se nekim kumirima, fetišima, zemljanim ili drugim likovima. I značajna je upravo činjenica, da njegova lika nigdje ni ne susrećemo. U Gabunu obrazlažu i zašto je tako: Kako bi od njega mogli načiniti sliku? Ta ono nema tijela. Gle Bog je kao riječ, koja izlazi iz mojih usta. A načini od nje sliku, trči za njom i donesi mi je. Riječ? nje više nema,

10) UG III, 346.
11) Također naziv za Vrhovno Biće.
12) UG III, 346.
13) UG II, 970.

prošla je, a ipak živi uvijek, danas i sutra još! Također i Bog.[14]

Međutim, usprkos odsutnosti sjetilne predodžbe Boga, ti narodi u Nj čvrsto vjeruju.

Ponajviše u svom svagdanjem životu, moleći ga usmeno, pa gestama i nutarnjim molenjem u Njega se pouzdavaju. Najčešće to pouzdanje dolazi do izražaja prije glavnog njihovog zanimanja — lova. Kod Negrita Bakango na Ituri mole kao što bi djeca molila: »Oče, daj mi divljači!« »Oče, daj da nađem meda!« A jedan Bušman još dirljivijim je načinom molio: »O Bože!, o Bože! Zar mi nismo tvoja djeca? Ne vidiš li naš glad? Daj nam jesti! . . .« Kad nastupe sušna vremena, ti ljudi s velikim žarom mole za kišu: »Žeđamo; daj nam vode!« Prije pak nego krenu na put mole: **Da bi me, Gospodaru dobro vodio k mjestu kamo idem! I da bi me sretno natrag doveo, da se sretno kući vratim!«**[15]

Prastari narodi imadu i pravih prosnih molitava. Neke su izražene starim molitvenim obrascima, a druge su opet spontani izrazi što im ih nadahnjuju njihove potrebe. Nekad je to tako žarko i uvjerljivo, kao kad majka moli za svoje bolesno dijete:

14) UG IV, 55. s.
15) UG 583.

»Budi s nama dobar Temaukl (Bože), i ne daj da umre moje dijete, jer je još mlado!«[16] Jamana, koji žive u krajevima velikih studeni pouzdaju se da će ih Gospodin očuvati od vremenskih nepogoda pa mole u svojim prosnim molitvama: »Moj Oče, molim milostivo daj dobro vrijeme! . . . Moj Oče, zašto si zatvorio oči pred snijegom!«

Još jedna velika zanimljivost: Ti ljudi, — tobože na silno niskom kulturnom stupnju — znadu nešto na što je gotovo sasvim zaboravio civilizirani čovjek 20. stoljeća: za zahvalne molitve: »Ajd, (došlo) nam je ljeto, hvala, prošla nam je zima . . . Ajd, bio nam je milostiv moj Otac, dobrostivo nam je spasio čamac. Sretni smo sa svojim Ocem!«[17]

Kod plemena Lenape Algonkin održava se u jesen ili početkom zime kroz čitavih dvanaest dana zahvalna svečanost, koja je ujedno i prava molitva. U početnom zahvalnom govoru kaže se: »Zahvalni smo da nas je tako mnogo na životu, i da smo se mogli ovdje još jednom sakupiti i da smo spremni držati naše obrede u dobroj vjeri. Sakupljat ćemo se dakle ovdje kroz 12 uzastopnih noći, da se molimo Stvoritelju, koji nas je poučio da ga štujemo

16) UG II, 896.
17) UG 129. s.

na taj način ... Dolazimo ovamo, da ga molimo, da bude s nama milostiv u budućoj godini i da nam dade sve, što nas čini sretnima. Da imademo dobre žetve, a da ne bude opasnih oluja, poplava niti potresa«.[18] Svi moramo usredotočiti svoje misli na ovaj zbor, da bi Veliki Duh pogledao na nas i dao nam, što ga molimo«.[19]

Kod istih ovih plemena pri kraju ove zahvalne svečanosti pozivaju, **da se svaki moli čitavim srcem«.**[20]

Posebno su uzvišene molitve kod plemena Algonkin Arapho prilikom »misterija o stvaranju«, koji su na visokom ćudorednom stepenu: Moj Oče, ... ti stvoritelju, ti darovatelju hrane, čuj! Budi bliz na-

18) Nutarnje i vanjsko štovanje Boga tom zgodom izrazuju u istom govoru riječima: čovjek ima duh, a tijelo izgleda, da je odjeća za taj duh. Zato se ljudi trebaju brinuti za svoje duhove, da dođu u nebo i mogu biti pripušteni u Stvoriteljev stan. Ne mislite ništa zla, uvijek mislite na dobro, koje nam je On dao. Kada dođemo na ono mjesto (nebo) ne ćemo ništa raditi, niti ćemo se za što brinuti, nego ćemo provoditi sretan život ... (UG II, 429-431) i Doppelhamer str. 135.

19) Izvjestitelj spominje da su pred 10 godina bili prestali s tom svečanošću i slijedeće godine bilo je mnogo oluja i kiše. Svi su se uplašili i tada su opet počeli svečanost ... pa je izgleda, sva nesreća prestala. (Isti str. 135.)

20) UG V, 506.

ma siromasima, koji su potrebni duhovnih i tjelesnih blagoslova![21]

Ovo visoko shvaćanje proželo je i svakidanji život običnih ljudi. Tako kopačice prigodom posvete pregača i pojasa mole: »Moj Oče, smiluj nam se! Sjeti se **da smo tvoja djeca** od vremena kad si stvorio nebo i zemlju s jednim mužem i s jednom ženom! ... ne možemo prestati tebi se moliti, moj Oče, ... komu zahvaljujemo što živimo na ovoj zemlji ... Da bi naše misli bile u nebu, gdje je svetost! Daj dobre vode i izobilje hrane«.[22] »Daj da jedan drugog bolje ljubimo i da bude dobrih djela među siromašnim gladnim ratnicima«.[23]

Spontanost u molitvi dolazi do izražaja i kod Filipinskih Negrita Aeta. Oni uistinu, mole od svega srca prema svojim potrebama. Za proloma oblaka molio je jedan urođenik: »Imaj sa mnom smilovanja i daj da prestane kiša jer smo uistinu siromašni i nemamo dobre kuće«.[24]

Nema u njihovim molitvama nikakve ukočenosti. Baš obratno! O. Schebesta ističe da su kod svih Negrila na Ituri izražaji njihova kulta tako istinski ži-

21) UG II, 723.
22) UG II, 727.
23) UG II, 733.
24) UG III, 301.

vi, tako naravni, tako malo ceremoniozni i namješteni, da se skoro ne mogu razlikovati od običnog profanog života, tako da su im život i religija samo jedno.[25]

O visokom, međutim, stupnju religije Algonkin Lenape kaže prof. Speck, da je ona »velika religija srednjovjekovnog tipa«. To pokazuje i njihova religiozna terminologija. Izrazi kao »ozbiljno misliti, potišenost duše, blagoslovljen srećom, vjerska zapovijed, vrijedan smilovanja, duhovna čežnja, uvjerenje vlastite nedostojnosti, ozbiljnost duše, pokazuju duboko vjersko osjećanje.

Pouzdanje u Boga vezano uz čudorednost

Po raznim podacima razabire se da naklonost Najvišeg Bića prema ljudima ovisi u velikoj mjeri o vjernom ispunjavanju zakona, što im je ono dalo.

Spominje se međutim da je Najviše Biće bilo prema čovjeku dobro naročito na početku njegova opstanka, kad je čovjek bio dobar. Tada je Najviše Biće boravilo među ljudima i poučilo ih svemu potrebnome, i oni su tada bili sretni, moćni i jaki.

25) UG IV, 227.

Kad su međutim ljudi postali neposlušni, Najviše Biće napustilo je zemlju i otišlo u nebo. Kmwum je daleko, on nas je napustio, zato smo postali siromašni i bijedni.[26]

Ti primitivni narodi posjeduju čitav kodeks koji sabran u cjelinu sliči veoma na deset zapovijedi Božjih.

Kod plemena Kurnai postoji opet **pentalog** — (pet zapovijedi), koji prigodom **upućivanja** — (inicijacije) saopćuju dječacima: slušati stare muževe i pokoravati im se; drugo, sve dijeliti sa svojim prijateljima; treće, živjeti s njima u miru, četvrto, ne družiti se s udatim ženama; peto obdržavati ograničenja u jelu.[27]

I Jamana na Ognjenoj zemlji imaju posvetu mladeži, u kojoj na koncu kažu: »Watauinewa želi vjerno obdržavanje svih propisa. Ako ih ne ispunjavaš, to je tvoja stvar. Ne možemo te prisiliti. Watauinewa te uvijek vidi, vidi također ako potajno prestupaš propise inicijacije. On će prestupak kazniti ra-

26) Kad je o. Trilles upitao skupinu Negrila u Gabanu: »No zašto vas je napustio? — »Ne on, nego smo ga mi napustili prije dugo, dugo, ah tako dugo vremena. **No možda će jednog dana on opet doći k nama** i onog dana postat ćemo opet moćni i jaki.«

27) UG III, 614.

nom smrću. A možda će za kaznu dati, da ti umru djeca.

Upadno je među zapovijedima, što ih je Najviše Biće dalo ljudima u pogledu seksualne čistoće, posebice poštivanje žena.

Stari ljudi na pr. govore mladićima: Onaj tamo gore uvijek je blizu; on čuje sve što ti jednoj ženi prišaptavaš. On će te kazniti, ako se igraš sa ženama i dopuštaš da te diraju« ... Najviše Biće kažnjava svakoga tko u tom pogriješi teškom bolešću i ranom smrću.

— Kod istočnih **Pomo** pri pojedinačnoj posveti dječaka otac ih opominje: »ne smiješ lagati, krasti, izdati, pokazivati nepoštivanje, trčati za djevojkama«. Odraslima se veli: »Budite dobri ljudi! Održavajte zakon! Ne počinjajte rodoskvrnuća!«[29]

Slične takve oznake Najvišeg Bića — Numa — ističu kod Samojeda Jurak: Sve, što biva na zemlji, znade i vidi Num. Ako vidi, da ljudi rade dobro, to on daje da i njima ide dobro, daje im sobove, dobar lov, dug život. **No ako griješe tada ih baca u siromaštvo i bijedu te im šalje ranu smrt. — Num osobito voli čistoću.** — Kod algonkinskih plemena

28) **UG III, 614.**
29) **UG V, 225.**

postoji čak društvo neoženjenih ratnika, koji uživaju u ljepoti prirode kao djelu Velikog Duha.

O. Schebesta govori za Negrite Semang: »Ne bi vjerovali, da se taj mali primitivni narod tako ćudoredno ponaša, kako bi se jedva moglo doživjeti kod nekog drugog naroda. Premda sam čitave mjesece, noću i danju, živio usred ljudi, i premda su njihovi stanovi ... bili otvoreni, nisam nikad primjetio nešto nepristojna ili intimna. Nikada nisam čuo sramotne riječi ili razgovora, premda sam iz moga vjetrobrana imao slobodan vidik u kolibe mališana«.

Sav taj visoki ćudoredni život starih primitivnih naroda plod je temeljitog odgoja već u njihovim porodicama, a naročito u inicijaciji (što zamjenjuje našu vjersku poduku). Razvijeniji oblik ove u Ognjenoj zemlji i u jugoistočnoj Australiji kao socijalna i vjersko-odgojna ustanova pravo je uistinu remekdjelo.

Zadovoljštine Najvišem Biću

Da bi zadovoljili za svoje prestupke Algonkinska plemena Cree i stepni Ojibwa imaju neku vrstu javne ispovijedi. Po njihovu uvjerenju Najviše Biće je vrhovni zakonodavac i sudac, začetnik ćudorednog reda i **njemu se čovjek ne može dopasti, ako ne**

pruži naknadu za svoje grijehe, ako ne učini što je do njega da zlo popravi. To ti narodi čine t. zv. pomirbenim žrtvama, i to na razne načine.

Nekad zadovoljštinu daju prihvaćajući dragovoljno zlo ili kaznu koje su ih stigli u obliku bolesti; nekad, kao na pr. Negrili Bagielli u Kamerunu, nalažu sebi post i nemrs.[30] Drugom opet zgodom zadovoljštinu pružiti molitvom.

Veliki potres u San Francisku 1906. shvatili su urođenici kao nezadovoljstvo Najvišeg Bića sa svijetom i ljudima pa su preko posebne svečanosti htjeli ponovno doći s njime u dobar odnos.

Postoje i t. zv. primicijske žrtve, kad se Bogu prikazuje najbolji dio i to iz čuvstva slična čuvstvu sina, koji svome ocu daje najbolji dio.

Gdje ljudi tako u skladu sa zapovijedima Božjima žive, ne boje se, izgleda, smrti. Za njih smrt nije kao za Camus-a i njegove sumišljenike »une horrible et sale affaire«, strašna i prljava stvar, nego naprotiv

30) Tako je neki od njih ubio antilopu, koja je još dojila mlado, pa u vezi s tim reče: »Ne smijem ništa jesti od toga, jer sam nepromišljeno ubio ovu životinju, koje će mladi sada od gladi poginuti... Zato sad moram ostati tri dana na tašte do večeri i ne smijem ni onda ništa jesti od ove životinje.« Etička je motivacija u tome, što Najviše Biće zabranjuje svako rasipanje živežnih namirnica. Doppelhammer, str. 120.

nešto naravna. Kod Negrila u Gabunu postoji poslovica: **Umrijeti, znači reći svome Ocu: Gle ja sam tu!«**[31] Primitivni narodi smatraju, da umiranje ljudi nije prvotna Stvoriteljeva nakana. Sada pak postoji iza nje vječna nagrada, ali i vječna kazna za one, koji nisu obdržavali zapovijedi Božjih.

Uvjet pak da čovjek ostane dobar je u tom prije svega da misli na dobro. Kod istočnih Algonkin Lenape kaže se: »Od starine se govori: **ako netko u svom srcu promišlja o dobru, to će oblikovati misao. I ako on misli na dobro, lako (mu) se dobro vladati; no ako se loše ponaša, onda to zlo, o kojem čovjek ozbiljno razmišlja, pogađa njegov život.** Vrlo je teško, no ipak je potrebno duhovnu dušu pripraviti, da budemo u stanju opet je povratiti u domovinu, kamo pripada, našemu Ocu, kad se svrši njezino određenje ovdje, gdje živimo.[33]

Sve dosad izloženo pokazuje, **da pouzdanje najstarijih prakulturnih naroda nema ništa fatalistički slijepa ni magički nužna. Oni se pouzdaju u Gospodina Boga razumski, svijesno.** A to ponajprije stoga, jer su duboko uvjereni da On postoji, drugo zato jer vjeruju da je On njihov Stvoritelj: dosljedno tome i još više: oni su njegova djeca, a On njihov dobri Otac.

31) UG IV, 60.
33) UG V, 488.

Otac, koga međutim treba štovati obdržavanjem njegovih zakona, a u slučaju prestupka pružanjem zadovoljštine, čina izmirenja. **Bit se svega pouzdanja temelji na održavanju dobrih odnosa djece prema Ocu:** zbog ovoga se obraća Bogu molitvama, žrtvama, podukom mladeži u svakom dobru, a posebice dobrotom, prijateljstvom prema čovjeku. Što se pri ovom posljednjem naročito ističe, to je čestit odnos prema ženi, djevojci. Daleko od toga da bi u njima gledali, kao što to čini današnji civilizirani divljak, sredstvo uživanja i iživljavanja, bestidnog orgijanja s ljudskim bićem, koga se uzimlje kao puku stvar, i s kojom se može raditi šta se hoće, prakulturni narodi neprestano ističu da je Najviše Biće blizo svakome čovjeku bez razlike, te da se ni ženu ne smije zlorabiti i ništiti njezino ljudsko dostojanstvo.

Vidi se dakle da na dnu svega ovog pouzdanja prakulturnih naroda stoji duboka etička svijest odgovornosti pred Bogom, pred Božjim zakonom, i nemogućnost da Bog ne bi bio dobar onima, koji su dobri i poštuju njegove zakone.

Sve ovdje navedeno, mada po sebi već vrlo značajno, poprima još veće značenje otkad je II. Vatikanski Koncil istakao da: »Sve što ima dobro u srcima i umu ljudi, što se nalazi u njihovim obredima i kultu-

ri, ne samo da se ne smije uništavati, nego baš to valja prihvatiti, pročistiti, usavršiti i usmjeriti na slavu Božju«.

11.

Otac odabranog naroda

Mnogo više svojim postupcima nego izrazima Bog se pokazuje Ocem »odabranog naroda«. Dobrim, ali i strogim Ocem. On ga naime poput oca vodi, odgaja, njime ravna. To je, moglo bi se reći, prava jedna epopeja očinskog postupanja: sve od najmanjih pojedinosti života patrijarha, boravka naroda u Egiptu pa do oslobođenja iz egipatskog ropstva, vođenja proz pustinju i uvođenja u obećanu zemlju, sve pokazuje pravu očinsku brigu Božju za taj narod.

Već u jednoj od najstarijih knjiga Staroga Zavjeta, Bog izričito naglašava sinovsko-očinske odnose između njega i naroda: **Vi ste sinovi Gospodina Boga vašega«.**[34] A on im to, kako rekosmo, i na mnoge načine pokazuje. Kad međutim narod na to zaboravlja, pa stane skretati s puta pravednosti i svetosti, Gospodin ga opominje: »Mislio sam da ćeš me zvati »Oče moj« i da se nećeš odijeliti od mene«.[35] »Sin časti

34) Deut 14 1.
35) UG V, 488.

svoga oca; sluga se boji svoga gospodara. Ali ako sam ja otac, gdje je onda moja čast?«[36]

Nekad su ove opomene znale uroditi i dobrim plodom pa bi se narod skrušio i stao se spominjati očinskih dobrota Božjih. Osobito onda, kad su zbog te zaboravi i prestupaka Božjih zakona dolazile nevolje.

»Zašto si nas pustio, zavapit će narod, da zađemo s tvojih puteva, Gospodine, da otvrdne naše srce, tako da te se više ne boji?«[37] »Ti si se gnjevio, a mi smo griješili i dalje svojom nevjernošću i svojim otpadom. Tako smo svi mi postali kao nečist čovjek, i sva naša pravda kao okaljana haljina; svi mi venemo kao lišće. Naše opačine odnijele su nas kao vjetar«[38]

»Nitko nije zazivao tvoje ime, nitko nije ustao da se tebe drži. Jer si bio sakrio lice svoje od nas i pustio si nas da drhćemo pod pritiskom svojih opačina. Ali sada, Gospodine, — ti si naš otac. Mi smo glina, ti si naš tvorac, i mi smo djelo tvojih ruku. — Ne gnjevi se veoma, Gospodine, i ne spominji se dovijeka krivnje. Eto, ipak pogledaj! Mi smo svi tvoj narod«.[39]

36) Deut 14, 1.
37) Is 63, 17.
38) Is 64, 4 — 5.
39) Is 64, 6 — 8.

»Pogledaj dolje s neba! — Gdje je tvoja revnost i moć? Ganuće tvojega srca i tvoje milosrđe — zar prestadoše prema meni? Pa ti si otac naš. Abraham ne zna za nas. I Izrael nas ne pozna. Ti si Gospodine, naš otac Otkupitelj naš od davnine tvoje je ime«.[40]

Vjernost međutim odabranog naroda nije stalna. Iza vremena kajanja, dolaze opet dani nevjere, odmetnuća, te Bog mora prijetiti. To su prijetnje sad očinski blage, sad stroge. Ako se ljudi skruše i pokaju, onda će im Gospodin biti milostiv: Prije nego zazovu, ja ću se odazvati. Dok još govore, ja ću već uslišati«. I obratno, mačem, i najstrožim kaznama prijeti odmetnicima: »jer se niste odazvali kad sam vas zvao, jer niste slušali kad sam vam govorio, nego ste činili što je zlo u mojim očima, i izabrali ste što mi se nije dopadalo«.[41]

Ali i opominjan, odabrani narod ne gubi nade. »Jer Gospodin sad kažnjava, sad oprašta. Zato slavite ga pred narodima . . . on je naš Gospodar, on je naš otac«. «Ako vas kažnjava zbog vaših grijeha, on će vam se smilovati ako mu se vratite iz dna srca i svom dušom svojom«.[42]

40) Is 63, 15 — 16.
41) Is 65, 12.
42) Tob 13, 2.

Pouzdanje usred nevolja kroz Psalme

Ovo neugasivo pouzdanje u Boga izbija više manje snažno kroz sve starozavjetne knjige, ali najviše kroz psalme. Psalmi su, mogli bismo reći, velika knjiga pouzdanja.

Predaleko bi nas vodilo kad bi ih sve navodili, ali evo — primjera radi — kakvim duhom odišu:

Ti si moja nada, Gospodine
Moja vjera od mladosti moje (Ps 71,))
U te se pouzdajem (Ps 25)
U te se pouzdajem cio dan
U te se Jahve uzdam
U tebi je Jahve moje sklonište.

Molitelj se u psalmima obraća Bogu jednostavno spontano, iz dubine srca, izrazujući istodobno i nadu i ljubav prema Bogu, te mu govori bez oklijevanja:

Jahve je moje svjetlo i moj spas,
(Ps 21)
Koga da se bojim?
Jahve moj Bog, snaga moga spasenja.
Što se mene tiče (Ps 13,6)
Ja se uzdam u tvoju ljubav Jahve
Ufam se u ljubav Božju.

Predajući na ovaj i sličan način čitavo svoje biće Bogu, vjernik postaje stalan i siguran, stalnošću samoga Boga. On bez straha ulazi u avanturu života u kojoj ga Bog sigurno vodi te odsad je sve za nj čvrsto«.[43]

43) O ovome i o pouzdanju u Psalmima uopće vidi: Jacqueline Thévènet, La confiance en Dieu dans les Psaumes. Paris 1965. Edition de l' Orante. Suvremena znanstvena studija, s osvrtom na literarne vrste i temeljito poznavanje gradiva.

IV dio

Kad Bog progovori

12.

S izgubljenom ratnom siročadi

Među mnoštvom žalosnih činjenica prošloga rata bila su rastavljena djeca od roditelja i obratno. Zbog ratnih operacija djeca su ne jednom bila odvedena dalje od bojišta a poslije im se često trag zameo. Dobri ljudi obično su ih primili, preuzeli na se brigu oko njihova uzdržavanja i školovanja. Često su ih uveli u krug vlastite obitelji, s time da će ih, čim roditelji budu pronađeni biti im povraćeni. No kako su to većinom bila mala djeca, koja o svojima nisu znala puno reći, brzo se izgubio dodir između njih i njihove rodbine. Otac i majka su tugovali za svojom djecom, ali gdje da ih pronađu?

Kad je rat završio, počela je svestrana potraga za tom ispremještanom djecom. I ako su ovi ili oni roditelji uspijevali da pronađu svoje dijete, sama djeca su u tome mnogo rjeđe uspijevala. I što su godine više odmicale, to su izgledi za ove postajali manji. Bilo je međutim slučajeva kad je i dijete, po ovom ili onom znaku, prepoznalo svoga oca, svoju majku. Čitali smo o tome, i o dirljivim susretima između

roditelja i djece. Neki su upravo bili potresni: godinama i godinama tražilo se na sve strane, slali su se upiti preko novina, kadgod donosile i fotografije bilo djece, bilo roditelja — i onda, kad su već sve nade bile napuštene — najednom ušlo se u trag zagubljenom djetetu: po jednoj malenkosti, nekoj pojedinosti, dijete se sjetilo da njegov otac ima tako plave, plave oči, isto onakve kakve ih baš on sam ima. A došla je i majka koja je to dobro zapamtila, i uskliknula: da, to je naš sin! I radosti onda nije bilo kraja.

U jednoj daleko zamašnijoj, dubljoj katastrofi nego je bio prošli rat, čovječanstvo je izgubilo dodir s nekim puno većim, sa svojim nebeskim Ocem sa svojim Stvoriteljem. I ako su, kao što vidjesmo, prakulturni narodi, a također i jedan mali narod u Palestini sačuvali visok prvotni pojam o Bogu i održali dano štovanje Boga, kod mnogih i mnogih naroda taj je pojam sve više blijedio. Dok su u tami neznanja i grijeha stala nicati razna božanstva od drvenih i glinenih kumira pa zlatnog teleta i svih mogućih tvorevina ljudskog umijeća, dotle je ideja pravoga Boga sve više iščezavala. Pogotovo je razumijevanje Božjeg očinstva obzirom na čovjeka bivalo krivo tumačeno, — kad nije bilo izvrgavano ruglu i pogrdama. Veze su između Boga i čovjeka sve više slabile, pa ako su se ovdje — ondje pokušavale održavati pomoću kak-

va filozofskog sistema, zbiljska zavisnost čovjeka o Bogu tonula je u tami krivih predodžaba, sumnji, nesigurnosti.

Ne može se reći da čovjek nije tragao za svojim podrijetlom, za Bogom, da ga nije čisto razumski i pronalazio. No nekad, što je vrijeme dalje odmicalo, to se znanje o tom miješalo sa sve većim zabludama. Stanovnici zemlje postali su prava siročad.

I što je najgore: ta je siročad gubila pomalo čvrstu životnu orjentaciju, stala se pitati čemu živi, kamo ide, kako treba živjeti da ne promaši smisao života.

I kad su tuga ropstva, grijeha, stiske duše i srdaca prijetile da sasvim upropaste ljudski rod, kad je nada u bolje dane sve više nestajala, kad je pravo pouzdanje u Boga postajalo rjetkošću, tad je najednom na obzorju povjesnice s i n u l o s v j e t l o: jedna siromašna majka rodila je u Palestini dugo naviještano dijete: sina, za koga su Božji ljudi — proroci — mnogo stoljeća unaprijed bili prorekli da će doći. Čije su pojavljivanje — sa svim i najmanjim pojedinostima — značajkama i okolnostima — tačno navijestili. Tako se za stvar znalo najmanje dvjestošesdeset godina unaprijed, jer tad su sedamdesetorica (septuaginta) jezikoslovaca prevela knjige koje o tom rade s hebrejskog na grčki. Slučaj je međutim u sebi sasvim jedinstven, jedini u povijesti čovječanstva i zato apsolutno siguran. Ni o jednom naime drugom čovjeku na zemlji takva šta nije bilo proročeno, niti se na kome ispunilo kao na sinu Marije iz Nazareta.

Kako pak samo Bog može s apsolutnom sigurnošću unaprijed proreći mnogobrojne pojedinosti nečijeg života, bilo je jasno da za dolaskom toga djeteta stoji sam Bog. To se dijete pojavilo kao Izaslanik Božji.

Predaleko bi nas odvelo da sad izlažemo sve[1] što se odnosi na život toga Djeteta. Mi sad samo hoćemo da istaknemo njegovu ulogu u čovjekovoj nutarnjoj izmjeni. Ne radi se naime tek o nekoj nauci. Radi se o sasvim novom činjeničnom zahvatu Božjem u čovjekovo biće, zahvatu koji je otvorio velebne izglede budućnosti ljudskoga roda.

---

1) Bude li vremena o tome ćemo pisati posebno djelo.

13.

Bog među ljudima

Što se dogodilo?

Nešto sasvim nečuvena!

Čudesno dijete palestinske Majke — Isus Krist — nije tek sa svojih dvanaest godina zadivilo suvremene religiozne učenjake. On nije tek ni naučavatelj, za koga u njegovo doba već rekoše: »nikad čovjek nije ovako govorio«. On nije samo ni čudotvorac koji, sasvim očito, vraća zdravlje desecima, stotinama bolesnih; koji također čudesno umnaža kruhove i ribe, utišava oluju.

On je pokretač i preokretač, koji je duboko posegnuo u čovjekov život. Ne, to je premalo kazati; treba reći: on je čudotvorac nevidljive stvarnosti, koji je najpotpunije zahvatio u samo ljudsko biće: On je pozvao čovjeka na sasvim novi život.

Kako je do tog došlo?

Isus je to objavio prigodom svoga susreta sa židovskim vijećnikom Nikodemom. Ovaj je noću došao k Isusu pa mu rekao: »Znamo da si učitelj, koji je došao od Boga, jer nitko ne može činiti ovih čudesa, što ih ti činiš, osim ako nije Bog s njim.« Isus ne zalazi u tu Nikodemovu napomenu, nego smjesta iznosi sasvim novu stvar: glavni razlog svoga dolaska: »Zaista, zaista, kažem ti: Ako se tko ponovno ne rodi — ne preporodi — ne može vidjeti Božjega kraljevstva.« Nikodem ga upita: »Kako se čovjek može ponovno roditi kad je već star? Može li po drugi put ući u utrobu majke svoje i opet se roditi?« Isus odgovori: Zaista, zaista, kažem ti: »Ako se tko ne preporodi vodom i Duhom (Svetim) ne može ući u Božje kraljevstvo. Što je rođeno od tijela, tijelo je; a što je rođeno od Duha, duh je. Ne čudi se stoga što ti rekoh: Morate se preporoditi.« Nikodem još ne shvaća pa ponovno pita: »Kako može to biti?«

Isus mu na to stvar potpunije tumači u vezi s vlastitim dolaskom te veli: »Bog je tako ljubio svijet, da je predao svoga jedinorođenog Sina, da svaki, koji vjeruje u njega, ne pogine, nego da ima život vječni. Jer Bog nije poslao svoga Sina na svijet zato da sudi svijet, nego da se svijet po njemu spasi.«[2]

Spasit će se ipak preporodivši se, **postavši po krštenju, po Duhu Svetom djetetom Božjim.** Svojim ga dolaskom Duh Sveti pobožanstvenjuje, divinizira, te on postaje novim bićem. Činom krštenja uklonje-

[2]) **Iv 3, 1—17.**

na je od njega ne samo ljaga prvotnog grijeha, nego mu se po njem opraštaju svi grijesi, koje je do krštenja počinio. Tim silaskom Duha Svetoga na čovjeka, on ulazi u Božju porodicu, postaje njenim istinskim članom. On nije više poput izgubljenog ratnog siročeta, koga je neka dobra porodica pravno posvojila. On je krštenjem **stvarno učinjen članom nove obitelji,** sa svim istinskim obilježjima pravog djeteta. On nije tek službeno proglašen takvim. **On je stvarno posinjen.**

Izvana ne vidi se dakako od toga mnogo. Obred krštenja, kako ga Crkva prakticira, po sebi je jednostavan, ali po svom stvarnom zamašaju duboko značajan. Kod tog malog djeteta zbivaju se silne nutarnje promjene. Po milosti ono se iznutra mijenja. U njega ulazi sjaj tajanstvenog svjetla.

Ali zar ne probija kroz dječiju glavicu, kroz njegove oči, nešto od tog sjaja?

Ne čini li nam se da nas ove oči sad, iza krštenja, nekako drugačije gledaju? Kao da kažu roditeljima: Dakako, ja sam i dalje vaše dijete, ali ja sam sada i dijete Božje.

Kako bilo da bilo s ovim posljednjim, s krštenjem djeteta kao da u obitelj ulazi nešto novo, drugo. To nije mala, draga životinjica, pilence ili ptičica, to je n e t k o. Ono će se dakako, i dalje derati kao

i sva druga djeca. Ali ono će i provoditi pravu revoluciju u obitelji. Kad se otac vrati sa svog teškog posla sav umoran, on će se ipak najprije prigeti svome čedu, i kad se ono počne penjati na njegova koljena, osjetit će i proti svoje volje, kako ga umor napušta ... Ali također da bi možda trebalo i korigirati svoje držanje prema majci; on će i pred samim tim djetetom koje još ne zna ni govoriti osjetiti neki respekt koji dolazi iz dubine tog malog bića.

A ako roditelji, svijesni svoje odgovornosti, nastave odgajati svoje dijete u duhu Božje milosti, ono će svaki dan postajati ljepšim, milijim, privlačnijim, ono će ocu i majci otkrivati svaki dan više dragocjenosti blaga koje u njemu posjeduju. I oni će sve bolje razumijevati kako to dijete nije rođeno za malenosti i prolaznosti svijeta u kome će živjeti, nego za beskonačnu, veliku nadu koju je milost posijala u njegovoj duši. Bude li dijete skladno s time živjelo kršćanskim životom, oni će osjećati kao da im ono samo govori: a d m a j o r a n a t u s s u m, za veće sam rođen. To sve što mi vi činite i dajete, sva ta materijalna sredstva života, sve je to veliko, ali ja sam rođen za mnogo više: za nadu koja ne prolazi i koja treba da me diže uvijek više.

Jeste li kad, dragi roditelji, ili vi budući roditelji, na ovaj način promatrali svoje dijete? Ako jeste,

vi ćete otkriti da je vaše milošću obdareno dijete najveći događaj vašeg života.

Nisu to puste riječi. Ivan u svom Evanđelju kaže da je sam Sin Božji dao »svima, koji su ga primili, **vlast postati djecom Božjom,** onima koji vjeruju u ime njegovo.«[3] Po primanju dakle Isusa, po vjeri u nj, po krštenju ili ponovnom rođenju, to jest dolasku Duha Svetoga, čovjek se sasvim nutarnje p r e o b r a z u j e.

Da, to je taj nepojmljivo veliki zahvat u čovjekovo biće, to je preokret koji od čovjeka-grješnika čini pravednika i posinka Božjeg. Bog je naime ljude, koji su do tad bili »m r t v i« poradi svojih prestupaka, u kojima su nekad hodili, ravnajući se po željama svoga tijela, pa tako »po naravi bili djeca srdžbe, kao i svi ostali«,[4] oživio. Ne, dakako, na novi naravni život, **nego na istinski nadnaravni, božanski život.**

Lijepo to kaže apostol Pavao: »Bog, koji je bogat u milosrđu, radi velike svoje ljubavi, kojom nas je ljubio, i nas, koji smo bili mrtvi poradi grijeha, oživi s Kristom. Po milosti smo njegovoj spašeni.«[5]

Po Kristu naš život, samo naše biće poprima novu, nadnaravnu strukturu, i s njom u vezi novi cilj,

3) Iv 1, 12, 13.
4) Ef 2, 1—7.
5) Ef 2, 8.

koji je u tome da nas sa sobom uskrisi i u nebesa postavi. »Da pokaže budućim vjekovima preveliko bogatstvo svoje milosti dobrotom prema nama u Kristu Isusu.«[6]

Da stvar još potpunije objasnimo moramo reći, **da se radi o čistom daru Božjem,** ne o nečem što bismo svojim zaslugama postigli: »Jer milošću smo spašeni po vjeri, i to nije od nas, nego je dar Božji . . .« »Jer smo njegovo djelo, stvoreni-preporođeni — u Kristu Isusu za dobra djela . . . Kao i neznabošci bili smo po tijelu bez Krista, n e m a j u ć i n a d e , . . . bez Boga. A sada u Kristu Isusu, mi koji smo nekad bili daleko, blizu postadosmo Kristovom krvlju. Jer on je naš mir, on koji načini novog čovjeka . . . **Jer po njemu imamo pristup k Ocu«!**[7]

»Tako dakle više nijesmo tuđinci i došljaci, **nego sugrađani svetih i Božji ukućani.« Ne nazivamo se samo djecom Božjom, nego to i jesmo.**[8] **Jer primili smo Duha posinjenja** kojim vapimo: »Aba, Oče!« »Taj Duh svjedoči našemu duhu da smo djeca Božja.«[9]

Bog dakle nije više naš Otac tek kao Stvoritelj. On je Otac naš po tome što je u naše biće utkao sama

6) Ef 2, 7.
7) Ef 2, 8—18.
8) I Iv 3, 1.
9) Rim 8, 15.

sebe, nešto od svoga božanstva, što je učinio te smo postali **učesnici na njegovu biću:** »Božanstvena njegova sila darovala nam je sve što služi za život... Po tom nam je **dao dragocjena** i **najveća obećanja da po njemu budemo dionici božanske naravi.«**[10]

S ovim silnim zahvatom Božjim u samo naše biće mi smo se našli sasvim blizu Bogu. Od griješnika, kakvi smo bili, mi smo postali sinovima, djecom, za koju će Krist-Bogočovjek dati svoj život.

Prisnost, uskost upravo sjedinjenja čovjeka s Bogom posebno je istakao sam Isus, kad ga je usporedio s povezanošću koja postoji između dijelova loze. »Ja sam čokot, vi loze. Tko ostaje u meni i ja u njemu on rodi mnogi rod.«[11]

Na ovom stvarnom, životnom sjedinjenju s Kristom počiva naše pouzdanje u nj. On nam zbog njeg obećaje sve učiniti.

»Ako ostanete u meni i moje riječi ostanu u vama, štogod hoćete, tražite, i bit će vam.« »Sve što zamolite u Oca u moje ime učinit ću, da se proslavi Otac u Sinu. Ako me zamolite što u ime moje, učinit ću to!«[12]

---

10) II Pet 1, 4.
11) Iv 15, 5.
12) Iv 15, 5, 8.

Čovjek, prema tome, koji je vjerom i krštenjem primio Sina Božjega, te tako postao članom božanske obitelji, može se u svim svojim potrebama s punim povjerenjem obratiti Bogu.

Kako?

Odmah ćemo to reći.

14.

Kako da pristupamo Isusu?

Sa živim pouzdanjem

Uzvišeno posinjenje osposobilo je čovjeka da se Bogu obraća kao njegovo dijete. Beskrajni razmak, koji po sebi postoji između stvorenja i Stvoritelja prebrođen je: čovjek se sad s najvećim pouzdanjem može Bogu obratiti. Isus to sam želi, traži od nas. On hoće da naša molitva bude živa, spontana. »Jer zna Otac vaš što vam treba i prije nego ga molite!«[13]

Ali moliti treba, i Spasitelj nas mnogo puta potiče na molitvu. Na razne uostalom načine. Sad **jednostavno nagovarajući da molimo, sad uvjeravajući nas da ćemo postići ono, što** zatražimo:

»Molite, i bit će vam dano, tražite i naći ćete; kucajte i otvorit će vam se!«

I to ne veli samo nekima, to vrijedi za sve. »Jer svaki koji moli prima, i koji traži nalazi, tko kuca otvara mu se!«[14]

---

13) Mt 6, 7.
14) Mt 7, 7, 8.

Da li je to sasvim sigurno? Možemo li zbilja računati na to obećanje?

Čime da vas o tome uvjerim?

— Ako koga između vas njegov sin zamoli kruha, zar će mu dati kamen? Ako zamoli ribu, zar će mu dati zmiju? I kad zamoli jaje, zar će mu dati škorpiona? Kad dakle vi koji ste zli, znate dobre darove davati svojoj djeci, koliko će više vaš Otac nebeski dati dobra onima koji ga za to mole!«[15]

Dakle: nemoguće je da Otac nebeski ne dadne svojoj djeci ono, što i zli ljudi običavaju davati svojoj!

Dobrota međutim Oca nebeskog još je daleko veća od ljudske. Ljudi se brinu uglavnom za ljude. Otac nebeski brine se za sve i za travu i za ptice, čak i za vlasi na glavi.

To je sigurno tako.

S povjerenjem djelela

No smije li se čovjek obzirom na velika sredstva života osloniti na Boga? Izgleda po sebi da se za njih moramo isključivo mi sami brinuti. Jer ako ih si ne pribavimo, ne ćemo ih ni imati! I Krist si-

---

15) Mt 7, 9—11. Lk 11, 11—13.

gurno nije nikoga navraćao da skrsti ruke pa čeka na ručak, koga će mu netko donijeti. Ali on hoće da obzirom i na te prijeko potrebne stvari imademo u nj povjerenje djeteta. Djeteta, koje, razumije se, u kući i radi i čini dapače sve prema ulozi koja njemu pripada. Ali koje međutim zna da vrhovna skrb ne spada na nj, nego na oca. U ovom smislu on počinje buditi dotad nepoznato pouzdanje. On uistinu veli:

»Stoga vam kažem, ne brinite se — tjeskobno — za život svoj, što ćete jesti, ni za tijelo svoje što ćete obući.« »Zar život nije više vrijedan od hrane a tijelo više od odijela?« »Pogledajte ljiljane u polju kako rastu: niti se trude, niti predu. A velim vam da ni Salamon u svemu svome sjaju nije bio obučen kao jedan od njih. Pa kad Bog — koji svemu proviđa — poljsku travu, koja je danas, a sutra se u peć baca, tako oblači, koliko će više vas malovjerni!«

»Ne budite dakle — tjeskobno — zabrinuti govoreći: Što ćemo jesti, ili u što ćemo se obući? To sve neznabošci traže. Ta zna Otac vaš da vam je sve to potrebno! Tražite ponajprije kraljevstvo Božje i njegovu pravdu, a sve će vam ovo drugo biti dodano.«

Čak »ni za sutra se nemojte tjeskobno brinuti. Jer sutrašnji će se dan brinuti sam za se. Dosta je svakom danu njegova zla!«[16]

16) Mt 6, 25—34.

Kako je Krist mogao ovako govoriti?

Ma zna li on koliko danas stoji jedno odijelo? Ispod 30 do 50 tisuća nema ga! A zar je u njegovo doba bilo drugačije? Nije li upravo zbog skupoće tih predmeta to uvijek bio težak životni problem? Već za pojedinca: A za obitelj, brojnu obitelj pogotovo! Kako je mogao pozivati se na ljiljane koji sami rastu i na ptice, koje ne siju i ne žanju?

Kako je mogao kazati da je »dosta danu njegova briga«, kad se mi većinom moramo brinuti mnogo dana i mjeseci unaprijed i za drva i za ugljen i za obuću i odijelo?

Ne nagovara li Krist ipak ljude na olak život? Na to da odbace motiku i plug, stroj i ured pa čekaju s neba zalogaj koji treba njima i njihovoj djeci?

Ne potiče li ih možda na nerad, na bezbrižnost? Nekakvo, »dolce farniente«?

Daleko od toga! Samo sasvim površno promatranje stvari moglo bi čovjeka navesti na jedno ovakvo tumačenje divnog Isusovog hrabrenja.

Isus nikad nikog nije navodio na lagan lijenčarski život. Sve osobe njegova Evanđelja rade: »Idite i vi u vinograd moj!« Tamo će trebati raditi, kopati, krčiti, snositi ljetnu žegu. Žito ne će proklijati, rasti, donositi plod, ako se najprije brižno ne očisti pa zatim posije. Poslije požanje, otuče i spremi u žitnice, samelje. Riba ne će biti u mreži ako se dugo, nekad

čitavu noć, ne bude išlo za njima u lov. Kruha ne će biti sutra za stolom, ako ga žena ne zamijesi, pomiješa s kvasom, pusti da uskisne ... Tako je u svemu. Rad i rad! Krist nema drugog poimanja o čovjekovu položaju na zemlji do onog koga je Bog, stvorivši čovjeka »postavio u vrt edenski, da ga obrađuje i goji«.[17]

Šta onda Isus hoće reći sa svojim poredbama? Samo to, da čestita, radina djeca Oca nebeskog imadu sve razloge da se, — kad sa svoje strane sve učine, — uzdaju u pomoć Očevu. Da se pouzdaju u njegov blagoslov. Da obzirom na ishod, rezultat svojih napora ne budu pretjerano zabrinuti.

Jer kad Otac ljiljane, kojima je sav posao da rastu, tako divno oblači, kad ptice koje niti siju niti žanju, ni ne skupljaju u žitnice, hrani — koliko će se onda brinuti za vas koji sve činite da sebi i svojima priskrbite potrebno za život!

Akcenat nije na nemaru, nego na **neizrecivoj, vrhovnoj očinskoj brizi Boga,** koji skrbi za sve od najmanje travke i ptice pa do ovog divnog stvorenja — čovjeka.

Ne potiče Isus nikog na nerad, nego na **smireno ufanje,** na to **da će ozbiljan rad spojen s molitvom i ufanjem donijeti očekivane plodove.** To izgleda fan-

17) Gen 2, 15 .

tastično, ali to je tako. To je rezultat obećanja dana djeci Božjoj. Bog čuje naše molbe i on ih uslišava. Tako je sam činio za života njegov Sin, **tako neprekidno čini kroz svu povijest kršćanstva.**

Promatrati stvari obratno značilo bi sasvim izvrnuti smisao Isusovih riječi i značenje pouzdanja u ljudskom životu. To se vidi po tekstu i kontekstu. A to se vidi i po naravi nade odnosno pouzdanja. Oni po sebi ne žive od maštanja, nego je u njihovu bit utkan **napor, mučno nadvladavanje teškoća,** kao što ćemo to kasnije opširnije reći.

Probijanje kroz zloću i nemar

Usprkos svim razlozima da čovjek imadne posvemašnje povjerenje u Božju dobrotu, pridođu nekad časovi kad on klone. Obuzme ga malodušnost pa počne »pronalaziti« opravdanje i u sebi i izvan sebe da svoju nadu napusti. U s e b i, »da je nedostojan tako velike milosti!«, »da tko je on da se Bog interesira za neki njegov lični slučaj!«; i z v a n s e b e, »da se radi o nečem neizmjenjivu«, »o neizlječivoj bolesti u zadnjem stadiju« i sto drugih činjenica, koje ga potiču na beznađe. Međutim Isus nas upućuje i u borbu proti tim — po ljudsku »propalim slučajevima«.

On je sišao u detalje života, i kako je svemoćan na primjerima se pokazao kako se u takvim slučajevima treba držati. Prvo je, da nipošto ne klonemo. A onda, da još dalje, žarče i ustrajnije molimo. Ustrajna je molitva, uči Isus, sposobna prebroditi sve zapreke, čak i one što se dižu poput zida uporne zloće, odnosno nemara i komotnosti.

Zar je zbilja moguće i u tom slučaju pobijediti? Vi sumnjate? Ali evo Sina Božjeg koji iznosi slučaj nekog opakog suca »koji se nije Boga bojao a ni za ljude mario«, a koga ipak uporna molba nadvladava. K njemu je naime u gradu koga je obitavao, dolazila neka udovica moleći ga da dokrajči parnicu, što ju je imala sa svojim protivnikom. Ovaj to kroz dugo vremena nije htio. Jednoga dana ipak reče sam sebi: Premda se Boga ne bojim a ni za ljude ne marim, dodijala mi je ova udovica. Mogla bi napokon doći i išćuškati me. Učinit ću joj dakle po volji.

A Krist na to dodaje: Pa kad takav opak sudac zna se smilovati, zar Bog da se ne smiluje? Da ne čuje glas onih »koji viču k njemu danju i noću«?[18] Da ne čuje glasa svoje djece u nevolji?

Možda Isus ipak ne zna kakvih sve teških i neugodnih slučajeva ima među ljudima? Nekad naoko i sitnih, ali koje po svojim posljedicama imaju nezgo-

[18]) Lk 18, 1—8.

dan odjek. Eto, rekli bismo jedno ništa. Svejedno, Isus će i na takvim malim slučajevima pokazati kako naša ustrajnost u molitvi mora biti uporna pa makar obzirom na »bonton« ispala i nepriličnom.

Slučaj je tipično ljudski, situiran u onu palestinsku sredinu, gdje ljudi, kao i kod nas kadgod[19] spavaju zgurani u istoj prostoriji: otac, mati, djeca. Duboka je noć. Na vrata netko lupa. Tko je?

— Susjed.

— Šta hoćeš?

— Ma došao mi je prijatelj s puta a nemam mu što iznijeti. Daj, molim te, posudi mi tri kruha.

Onaj iznutra brani se: ne dojađuj mi, vrata su već zatvorena, a i djeca su sa mnom u sobi, ne mogu se dizati da ti dadnem. Izgledi su, dakle, za molitelja slabi. Svejedno, on je uporan i kuca dalje. To je prosto. Isus, međutim, ovome to ne spočitava, nego stvar popraćuje riječima: »Kažem vam, ako i ne ustane, i ne dadne mu zato što je njegov prijatelj, ustat će zbog drskog dojađivanja i dat će mu koliko god mu ih bilo potrebno!«[20]

Nijeli to divno!?

Nego Isus uvodi ovdje jednu riječ, koja bi kad se Bogu obraćamo, bila sasvim nezgodna — »drsko

[19]) Slučajevi iz »Večernjeg lista« i »Glasa Koncila«.
[20]) Lk 11, 5—9.

dojađivanje«. No to čini samo zato, da nas uvjeri kako se sam Bog — inače naš najveći prijatelj — neće oprijeti takvoj, makar i dosadnoj molbi. Ne ćutite li taj akcenat uvjerenja u Isusovim riječima? To nastojanje da nam pod svaku cijenu ulije pouzdanje, da nas potakne na ustrajnost u molitvi. On neće da mi prestanemo moliti iza prvih neuspjeha. On hoće da do kraja molimo, da se jednostavno ne damo odbiti.

Dakako u svom vanjskom obliku ova upornost pri molitvi na koju nas Krist nagovara, mogla bi izgledati i nedoličnom. Ali kad se radi o molbi djece to uopće nije u pitanju. Prava djeca u kući očevoj imaju na sve pravo. I nikakvo čudo onda da mogu nekad i zaintačiti da nešto dobiju. Spasitelj svakako ovim svojim primjerima baš na to potiče. Uporno dakle molite!

Oportet semper orare! Treba uvijek moliti! i nikad ne malaksati.[21]

---

21) Lk 18, 1.

15.

Od svega najvažnije

Kad je Salamon postao kraljem, a uprkos tome osjećao se slabim, ukaza mu se u snu Gospodin pa mu reče: »Išti, što hoćeš da ti dadnem!« Salamon odgovori: »Ti si svojem slugi Davidu, mome ocu, iskazivao veliku naklonost, jer je on hodio pred tobom u vjernosti i pravednosti i iskrenim srcem, i ti si mu sačuvao tu naklonost i darovao si mu sina, koji sada sjedi na njegovu prijestolju. I tako, Gospodine, Bože moj! Ti si učinio svojega slugu kraljem... A ja sam sasvim mlad čovjek koji ne zna postupati kao poglavar. Daj dakle slugi svome razumno srce, da može vladati narodom tvojim i da zna razlikovati između dobra i zla.« Svidje se Gospodinu vrlo što je to Salamon zamolio pa mu reče: »Budući da si to zaiskao i nijesi za se molio duga života, niti blaga, niti smrti svojih neprijatelja, nego si sebi zaprosio mudrost u suđenju, to evo činim što si rekao: dajem ti mudro i inteligentno srce, kakvo nikad nije bilo niti će biti. Ali dat ću ti i što nijesi iskao: i blaga i slavu, da tebi ne bude jednaka među kraljevima, dok si živ. Ako

budeš išao mojim putevima držeći moje uredbe i zapovijedi, . . . dat ću ti i dug život.«[22]

Nešto slična ovome rekao je Isus Krist, kad je tumačio što je potrebno da se naše molbe svide Bogu. **»Tražite najprije,** kazao je, **kraljevstvo Božje i njegovu pravdu a drugo će vam se sve dodati.«**[23] Vama, djeci Božjoj, koja to jeste i koja to hoćete da ostanete. U istom smislu govorio je kad nas je učio moliti: Oče naš koji jesi na nebesima, sveti se ime tvoje. Dođi kraljevstvo tvoje . . .«[24]

Zapravo Isus nas s ovim zbunjuje na prvi mah. Mi imamo određenu želju, molbu. A on nas upućuje da molimo nešto drugo što uostalom možda još pravo ni ne razumijemo.

Što je uistinu mislio pod tim riječima »kraljevstvo Božje« i »pravdu njegovu«? U čemu je to, što treba tražiti »prije svega ostalog«?

Ono isto, što je već pri krštenju čovjeku uljeveno, milost Duha Svetoga, novi život, no koji je, zbog ljudske slaboće a i zloće, u opasnosti da u njemu zakržlja.

Da, s tom stvari tako stoji. Divni nadnaravni život, koga smo tajanstvenim načinom u se primili iz-

22) III Kralj 3, 5—14.
23) Mt 6, 33.
24) Mt 6, 9, 10.

ložen je udarcima vjetra, bure, a i nasrtajima životinja koje vole mlado lišće.

Jeste li to već vidjeli? Na mlado divlje stabalce ucijepljena grančica, pupoljak plemenite voćke. Vrtlar ga je brižno pričvrstio, oblijepio voskom, povezao vrpcom. A k tome je podrezao ispod mjesta cijepa divlje izdanke i čitavu mladu voćku ogradio da je što ne satre. Nedavno sam u jednom velikom voćnjaku promatrao kako su se brojni cijepovi primili: divlja su stabalca pružila svoj sok, no prolazeći kroz mjesto kalemljenja, ona su se preobrazila. Ono, što sad raste, nije više divljaka, nego oplemenjena voćka. Ne gorka i trpka plodina nego najdivnija prirodna poslastica, mirisna i sočna voćka.

No šta ono vidim tamo sasvim na kraju? Dva stabalca, koja su istodobno bila cijepljena kada i ostale mladice . . . Cijep se nije primio. Plemeniti kalem sasušen i slomljen nije postao životnim izrazom ovih stabalaca i divljakino granje već buja. Slika je to duše oplemenjene milošću, ali prepuštene udarcima vjetra, grijeha, zla . . .

Prožeta milošću, božanskim životom, ona se čitava trebala razvijati u sjaju, ljepoti i davati slatke plodove koji vesele, hrane i krijepe . . . Sad međutim, mjesto toga, živi u trpkoj divljini ne dajući svjetlu

mogućnosti da razvije njene najplemenitije izraze i sposobnosti.

To, što Krist prije svega namjenjuje oplemenjenoj duši, to je život u svjetlu, koga je on donio. Život u svjetlosti: »Ja dođoh na svijet kao svjetlo, da ni jedan koji vjeruje u mene ne ostane u tami.«[25] U Isusu je bio božanski život i taj je život bio svjetlo ljudima. To pravo svjetlo, koje obasjava svakog čovjeka dođe na svijet. Ono je zasjalo u tminama.[26] I pokazalo čovjeku smisao njegova života na zemlji.

Eto dakle prve značajke kraljevstva Božjeg — života u Bogu, u njegovoj istini. Jer on je svjetlo i u njemu nema nikakve tame.[27]

U tom svjetlu, makar s početka i nesvjesno, počeli smo jednoč živjeti. Radi se sad o tome, da u njemu i **svjesno živimo. Da čvrsto odlučimo — i tu odluku beskonačno puta obnavljamo — ostati u njemu.** Da podnipošto ne skrenemo prema tami grijeha. Jer grijeh je tama, divlji i trpki izraz čovjeka, usprkos njegovoj prividnoj bujnosti.

Obnavljanje te odluke, s punom sviješću i odlučnošću, nameće nam se zbog toga, jer svijet u kome mi živimo sliči više na polutamu dugih polarnih noći u kojima drijema sve što je živo i što čeka sunce da donese radost i pravi život.

Jer zbilja, prava zbilja onakva kakva je u sebi vidi se dobro samo u svjetlu što ga je Bog donio na zemlju. A da čovjek u njemu bude, mora živjeti po istinama koje mu je Krist objavio.

Velika je dakle značajka »kraljevstva Božjeg« — živjeti u svjetlu, u toplini, u ljubavi. Čovjeku koji je uistinu, »sjedeći u tami i u kraju sjene smrti«[28] bio skučio perspektive svoga bivovanja na obzorje zemaljskog života, poklanjao pažnju samo prolaznom, materijalnom, te se tako udaljavao od svog istinskog određenja i srljao putem neminovne vlastite propasti — Krist je po svojoj nauci doviknuo: Dignite se nad taj život, koji je za vas u zbilji postao umiranje. Izvucite se iz tame u koju ste zapali, oslobodite se grijeha komu robujete i iščupajte mržnju iz svojih srdaca i zamijenite je ljubavlju. Vratite se svojoj prvobitnoj ljubavi kojom sam vas ljubio i kojom ste ljubili svoga Boga. Spoznajte svoga Stvoritelja i dođite pravom, punom životu. Krist je sam punina života i on od tog života, već ovdje, u svom duhovnom kraljevstvu na zemlji, hoće da dadne svima koji za njim teže: »Ja sam došao da imadnu život i da ga

[25]) Iv 12, 46.

[26]) Iv 1, 4, 9, 5.

[27]) I Iv 1, 5. — Nekad doduše u kušnjama, kako ćemo vidjeti, i to svjetlo čini nam se tama.

[28]) Mt 4, 16.

imadnu u izobilju.«[29] Poistovjetujući sebe s euharistijskim kruhom, on kaže: »Ja sam kruh života... Ja sam kruh živi, koji sam s neba sišao, da ako tko od njega jede, ne umre... i tijelo moje, koga ću dati, kruh je za život svijeta.«[30]

Život, napokon, u ovom Kristovu svjetlu, u njegovu kraljevstvu tako je velika stvar, da treba sve žrtvovati, da bi se u njem ostalo. Nije dosta željeti to kraljevstvo, nalaziti da je u njem lijepo — kao što ono apostoli prigodom Isusova preobraženja na gori rekoše: — »dobro nam je ovdje biti«,[31] nego osvajati ga, stopu po stopu, ako je potrebno. Boriti se za nj, prakticirati sve kreposti, činiti najveća odricanja da bi se moglo sačuvati u sebi život djeteta Božjeg; da bi se moglo izmaći ropstvu grijeha, njegovu prokletstvu, njegovoj tami. Jer, kako će reći sv. Pavao: »Nepravedni neće baštiniti kraljevstva Božjega... ni bludnici, ni idolopoklonci, ni preljubnici... ni tati, ni lakomci, ni pijanice, ni psovači, ni razbojnici.«[32] U toj borbi treba biti spreman žrtvovati sve, i najdraže, tako drago kao što je oko ili ruka,

29) Iv 10, 10.
30) Iv 6, 47—52.
31) Mk 9, 4.
32) I Kor 6, 8—11.

da bi se ostalo »pravednim«, jer »tijelo i krv ne mogu baštiniti kraljevstva Božjeg«.[33]

Zašto je to tako?

Zato, jer je vrhovni zakon života u tome kraljevstvu l j u b a v. Ljubav prema Bogu i ljubav prema čovjeku:

»Ljubi Gospodina Boga svoga svim srcem, i svom dušom svojom i svom pameti svojom, i svom snagom svojom! Ovo je prva zapovijed. A druga je slična njoj: Ljubi bližnjega svoga kao sama sebe! O ovim dvjema zapovijedima visi sav zakon i proroci. I druge veće zapovijedi od ove nema.«[34]

Međutim ta ljubav nije u pukim osjećajima i u nekoj platonskoj naklonosti prema velebnoj ljepoti kraljevstva Božjeg. Ono je u stvarnom prihvaćanju i vršenju zapovijedi Kristovih: »Tko ima moje zapovijedi i drži ih, on je onaj, koji me ljubi«.[35] Ugledajte se na me sama: »Ako moje zapovijedi uzdržite, ostat ćete u mojoj ljubavi, kao što sam i ja održao zapovijedi svoga Oca te ostajem u njegovoj ljubavi«.[36]

Da pak tkogod ne bi došao na misao, da bi možda mogao ljubiti samo Boga, ne osvrćući se na čo-

33) I Kor 15, 50.
34) Mt 22, 37—40. Mk 12, 29—32.
35) Iv 14, 21.
36) Iv 15, 9—11.

vjeka, Krist se u svom kraljevstvu potpuno poistovjetuje s ljudima: »Štogod ste učinili jednome od moje najmanje braće, meni ste učinili, štogod ne učiniste jednome od njih, ni meni niste učinili«.[37] To je najviši zakon, norma, po kojoj će u kraljevstvu svakome biti suđeno. Samo vršeći ga, moguće je biti u svjetlu: »Tko ljubi brata svoga, ostaje u svjetlu.« Naprotiv, »tko ne ljubi ostaje u smrti«.[38] »Mi znamo da smo iz smrti prešli u život, jer ljubimo braću«.[39]

Kao što se vidi, radi se o veoma krupnim stvarima. O istinskom životu, o svjetlu duše. O tome da se čovjek otme tami opačine, ropstvu grijeha, svemu što ga uništava, upropašćuje, vodi smrti. Da bi ga se povelo putem punine njegova ljudskog razvitka, prema vrhuncima, kojima treba da dođe, ali koja samim svojim naravnim silama ne može doseći.

Kakvo onda čudo da je Krist obećavajući sve učiniti ljudima što ga zamole, iskao od njih da »traže prije svega kraljevstvo Božje i pravdu njegovu«! U zbilji šta je tražio? Ništa drugo nego da žive kao djeca Božja, sinovi Oca nebeskoga. Da zaista žive, po propisima toga kraljevstva, da budu takvi, da im On onda ništa ne mogne odbiti. I ako oko toga sasvim

37) Mt 25, 40, 45.
38) Iv 2, 10, 15.
39) I Iv 3, 14.

ozbiljno nastojali, onda će im ono drugo što mole »dodati«, »dometnuti«, i gotovo »dobaciti«. Kao što se rođenoj djeci s lakoćom ispunjaju manje želje, kad se u svakom pogledu dobro drže. I kad djeca mole ono najbolje, najvažnije, onda im se povrh toga daje i sve drugo.

Hoćemo li da Gospodin sigurno posluhne naše molbe? Gledajmo da mu se dopadnemo u glavnome, kao kralj Salamon, kao dobra djeca, jednostavnošću, poniznošću, mudro tražeći najglavnije:

»Zaista vam kažem, ako se ne obratite i ne postanete kao djeca, nećete ući u kraljevstvo nebesko«.[40] Šta to znači? Da trebamo biti djetinjski naivni? Ni govora! Baš obratno! »Braćo, reći će nam sv. Pavao, ne budite djeca umom, mala djeca zloćom, nego suđenjem pokažite da ste zreli ljudi«.[41] Ali u čemu je onda djetinjstvo ili duh djetinjstva koga traži Krist? U neposrednosti, u nenamještenosti, u jednostavnosti srca koje ima povjerenje u Oca kome se obraća.

Svi Božji ljudi su to tako shvaćali; stoga i kad su što od Boga molili, činili su to s pravim pouzdanjem djece: uvjereni da će ih Otac čuti i uslišiti.

40) Mt 18, 3.
41) I Kor 14, 20.

I stvarno, Isus je već za svog života na zemlji pokazao da ne odbija nikog tko mu je pristupio s djetinjim pouzdanjem.

16

Iz tame k svjetlu

Pouzdanje je bez sumnje divna stvar.

Ono ne samo da uzdiše i tješi dušu onoga koji moli, nego i, sa sigurnošću, tako reći, otvara Očevo srce. Gdje postoje pravi očinsko-sinovski odnošaji nemoguće je da molitelj ne bude posluhnut: »Molite i primit ćete; tražite i naći ćete; kucajte i otvorit će vam se«[42] — već smo čuli te Kristove riječi. **I što god zamolite Oca u moje ime, to ću učiniti«.**[43]

No što će biti s onima, koji su prekinuli veze s Ocem kao pravi odmetnici ili pak kao teški griješnici?

Isus sigurno nije obećavao da će Očeva dobrota biti pružena po nekim uskim, škrtim ljudskim mjerilima. Učio nas je dapače da se i mi otresemo svake uskogrudnosti. Čak i u praštanju neprijateljima: »Ljubite neprijatelje svoje, činite dobro onima koji vas mrze, i molite za one, koji vas progone«. Zašto? Upravo zato, da po dobroti, plemenštini duha sliči-

---

42) Mt 7, 7.
43) Iv 14, 13.

mo Ocu: »Da budete sinovi Oca vašega koji je u nebesima, koji daje da se sunce njegovo rađa dobrima i zlima, i koji daje svoju kišu pravednima i nepravednima«.[44] Prava očinska prostrana dobrota. Od nje se nikoga ne izuzima.

Nada i za griješnike

No može li čovjek računati na Božju dobrotu i onda, kad se od Boga odmetnuo?

Može li doći Onome, koga ne priznaje, koga čak grdi ili prezire pa ga zamoli za pomoć? Preveć lijepo ne bi to izgledalo. Bilo bi to, čini se, bez svake noblese. Otac, međutim, nije ni od takvih zauvijek odvratio svoga lica. Slučaj razmetnoga sina to bjelodano pokazuje. Ne samo da ga, dok živi, nije konačno odbacio, nego neprekidno izgleda, — gleda u daljinu — neće li se izgubljeni sin povratiti, neće li se približiti srcu Očevu i zamoliti ga da mu oprosti. I kad Otac vidi da se sin vraća, ne samo da se neće pokazati teškim, punim prijekora, prigovaranja, nego će sav radostan primiti ga kao sina, »obući mu najljepše odijelo, prirediti veliku gozbu«.

[44]) Mt 5, 44, 45.

Odmetnik samo ukoliko je odmetnik ne bi, naravno, imao pravo obraćati se Ocu. Ali kad se radi o griješniku koji je jednostavno zabludio, krenuo putem zla? Nije li obzirom na takve, raskajane lutalice Isus rekao da će doći u nebo i prije nekih tobožnjih pravednika? Nije li Edith Piaff, dijete koje je rano oslijepilo, čudesno progledalo kad su se njene inače lakoumne odgojiteljice zavjetovale da će poći na proštenje i dati jedan veliki prilog za gradnju bazilike u čast Male svete Terezije? Nije li to dijete koje je i nakon toga imalo vrlo tešku sudbinu uličnе pjevačice u Parizu i drugim mjestima i usred neozbiljna života bilo toliko široka srca kao da joj ga je **sam Otac nebeski** izgradio?[45]

U svakom slučaju, Crkva, kad u ime Kristovo pozivlje griješnike pokori nije prožeta beznađem. Ona nimalo ne niječe da bi grijeh vodio najtužnijem što čovjeka može zadesiti, smrti duše. Ako itko, to ona zna koliko se tamo po opačini spušta na ljudske

[45]) Kad je već postala slavna, i zaradila velike novce, sjedeći jednom uz prozor kavane, opazila je neku djevojku koja je nosila neki zamotak... Kad se bez njega za par minuta vratila, Edith je razumjela. Djevojka-majka, istjerana iz roditeljske kuće odbacila je svoje dijete. Potrči za njom, prisili je da uzme svoje dijete i za par minuta pruži joj ček na milijon franaka. A Edith nikad nije doznala ni imena nepoznate.

duše, koliko tuge i bijede prodire u ljude kad se predaju zloći.

Ali nigdje se ljude — i one najgrješnije — ne dočika s toliko vedrog optimizma, toliko nehinjene nade, kao pri ulazu u Crkvu, u ispovjedaonicu. Osobito u »službeno vrijeme pokore« — u korizmi. O tom rječito govore tekstovi korizmene liturgije.

Riječi MISALA toga vremena ne zvuče, bar u cjelini kao niz prijetnji kojima bi se ljudi htjeli zaplašivati. To su daleko više poticaji na dobro. Crkva je potpuno svjesna da su pred njom razmetni, grješni, a nekad čak i odmetni sinovi. Ali za njih sve sada snažno bije srce Očevo, iako potiče na suze i na trpljenje. I nema te riječi bodrenja, uzdizanja, ohrabrenja koje im ona ne bi uputila.

Prođimo samo bar dio tih tekstova, koje po Crkvi sam Bog upućuje griješnicima.

Evo već s »U l a z o m« mise na »Č i s t u s r i j e d u« ili Pepelnicu upozorava na milosrđe Božje: Gospodine, Ti se svemu smiluješ, i ne mrziš ni na što, što si učinio; Ti ne gledaš na grijehe ljudi, ako čine pokoru i praštaš im tada, jer si Ti Gospodin Bog naš«. Da odmah zatim, skupa s griješnikom zavapi: »Smiluj mi se, Bože, smiluj mi se, **jer se u Te ufa duša moja!«**

Božji odgovor odmah slijedi po riječima **Joela proroka** koji govori u ime Božje: **Obratite se k meni**

svim srcem svojim posteći, plačući i tugujući! Razderite srca svoja, a ne haljine svoje,[46] **i obratite se Gospodinu Bogu svojemu, jer on je dobrostiv i milostiv, strpljiv, i veće je njegovo milosrđe, nego pakost ljudska. Tko zna, neće li se povratiti i oprostiti.**

Da, nije to baš tako jednostavno. Mojsiju je već Bog bio rekao: »Koga ću pomilovati, pomilovat ću, kome ću se smilovati, smilovati ću se«.[47] Otud i ovo ›Tko zna neće li se smilovati . . .« To je **prava drama** koja se zameće između griješnika i Boga. Bog ne mora poslušati griješnika, on ovaj sad ne moli sam, on moli s Crkvom. Zato s njome skupa govori: »Ne postupaj s nama, Gospodine, po grijesima našim i ne vraćaj nam po nepravdama našim. Ne spominji se, Gospodine, pređašnjih bezakonja naših, već **neka nas brzo preteče milosrđe Tvoje, jer smo postali veoma ubogi**[48] Pomozi nam, Bože, Spasitelju naš i radi slave imena svoga izbavi nas, Gospodine, očisti nas od grijeha naših«. Moglo bi se isto tako reći: izbavi nas i radi toga, jer smo djeca Tvoja.

---

46) Kako su to Židovi u velikoj tuzi znali učiniti.

47) Riječi koje tako sjećaju na ponizan, skrušen stav prastarih naroda. Vidi naprijed!

48) 2 Rim 9, 15.

Ovako će se iza Poslanice moliti gotovo u svakoj korizmenoj misi.

Bez pokorničkih grimasa

Ljudi većinom ne trebaju ni znati za našu pokoru. U svakom slučaju ne treba svoju pokoru izvana naviještati i pokazivati turobnost ili smrknutost. Svojom izravnom intervencijom Isus nas upućuje u kakvom duhu ima biti obavljena ova pokora: Kad postite, ne budite tužni kao licemjeri, koji nagrđuju lica svoja da ih ljudi vide gdje poste . . . A ti kad postiš, namaži glavu svoju i operi lice svoje[49] — mi bismo danas rekli: uredi se, pa, ako treba, i dotjeraj se — da te ljudi ne vide da postiš, nego neka te vidi Otac tvoj, koji je u tajnosti; i On će ti to naplatiti.

Ako su prestupci griješnika veliki, brojni, ozbiljna duša dakako i strepi. Ali Gospodin već govori: »Prepustite svoje brige Gospodinu i on će te uzdržati«.[50] Ako se čak radi i o prijetnjama Božjim teškom kaznom, odluci Božjoj o nečijoj smrti, kao što je ono bio slučaj kralja Ezekije, koji saznavši od proroka Izazije da mu je umrijeti, udari u veliki plač.

49) Mt 6, 16—20.

50) Četvrtak iza Pepelnice.

Bog na to pošalje k njemu proroka s riječima: Čuo sam molitvu tvoju i vidio sam tvoje suze; evo dodat ću tvom životu još petnaest godina, izbavit ću iz ruku kralja Asirskog tebe i ovaj grad, i branit ću ga«.

Dramatičnost obraćanja griješnika nije dakako još prestala. I on u P r i k a z a n j u već s nadom govori: K Tebi Gospodine dižem dušu svoju, Bože moj, u Tebe se ufam, ne daj da se zastidim i da mi se podsmjehuju neprijatelji moji. Ne, nitko od onih, koji te čekaju, neće se zastidjeti!

Kakvo obraćanje očekuje Gospodin

Gospodin od griješnika traži nadasve temeljitu **nutarnju obnovu.** Po proroku Isaiji poručuje stoga: objavi puku mome da nije dosta željeti približiti se Bogu. Treba se u duši izmijeniti. Ostati jednako svadljiv, silovit, progoniti svoje dužnike, zar da je to post Gospodinu ugodan? Nemojte više postiti kao do sada! Nije stvar u tome da čovjek muči svoju dušu jedan dan! Pa da tad savija glavu kao obruč i da leži u kostrijeti i u pepelu. Možeš li to zvati postom i danom ugodnim Gospodinu? Pokaži se i sam pun dobrote i milosrđa prema bližnjima. Razdijeli s gladnima svoj kruh, podvori siromahe i putnike, kad vidiš gola zaodjeni ga, i ne varaj brata svoga. **Budeš li tako radio tad će tvoje svjetlo sinuti poput zore. Čak i**

zdravlje će ti se brzo povratiti. Pravda tvoja ići će pred tobom i slava će te Gospodnja obujmiti. Tada ćeš zazvati, i Gospodin će uslišati: vapit ćeš, i odgovorit će: Evo me! Jer sam milosrdan, Gospodin Bog tvoj!«[51]

Da bismo što bolje usvojili duh Očev, njegovu dobrotu, treba biti dobar prema svima, a napose neprijateljima: Jer ako ljubite one, koji vas ljube kakvu ćete plaću imati? . . . I ako pozdravljate samo prijatelje svoje, što osobita činite? Ne čine li to i neznabošci? Budite dakle savršeni, kao što je savršen Otac vaš nebeski.[52]

Po ovome nutarnjem obraćenju postat ćemo **prijatni Bogu.**[53] Po tome ćemo mu se dopasti. A to je najvažnije: biti takvi da se Bogu dopadnemo.

Ako dakle odbaciš od sebe okove zloće i prestaneš govoriti što nije dobro, a otvoriš srce svoje gladnu, i nasitiš dušu nevoljnu, **»tada će zasjati u mraku svjetlost tvoja, i tmina će tvoja biti kao podne . . . i uzdignut ću te nad visine zemaljske.**[54] — Jer nekada ste bili tama a sada ste svjetlost u Gospodinu, **živite kao djeca svjetla!** Jer plod je svjetlosti svaka dobrota i pravda i istina«.[55]

51) Petak iza Pepelnice. Vidi i u knjizi »VŽ« »S vjerom kroz život« str. 190 i sl. 4. K Bogu me sili zdravlje (razmatranja glasovitog liječnika A. Carel-a, o odnosu molitve i zdravlja).

52) Isto, Ev. dana.

53) »Tajna molitva«.

54) Subota iz Pepelnice.

Eto perspektiva i za najveće grješnike, ako se samo obrate od puteva svojih! A sad je vrijeme od toga: »**Evo sada je vrijeme milosti, sada je dan spasa«.**

»Zar ja hoću smrt bezbožnikovu?« — govori Gospodin Bog. Ako li se pokaje za sve grijehe svoje, — ako ih prizna, skrušeno se ispovijedi — bude obdržavao sve zapovijedi moje, i bude djelovao po pravu i pravici, **doista će živjeti i neće umrijeti. Njegovih bezakonja, što god ih je učinio, neću se spominjati!«**[56]

Griješniku se tad ne treba bojati što će s njime biti. On je istina još slab, ali Crkva će mu priteći u pomoć nebeskim lijekom, tijelom Gospodinovim — svetom pričešću. Ona će ga okrijepiti i reći mu kao anđeo Iliji: »put ti je još dalek. Ustani i jedi!«[57]

„Kao stablo presađeno kraj voda"

Kada je duša oslobođena grijeha po sakramentu pokore i okrijepljena tijelom Gospodnjim, mada

55) Posl. sv. Pavla Ef. 5. 8, 9.

56) Čitanje Ezekije na Kvaterni petak.

57) Iz Knj Kraljeva.

slaba, pridržavana molitvom ona postaje »poput stabla presađena kraj vode koja do vlage pušta žile svoje i ne boji se kad nastane žega. Njegovo će lišće zelenjeti i u vrijeme suše neće biti na muci i nikad neće prestati donositi rod«.[58]

Svjetle nade

Perspektive međutim postaju sve ljepše. Grješnik već nazire ono najkrajnje: **Osvanut ću pred licem Tvojim u pravdi i Tvoja će me ljepota obuzeti kad uskrsnem.** (Ulaz II nedjelje.)

Do toga je još daleko, no zato slijedećeg već dana molimo **»da primivši zalog vječnog spasenja, tako za spasenjem težimo te ga doista i dostignemo.«** U subotu se nad pukom moli, da nebeska zaštita štiti one, **koji se uzdaju jedino u nadu nebeske milosti.«**

Bogoslužje nam zatim dovodi pred oči čestitu Suzanu koja, nevina krivo optužena, do zadnjeg se časa pouzdaje u pravdu Gospodinovu, i koji je konačno čudesno oslobađa . . .« Ona pogleda na nebo, **jer je njezino srce bilo puno pouzdanja u Gospodina.«**

Na scenu bogoslužja izlazi napokon i žena uhvaćena u preljubu, koju bi po zakonu trebalo kamenovati. A Isus? Sama Pravednost, ali pun milosrđa: »Ni ja te neću osuditi. **Idi i ne griješi više!«** Kakva utjeha za one koji su griješili i duboko raskajani stvorili odluku da će promjeniti svoje puteve!

Četvrta nedjelja korizme poziva već na radost: Veseli se Jeruzaleme i radujte se koji ste bili žalosni! (Ulaz).

Zašto sve to? Jer bliži se dan konačne pobjede nad grijehom . . .

»Kad me budete svi častili, skupit ću vas iz svih zemalja i izlit ću na vas čistu vodu i očistit ćete se od svih opačina svojih i dat ću vam duh novi! (Ulaz) **»I dat ću vam srce novo . . . i uzet ću iz vašeg tijela srce kameno i usadit ću vam srce živo; i učinit ću da budete išli putem zapovijedi mojih i da budete vršili i čuvali odredbe moje.«**

I ako budu vaši grijesi kao skrlet, postat će bijeli kao snijeg, i ako budu crveni kao grimiz, postat će bijeli kao vuna.«

Dođite djeco, čujte me, učit ću vas zakonu Božjem. Približite se Gospodinu, **pa ćete i vi od radosti zasjati i lice se vaše neće zastidjeti.«** »Neka se raduje srce onih koji traže Gospodina.«[59]

[58]) Četvrtak iza II Nedj. u Korizmi — čitanje Izaije.

[59]) Četvrtak iza 4. nedj.

Pjevajte nebesa, raduj se zemljo, odjeknite gore hvalom: Jer Gospodin utješi puk i smilova se bijednim svojim! (Is 49).

Ima još nešto, što me je uvijek pri molenju Časoslova 8. rujna —na Rođendan Bl. Djevice Marije — čudilo, a što ipak griješnicima na putu k Bogu može biti utjehom. Sv. Jeronim kaže uistinu: Spomenut nam je, da u rodoslovlju Spasitelja Sv. Pismo ne navodi ni jedne od svetih žena, nego samo one koje ono prekorava, da On koji je zbog griješnika došao, od njih se rodio, grijehe svih griješnika uništi.[60]

[60]) Brev. Rom. Die 8 septembris. In Nativitate B. Mariae V. In III Nocturno, lect. VIII.

17

Blago čovjeku koji se u te uzda[61]

Isus nije samo riječima poticao na pouzdanje. On je svojim čudesnim djelima pokazao kako je opravdano pouzdavati se u nj. O tome se uostalom glas sve više širio te se domalo veliko mnoštvo naroda stalo okupljati oko njega. Bili griješni ili pravednici.

Bilo je dosta čuti da on negdje prolazi i već je narod hrlio za njim: Iz Jeruzalema, iz Idumeje, iz Transjordanije, iz zemlje Tira i Sidona. Kako je pak mnoge bolesne bio ozdravio, ljudi su prosto grnuli k njemu, da ga bar dotaknu.[62] Događalo se nekad da je masa naroda bila tolika, da se ispred nje znao povlačiti prema jezeru, naloživši pri tome apostolima neka drže u pripravi barku, kako bi se mogao odmaknuti od obale da ga ne bi odveć stiskali. Je li došao kući, skupine su stale opsjedati kuću gdje je boravio tako, da nekad ni hrane ne bi mogao uzeti.[63]

[61]) Gospodine. Ps 83, 13.
[62]) Mk 3, 7—12.
[63]) Mk 3, 21, 22.

Opisati sve te događaje bilo bi nemoguće, ali evo bar nekih koje Evanđelisti posebno spominju. Neki od njih su kratki i jednostavni, drugi opširniji, s više pojedinosti. No kakvi su da su, oni odaju uvjerenje u moć Isusovu, kao i duboko poštovanje molitelja prema njemu.

Ozdravljenje gubavaca

Prvi je kod sve trojice Evanđelista spomenut gubavac. Lepra, ili kako narod kaže guba, oduvijek je slovila kao teška, a tisućljećima i kao neizlječiva bolest. Dođe dakle neki gubavac. baci se preda nj na koljena pa ga zamoli:

— Ako hoćeš, možeš me očistiti. On je, očito, ne samo uvjeren da to Isus može, on se pouzdaje da će mu to zaista učiniti. Zato se ponizno prostire pred njim. I zaista: Isus pun milosrđa ispruži ruku, dotače ga se i reče mu:

— Hoću, budi čist! I čim je to rekao gube nestade s njega, i bio je čist. Tada ga odmah otpusti i reče mu strogo:

Pazi da nikome ne kazuješ o tom, nego otiđi i pokaži se poglavici svećeničkom i prinesi za svoje očišćenje žrtvu, koju je propisao Mojsije, neka to bude kao svjedočanstvo. Ozdravljeni gubavac nije se

međutim mogao suzdržati, pa je glasno počeo o događaju govoriti i posvuda ga razglašavati. S time je Isusa stavio u nepriliku: on nije više mogao javno ući u grad. Zato se, dodaje Evanđelist, radije zadržavao napolju, po samotnim mjestima. Ovo posljednje nije dakako puno Isusu pomoglo, jer su ljudi, usprkos tome, dolazili k njemu sa svih strana.[64]

Kroz provaljeni krov

Poslije nekoliko dana dođe Isus opet u Kafarnaum. Odmah se pročulo da je kod kuće, te se skupiše mnogi tako da nijesu imali mjesta ni pred vratima. Dok im je govorio dođoše četvorica ljudi noseći uzeta čovjeka. No poradi mnoštva naroda nisu mogli prodrijeti do njega. I što su napravili? Popeše se na krov, otkriše ga nad mjestom gdje je bio Isus i spustiše preda nj postelju skupa s uzetim. Kad Isus vidje njihovu vjeru, reče uzetome:

— Sinko, oprošteni su ti tvoji grijesi.

Kad su to čuli književnici, koji su tu sjedili pomisliše u sebi: Kako ovaj može tako govoriti? On huli na Boga! Tko može opraštati grijehe osim jedinoga Boga?

---

64) Mk 1, 45.

Isus međutim odmah prozre njihove misli i reče im:

— Što mislite to u svojim srcima? Što je lakše, reći uzetomu: oprošteni su ti tvoji grijesi, ili reći, ustani, uzmi svoju postelju i hodi? Da pak znate, da Sin čovječji, ima vlast na zemlji opraštati grijehe, reče tada uzetomu: nalažem ti, ustani, uzmi svoju postelju i hajde svojoj kući. Ovaj čovjek odmah ustade, uze svoju postelju i izađe kred očima sviju. Svi su bili izvan sebe od čuđenja, slavili su Boga i govorili: »Tako što ne vidjesmo nikada«.[65]

Posljednja nada

Vreva je oko Isusa bila opet velika. Prešao je bio lađicom na drugu obalu, ali narod je i tamo navalio. Još je bio na obali, eto predstojnika sinagoge imenom Jair. Ovaj, ugledavši Isusa, duboko se pred njim prostre i vruće ga zamoli da mu pomogne: Kćerka mi je, reče, na umoru. Dođi, metni ruku na nju da ozdravi i ostane na životu! Isus pođe s njim. Prisutni narod ga je pratio i tiskao se oko njega.

Kroz to mnoštvo šulja se i probija do Isusa jedna teško bolesna žena; bolovala je već dvadeset godina od krvotoka. Mnogo je bila podnijela od brojnih liječnika, utrošila sve što je imala, a ipak ništa joj nije pomagalo. Bivalo joj je dapače sve gore.

Sad joj uspijeva odostraga doći do Isusa govoreći u sebi: »Ako se samo dotaknem njegove haljine, ozdravit ću!« I čim se stvarno dotače njegove haljine, prestade njezino tečenje krvi, i u svome tijelu osjeti da je ozdravila od svoje bolesti. Mislila je ostati nezapažena. No Isus je osjetio da je iz njega izašla sila, pa se okrene prema mnoštvu i upita:

— Tko se dotaknuo moje haljine?

Njegovi učenici mu odgovoriše:

— Pa vidiš kako se narod tiska oko tebe, i još pitaš: Tko me se dotakao? On je međutim pogledom tražio onu koja je to bila učinila.

Tada žena, sva uplašena i drhćući, znajući što se s njom dogodilo, dođe, pade preda nj ničice i prizna mu svu istinu. A on joj reče:

— Kćeri, tvoja te je vjera spasila. Idi u miru i budi zdrava od svoje bolesti![66]

Mrtva uskrisuje

Dok je Isus još govorio, dođoše ukućani predstojnika sinagoge i javiše:

---

[65]) Mk 2, 1—12.

[66]) Mk 5, 21—34.

— Tvoja je kći umrla. Čemu još trudiš učitelja?

Isus međutim, koji je čuo te riječi, reče predstojniku sinagoge:

— Ne boj se! samo vjeruj!

Ljudi htjedoše krenuti za njim, no on ne dade da itko s njime pođe, do Petar, Jakov i Ivan, Jakovljev brat.

Kad stigoše do kuće predstojnika sinagoge, a tu vreva, plač i veliki jauk. Isus uđe i reče prisutnima:

— Zašto vičete i plačete? Djevojčica nije mrtva, nego samo spava.

Tada mu se nasmijaše. Kao nekomu tko sam u to ne vjeruje.

Međutim on sve istjera iz kuće te s ocem i majkom, i onima koji su ga pratili uđe u sobu, u kojoj je dijete ležalo.

Tad uze dijete za ruku i reče mu:

»T a l i t a k u m i«, što znači: »Djevojko, velim ti, ustani!«

Djevojka odmah ustade i stade hodati. Bilo joj je već dvanaest godina.

Pred tolikim čudom, svi ostadoše zabezeknuti. Isus im međutim naloži da o tome šute. I napomene roditeljima da djevojčici dadnu jesti.[67]

---

67) Mk 5, 21—43.

Isusa zadivljuje ponizna Sirofeničanka

Slijedeću zgodu mogli bismo nazvati: pouzdanje i poniznost žene nadvladavaju Isusovu odluku. Isus je bio odlučio ne činiti čudesa među neznabošcima. Kad se međutim s učenicima uputio u neznabožačke krajeve Tira i Sidona — htio je, izgleda, tamo se sklonuti — jer ušavši u kuću nije htio ni za koga znati. Bilo je to uzaludno, sakriti se nije mogao, jer se pročulo da je došao. I jedna žena Sirofeničanka, kojoj je kći bila opsjednuta od nečistog duha, uđe u kuću, duboko se pred njim prostre[68] i stade ga moliti da istjera zlog duha iz njene kćeri. Dosta oštro — ako pravo riječi razumijemo —Gospodin je odbija:

— Pusti da se sinovi Israelovi najprije nasite; nije dobro uzimati kruh sinova i bacati ga psićima. A ona u svojoj poniznosti, i žarkoj želji da bude uslišena, odvraća mu:

— Ma da, Gospodine, jer i psići jedu od mrvica što padaju pod sto njihovih gospodara. Isus je tim odgovorom jednostavno zadivljen pa joj veli:

— O ženo, velika je vjera tvoja! Zbog riječi tvojih izašao je zao duh iz tvoje kćeri. I onaj čas ozdravi njena kći. Ona uistinu otiđe kući i nađe svoje

---

68) Po istočnjačkom običaju.

dijete gdje leži na postelji. Zao duh je bio izašao iz nje.[69]

Pomozi mojoj nevjeri!

Pred trojicom svojih učenika, Petrom, Jakovom i Ivanom Isus se bio preobrazio na velikoj gori i tad su oni čuli riječi: »Ovo je Sin moj ljubljeni, njega slušajte.«[70]

Kad su se povratili, pošao je prema ostalim učenicima i vidio mnoštvo naroda oko njih i književnika u prepirci s njima. Čim ga ugleda, sav narod iznenađen, pohiti k njemu i pozdravi ga.

— O čemu se prepirete? upita ih on.

Netko iz naroda odgovori:

— Učitelju, dovedoh evo k tebi svoga sina. On je padavičar, a k tome opsjednut od nijemog duha. Kad ga pograbi, nateže ga tamo i ovamo. I onda se pjeni, škripi zubima te legne ukočen. Zamolih tvoje učenike da ga istjeraju, ali oni ne mogoše.

On im odvrati:

— O nevjerni narode! Kako ću još dugo biti s vama? Kako ću vas još dugo podnositi? Dovedite ga k meni!

69) Mk 7, 24—30.
70) Mk 9, 7.

Dovedoše ga k njemu. I tad otac reče da mu se sin tako muči već od djetinjstva, da ga je često bacao u oganj i u vodu, da ga pogubi.

— Ako ti što možeš, smiluj nam se i pomozi nam!

— Ako možeš... dodade Isus, sve je moguće onome koji vjeruje. Na te riječi otac dječakov odmah povika — sa suzama:

— Vjerujem, pomozi mojoj nevjeri!

Kad vidje Isus da je priliv naroda postajao sve većim zaprijeti nečistom duhu i istjera ga. A ujedno izliječi od padavice.

Poslije ga učenici upitaše:

— Zašto ga mi ne mogosmo istjerati? Isus odgovori:

— Ova se vrsta može istjerati samo molitvom.[71]

Veličajna vjera stotnika

Među Izraelcima nitko dotad nije s tolikom poniznošću i takvim pouzdanjem ispovijedio svoju vjeru u Isusu kao ovaj rimski stotnik u Kafarnaumu. On moli ne za se, nego za svog slugu, koji je bio teško

71) Mk 9, 14 — 29, Vulgata kod Mt ima: »i postom«. Mt 17, 14—21; Lk 9, 37—43.

bolestan, a inače bio mu je dragocjen. U svojoj poniznosti stotnik nežidov, nije se, izgleda, najprije ni usudio doći osobno k Isusu, nego je slao poglavare svećeničke da ga zamole za nj. Konačno međutim, kad osobno dođe, Isus mu veli:

— Ja ću doći, i ozdraviti ga.

Stotnik odvraća:

— Gospodine, nisam ja dostojan da ti uđeš pod moj krov, nego reci samo riječ i ozdravit će sluga moj. Jer i ja sam čovjek pod vlašću pa imam pod sobom vojnike. I reknem ovome: Hajde, i ide, i drugome: Dođi i dođe; a slugi svome: Učini to, i učini. Čuvši to Isus zadivi se pa onima koji su ga slijedili reče:

— Zaista vam kažem nisam našao tolike vjere u Israelu. A stotniku reče: Idi, i kao što si vjerovao, neka ti bude. I ozdravi sluga u onaj čas.[72]

Na takvu vjeru, toliko pouzdanje, Spasitelj smjesta odgovara čudom, kakvim dotad još nije odgovorio: na distanciju— razmak — ozdravlja teško bolesnoga. — Razumije se da to Krist nije učinio kao liječnik. Jer nema, niti je ikad na svijetu bilo liječnika koji bi umjeli na razmak liječiti. On to čini svojom božanskom moću.

[72]) Mt 8, 5—13.

Isus dakle bezuvjetno traži vjeru, no ne tek vjeru u Boga — nju je svaki pravi Israelac posjedovao — nego vjeru u nj, povjerenje, pouzdanje da on može učiniti ono, što ga se moli.

Tamo dapače gdje toga nema, Krist otklanja činiti svoja čudesna djela. Tako u svojoj užoj domovini. »I ne učini tamo mnogo čudesa zbog nevjere njihove.«[73] I ne mogaše tamo učiniti nikakva velika čuda, osim što je polaganjem ruku ozdravio nekoliko bolesnika. Njihova je nevjera u njega, u njegovu moć bila tolika, da se on sam čudio: »Et mirabatur propter incredulitatem eorum«, i čuđaše se zbog nevjere njihove.[74]

Isus traži, očekuje ponizan stav duša. Poniznost ga dapače kad je spojena s velikom vjerom ushićuje. Ona kao da jamči da Isus neće molbe odbiti.

A po ovim a i nekim drugim slučajevima, mislim naročito poredbama, vidi se da on traži i ustrajnost u molitvi.

[73]) Mt 13, 58.
[74]) Mk 6, 5, 6.

18

Pitanje mlade djevojke

Poznatom našem vjerskom listu jedna osamnaest-godišnja djevojka uputila je nedavno pitanje: Je li dovoljno u Boga samo vjerovati? Ne brinući se naime ni zašto dalje?

Bez obzira na to što je sve moglo potaći ovu mladu dušu da postavi to pitanje, sigurno je da nije dosta samo vjerovati. Ona, vrlo vjerojatno, nije čitala naše prve knjige »S vjerom kroz život«. Po toj naime knjizi — izjavljuju njeni čitatelji — neodoljivo se postavlja problem: Što sad, nakon što znamo da Bog postoji, nakon što smo dobili tako zanimljive i sigurne dokaze o njegovom opstanku?

Jedan student kaže: Čitajući ovu knjigu osjetio sam kako moji vidici postaju prostraniji i sigurniji... Moram reći da sam se prosto oćutio bogatijim i, ako tako mogu reći, duhovno razvijenijim. Kao da sad ne samo vjerujem u Boga, nego znam da on postoji, nepokolebivo znam.

Drugi jedan, nakon što je izložio slične misli, dodaje. Nemojte mi zamjeriti, ali imam dojam da

stvar nije završena. Kao da svakako iza ovoga mora slijediti nastavak... No kakav? To je što pravo neznam.

Jedna pak intelektualka, iza kako je izrekla čitav niz pohvala o knjizi, izjavljuje da nije sasvim zadovoljna. Ja priznajem, veli ona, da sama još ne znam k a k o p r a k t i č n o održati u sebi »vjersku nadu«, o kojoj smo neki dan slušali u crkvi pod misom. Možda vi ne znate u kakvoj atmosferi ravnodušnosti prema svemu višem mi mladi živimo. Napose prema svemu religioznome! imam dojam da je ova knjiga — S vjerom kroz život — učinila moje duhovno obzorje sasvim superiornim, posve iznad svih prigovora koji se iznose proti vjeri i Bogu. Ali mi se čini da još ne znam odgovoriti onima, koji neprestano pitaju: kakva je razlika između kršćana i ostalih prosječno čestitih ljudi?

»Vi velite« — dobacuju mi kolege — »da je razlika u tome, što kršćani ne mogu sebi sve dozvoliti«. Ali šta ima u tome osobita? Ni ostali čestiti ljudi ne odobravaju da netko ubija, krade, laže... To su pravila koja vrijede među svima kulturnim ljudima.

Vi vjerujete, neki ne vjeruju. No kakva je razlika između vas i njih?

Kakva je razlika između vjernika i nevjernika

Mogli bismo odmah odgovoriti: prije svega i općenito u prostranosti obzorja, u dubini pogleda.

Bez vidika vjere ljudsko je obzorje nužno skučeno, ograničeno pretežno na materiju i njene zakone. I stoga čitava jedna beskonačna stvarnost — duhovnih vrednota — sasvim izmiče ljudima bez vjere.

No u praktičnom životu ta se razlika pokazuje u nadi i ljubavi, u perspektivama, što ih one otvaraju. Bolje rečeno u životu, koga one omogućuju.

Vi mi kažete da odgajate svoga sina kao čestitog građanina i da vjerujete da će vam to uspjeti i bez vjere... Možda!

No mislite li da će vaš sin sačuvati dobru odgoju i onda kad oko njega bude toliko zlih primjera da mu se učini naravnim da ih slijedi kad se zato pokaže prigoda ili »nužda«. Kakav će on duboki motiv imati da radi drugačije nego ostali? Vaše upute da »ne treba činiti zlo«? A zašto bi to bilo zlo kad svi tako čine i narav zahtijeva?... Toliko je toga zamamnoga...

Kod nas kršćana vjera, ufanje i ljubav predstavljaju tako čvrsta uporišta da pomoću njih, uz ozbiljnost i molitvu i uz sve drugo što kršćanstvo

pruža, čovjek može održati ravnotežu i ne podleći zlu.

Ali i s čisto ljudskog stajališta koliko čovjeku nedostaje kad tih triju uporišta nema!

Evo na pr. što kaže jedan student — Kinez u Parizu: Bilo je to 1956. god. kad smo ovdje moja žena, moj sin i ja primili sakramenat krštenja. Bio je to veliki događaj u mom životu. Iza kako sam primio riječ Božju, ja sam naučio ljubiti ne samo Boga, stvoritelja čovječanstva, nego također i svoje bližnje. Moje vjersko uvjerenje duboko je promijenilo moj nutarnji život: Moja savjest je mirnija obdržavajući zapovijedi Božje; ja bolje podnosim životne patnje primajući utjehu od Boga; konačno, bolje odolijevam napastima svih vrsta...[75]

Tisuće konvertita u naša vremena slično govore: vjera im je dala takvu širinu duha koje prije nikad nisu poznavali. Nada pak, vedrinu, radost, nešto nasmiješena...

I stvarno, život bez nade to je krnj život. Život bez poleta, oduševljenja. Pa čak i oni, kojima zemaljske mogućnosti puno obećavaju, osjete konačno kako je sve to krhko, slabašno, ništavo. Osobito danas, kad čovjek s prodornom jasnoćom vidi nesigurnost ze-

[75]) Horizons, No 48, Paris, 1959.

maljskog posjedovanja ma kakvo ono bilo: od imetka, užitaka, položaja, časti, pa do samog života.

Po čvrstoj nadi život može poprimiti višu i nerazorivu vrijednost. No ne kao nešto statična ili kao nešto, što se registrira na gramofonskim pločama pa onda prodaje — ova po pet, a ona po deset tisuća dinara. Ne, nego se radi o životnim, dinamičnim vrednotama. I kad je posebno riječ o nadi, ona ulazi kao snažna pokretna sila u život, ona uzdiže ljudsko biće, izgrađuje čovjekovu ličnost, daje polet njegovom djelovanju; pruža mu motive koje ništa ne može zamijeniti.

No pogledajmo to pobliže teološki!

Teologija nade

Da bismo bolje razumjeli značenje i ulogu nade odnosno pouzdanja u našem kršćanskom životu, moramo stvar temeljitije promotriti: vidjeti šta se točno razumijeva pod nadom i pouzdanjem; kakvo je njihovo podrijetlo i narav, što im je predmet i motiv, što im daje moć i djelotvornost; kakvi su njihovi učinci, njihova uloga u ljudskom životu.

Nešto smo o tome već rekli, no sad bismo htjeli stvar teološki, sustavno i stručno — bar u granicama ove knjige — objasniti.

Što se tiče **podrijetla kršćanske nade** mi smo već čuli kako je ona došla u našu dušu.

Osim psihološke podloge zasnovane na samoj naravi razumsko-voljnog bića nju je čitavu ulio u nas, skupa s dvijema drugim krepostima — vjerom i ljubavlju — Duh Sveti. Pri krštenju — tajanstvenom a istodobno jednostavnom obredu —, dok svećenik nad djetetom ili odraslim govori: »ja te krstim u ime Oca, Sina i Duha Svetoga« i polijeva ga vodom, čovjek postaje novim bićem. S nadnaravnom, božanskom milošću — koja tad u nj dolazi — mijenja se sama struktura njegovog duhovnog bića. On biva uzdignut u jedan sasvim novi red.

Predmet njegove nade, makar toga čovjek i ne bio odmah svjestan, nije više tek Bog naravno spoznavan, nego Bog u svom nadnaravnom biću, onakav kakav je u sebi, u svojoj vrhovnoj dobroti i kao naše konačno posvemašnje blaženstvo. Predmet su njezin i sva sredstva koja tom blaženstvu vode, sve ono što nam je potrebno da Bogu kao svome konačnom cilju dođemo.

S vjerom ljudski duh proširuje svoje obzorje, ulazi zapravo u najveće tajne Božje. Po vjeri doznajemo silne stvari, te njegovim Duhom sve ispitujemo pa i dubine Božje.«[76] Pomoću spoznaja naime, što ih

[76]) I Kor 2, 10.

vjera pruža otkrivamo neizrecivo bogatstvo i ljepote bića Božjeg: sve također što nam je obećao i što ćemo jednoga dana sigurno zadobiti.

Ta otkrića bude u nama nadu, koju Toma Akvinski definira **»gibanje prema dobru«.**[77]

No pitanje se sad postavlja **otkud nadi njen polet? Što je ono, što je stavlja u pokret?** Je li to predmet ili pak motiv?

Izgledalo bi da je to sam predmet — veličina i ljepota Božja. Međutim, ma kako taj predmet bio veličanstven on sam ne pokreće nade. Zašto? Jer duša uočuje da se radi o nečemu b u d u ć e m a k tome i t e š k o m, mada i m o g u ć e m. Takvo pak dobro ostavlja dušu u izvjesnoj tjeskobi, strahu. Radi se o nečemu po naravi budućem, jer nada je nužno udaljena od svoga predmeta; o nečemu, što je također teško pristupačno, ipak usprkos tome moguće doseći — kad tako ne bi bilo, mjesto nade rodio bi se očaj.

Što će onda biti to, što će nadu, usprkos svemu, neodoljivo privući i uzdići je iznad nje same? Jedan tajanstveni poticaj koji se zove m o t i v. Motiv ukopčan u dinamiku nade, u njeno samo funkcioniranje.

Kad je pred nekoliko godina po prvi put bilo nabačeno pitanje izbacivanja nekog tvrdog tijela u putanju — orbit — oko zemlje učenjaci su bili dosta

77) Motus in bonum per se. I IIae q. 25, a. 3.

skeptični. Nisu mogli sebi predočiti vrstu goriva koje bi teško tijelo potisnulo tako visoko. A čak i kad bi se ono našlo, bilo bi sasvim nemoguće — smatrali su neki — da se takvo tijelo kreće oko zemlje.

Takva se misao, pisao je tad jedan naš časopis, mogla roditi samo u glavi jednog neandertalca, teškog primitivca.

Nije međutim prošlo ni nekoliko godina i prva čvrsta tijela uzletila su u putanju zemlje, a doskora za njima stigao je i živi čovjek. Uz sve potrebno pronađeno je »s u p e r g o r i v o«. I sad se čovjek već šeće po svemiru!

Što je pozitivna znanost otkrila u području prodiranja u svemir, to danas teologija otkriva u domeni duha. Teolozi su dosta dugo raspravljali, a i danas raspravljaju o tom čime bi se ljudska nada mogla neodoljivo pokrenuti prema najvećem dobru? U čemu je naime istinski ili f o r m a l n i m o t i v, posljednji, neposredni uzrok koji će nadu potaknuti i nepokolebivo je vući prema tom dobru. Je li on u Božjem obećanju? Ili pak njegovoj vjernosti? Ili konačno njegovom milosrđu? To se sve troje svakako pretpostavlja, s tim svime nada računa.

No teolozi skupa sa Tomom Akvinskim, smatraju da je najsilnija pokretna sila nadnaravne nade pouzdanje u **beskrajnu Božju moć** koja **hoće da pomogne čovjeku;** točnije rečeno: u njegovu **pomaga-**

teljsku svemoć. Pred njim je, uistinu, jadno i nemoćno ljudsko biće i na koga da se ono obrati nego na **Boga pomagatelja, Boga koji može i svakako hoće da mu pomogne.**

Što će nas uistinu bolje potaknuti da se u nj pouzdajemo nego spoznaja **da on sve može i da sve što je za nas dobro hoće? »O Bože pomoći moja!«** kliče Psalmista.[78] **»Ja znam u koga sam se pouzdao«** veli sa svoje strane Apostol, pa dodaje: **i siguran sam da će me čuvati za veliki dan.**[79] Kao da kaže: Ja sam za nj siguran! Ja se u nj apsolutno pouzdajem!

U istom smislu kaže Tridenski koncil: **»Svi trebaju staviti svoju čvrstu nadu u pomoć Božju.«**[80]

Ovo, dakako, ne znači da bi po toj sigurnosti bila dokinuta svaka bojazan. No što je značajno ovdje: ta bojazan samo pojačava sigurnost nade, jer je i strah o kome se radi u pravcu spasenja. I što se čovjek manje pouzdaje u se, tim ima više pravo da se oslanja na Boga.

Tako nadom čovjek ne posjeduje još nebesko blaženstvo, ali se približuje Bogu koji ga daje. **»Približimo se Bogu,** kaže sv. Jakov apostol, **i on će se**

78) Ps 61, 8.
79) II Tim 1, 12.
80) In Dei auxilio firmissimam spem collocare omnes debent. Sess. VI, c. XII.

približiti nama.«[81] Što se više nadamo, što se više pouzdajemo to mu se više približujemo. Važno je stoga nadasve da bdijemo nad tim da naša nada raste, da se naše pouzdanje u Boga povećava. Što naša nada bude čvršća, življa, tim će i naš život biti potpuniji, tim će postajati vedrijim, a time će i naše srce življe kucati, naša ljubav biti žarča.

Nada i pouzdanje

Mnogo smo već puta spomenuli ova dva izraza, no sad treba da vidimo kakvi su njihovi odnosi. Jesu li oni istoznačni? I jesu i nisu. Hoćemo li da njima označimo općenito ufanje u Boga, njegovu moć, dobrotu prema nama onda ih možemo uzimati kao da isto znače.

No hoćemo li da se tačnije izrazimo, onda moramo reći da oni predstavljaju — dva stupnja iste stvarnosti: prvi, nada, ufanje u Boga u onom smislu kako smo to već više puta rekli. Pouzdanje je pak rascvat, plod nade, njen vrhunac. Po njoj nada poprima svoj najsnažniji, najdivniji izražaj: duša se po njoj s povjerenjem prepušta Bogu.

81) Jak 4, 8.

Divno kaže à propos toga Toma Akvinski: »**riječ pouzdanje znači poglavito nadu, koja se rađa, jer se čovjek povjerava riječima nekog tko obećaje svoju pomoć«.**[82] Time Toma sjajno označuje narav pravog pouzdanja u Boga, kako smo ga maloprije obrazložili.

Na drugom mjestu Akvinac veli: pouzdanje je oblik nade i definira je: **»nada pojačana čvrstim uvjerenjem«.**[83]

Po ovome razabiremo da nije dosta nadati se, nego se u Boga trebamo pouzdavati, ako želimo da nam odgovori svojim svemoćnim milosrđem: svojom pomagateljskom svemoću.

U zbilji ovakav stav pouzdanja duše **dira Boga tako jako, duboko, on ga tako časti da ga Krist, tako reći, neizbježivo nagrađuje, uslišava.** U svakom slučaju, kako smo to vidjeli u prijašnjem poglavlju, Spasitelj čini sva, ili gotovo sva svoja čudesa spomenuta u Evanđelju zato da nagradi pouzdanje, da usliši ljude koji se pouzdaju.

---

82) **»nomen fiduciae hoc principaliter significare videtur quod aliquis spem concipiat ex hoc quod credit verbis alicujus** AUXILIUM PROMITTENTIS.« II a IIae, q **129. a. 6.**

83) **»Est enim fiducia spes roborata ex aliqua firma opinione.«**

I stoga, štogod ovo povjerenje, ovo pouzdanje u Božju pomoć, u njegov zahvat više raste, to je sigurnost da ćemo biti uslišani veća.

Što naša molitva u vezi s pouzdanjem biva žarča, to je uslišanje bliže. Uz uvjet, dakako, da je ono za što molimo, dobro i razborito.

S ovim saznanjem postaje nam jasno kako je onda sv. Terezija mogla reći: **»Nikad nemamo preveć pouzdanja u dobrog Boga tako moćna i tako milosrdna.«**[84]

I ono drugo njezino: **»Od Boga se dobiva isto toliko koliko se od njeg nada.«**[85]

Ili ono također što je zapisala jedna druga duša kao poruku Srca Spasiteljeva: »Jer ako sam dobar svima, ja sam predobar dušama, što se u mene pouzdavaju. Znadeš li, koje duše uživaju najviše moje dobrote? One, koje se najviše pouzdavaju!«[86]

---

84) »On n' a jamais trop de confiance dans le bon Dieu si puissant et si misericordieux. »Histoire d' une âme, ch. XII str. 245.

85) »On obtient du Bon Dieu tout autant qu' on en espére.« L' Esprit de Sainte Thérèse de l' Enfant Jésus, Lisieux, p. 145.

86) Službenica Božja sestra Beninja Konzolata Ferera. Osijek 1933, str. 79.

Nada u kušnji

Gdje ti je tvoja nada
zbog koje si činio milostinju
i svoja dobra djela?[87]

Iza svega što smo čuli o nadi i pouzdanju, pitanje se postavlja: da li je njih moguće održati i onda kad im se sve protivi? U nama a i izvan nas? Kad nasrnu kušnje koje su ne samo u suprotnosti s njima, nego koje hoće da nas zdrobe u samom našem biću? Je li moguće odhrvati se navali zla u tisućama njegovih oblika? Je li moguće sačuvati nadu uspravnu i čvrstu kad se težina boli ili udaraca tako žestoko obara na nas da i fizičke naše sile popuštaju? Je li čovjek u stanju izdržati patnje koje traju ne jedan dan, nego tjedne, mjesece pa i godine? Patnje, koje po svojoj jačini dosežu nepojmljivu dubinu rušeći i gazeći upravo sve u nama? Jer to postoji. U duhovnom kao i fizičkom redu.

Slijedeći reci htjeli bi da taj problem promotre na nekoliko konkretnih slučajeva. Da pogleda pouzdanje i onda, kad sve govori: »Nema ti se smisla pouzdavati. Ni u što ni u koga. Odbaci sve, baci se u vrtlog života! Živi kao i drugi pa dokle — dotle.« — Je li dakle i onda, kad je kušnja došla do vrha moguće uzdržati nadu, sačuvati vedrinu i smiješak na usnama?

87) Tob 2, 14.

Mi smo pred teškoćama vrlo lako spremni kapitulirati. No smijemo li? Možemo li napustiti strme staze čestita ljudskog života, što vode prema vrhuncima i spustiti se u blato, u kaljuže gdje čovjek na sve prije sliči nego na čovjeka?

Kroz tunel prema žičari

Zagrebčani, koji žičarom idu na svoju omiljelu goru Sljeme, obično prolaze tunelom prije no do nje dođu. Kratak sasvim tunel, gotovo tako, da bi se, da nije jednog zavoja, vidjelo s kraja na kraj. Ovako, on ostaje djelomično taman i dok nije bio uređen, bilo je, osobito zimi, u mraku, kad su iscjedine iz zidova napravile tu i tamo brdašca leda prilično neprijatno njime prolaziti.

— Hajde da ne ćeš u prosincu ili siječnju u 8 sati u veče njime sa sigurnošću prolaziti! — rekao je kolega svome prijatelju.

— Zašto ne? Misliš da bi me tko mogao napasti?

— Ne radi toga. Mada bi se i to — kad je taj prolaz pust — moglo dogoditi. Nego radi neravna, grbava, klizava terena u njemu. Radi onih ledenih izbočina što se u tami ni ne vide, kadgod tek naslute.

Zbog onih neočekivanih udubina u koje noga propadne.

To sve stvara osjećaj nesigurnosti i zato ja njime u nezgodno doba ne volim prolaziti. Radije prođem iznad tunela kroz onaj lijepi novootvoreni put u šumi.

Da ovdje zaista postoji izbor.

U životu, međutim, nije uvijek tako. Mnogo puta postoji samo jedan jedini put i to kroz neprijatni, grbavi, polumračni tunel. Uđemo u nj, malo se okliznemo ili spotaknemo, i već nas pouzdanje počne ostavljati. Još ako kakva čudna igra svjetala, pretvori udubine i izbočine u zidu u neprijatna plašila, mi smo već spremni da mislimo na uzmak, povlačenje: »Ja neću tuda!« počinjemo odlučivati. Zaustavi nas samo prizor koga gledamo kad se okrenemo: on je još nemiliji: Tamne prilike kao da se počinju micati, izranjati i... Napušta nas snaga da koracamo, a grlo se steže da ne viče u pomoć... Kome i čemu?

U zbilji nema ništa.

Naša stvaralačka mašta, uz pomoć nešto straha, izfabricirala je fantome, prikaze, napadače.

Ohrabrimo li se, međutim, prezremo li te naše umišljene tvorevine, i načinimo li samo nekoliko koraka i već se pokaže svjetlo s druge strane tunela.

No zar su svi tuneli u životu takvi? Tako kratki, bezopasni?

Nažalost nisu!

Putevi kroz koje nas nada vodi u vječnost, ne idu samo kroz nekoliko neznatnih teškoća, nego nekad kroz duge, teške, tamne gudure. No sve je u tom da izdržimo, da ostanemo hrabri u svom pouzdanju. Konačno će se pokazati svjetlo — Krist.

Uz poznatu sliku Ed. Kasparidesa »En Quête de la verité« — »U traženju istine« čitam ove stihove:

Satrven od puta i lutanja mnoga
Za istinom iduć po cestama prašnim
I beskrajnim tamnim gudurama strašnim
Kad posrtat stala umorna mi noga.

Iza noći jedne očaja i jada
Kad već mišljah da se sve poda mnom ruši
I posljednja suza u očima suši
Te da me već svaka napustila nada —

Krist mi se ukaza sa očima blagim
I pružajuć ruke samo tiho reče:
Uza me stisni se, sinom budi dragim
Jer istina ja sam, život i put sreće...

Blago onome, kome se u duši na putu života ukaže Krist! On će stajati uza nj kroz svu tamu životnog tunela.

Duša u tami

Pridođu međutim časovi kad teškoće ne dolaze samo iz vana, nego se spuste na dušu. Zađu u nju, njene dubine. Zamrače nam pogled pa i kad bismo htjeli, ne vidimo.

Evo stihova, što ih je jedna duša zapisala u jednom takvom stanju:

Moje tuge

Velika je žalost i trajna
bol srca moga
(Sv. Pavao)[88]

I

Pridođu. Sjednu. I guše.
Ko crne sablasne more.
Smjeste se na kraju duše
I šutke sve nešto zbore.

Slušam. Htio bih čuti,
Što govore tu bez r'ječi
Al zalud: tek srce sluti
I plače i bolno ječi.

[88]) Rim 9, 2.

Ništa. Praznina. I pustoš.
Odsutnost daleke sreće
I tkozna čega li sve još,
Što nikad doći neće.

II

Po noći, dok sv'jeće gore
I radošću pune srca
Pridođu tuge i tvore,
Da duša plače i grca.

Samo se lomi i svija
Od beskrajne neke sjete,
Dok njome orkan vija
I misli u bezdan lete.

Tlo se pod nogama gubi,
I tama posvuda vlada,
I mada još srce ljubi
U njem je zamrla nada.

III

Ko pauci tanke niti
Spletu oko srca mrežu,
I kad su svi uzlovi sviti
Bezdušno zgrabe i režu.

Od boli nestane daha,
Presahnu r'ječi i suze,
A život — ko gomila praha —
Kome sve sudbina uze.

A očaj gotovo pravi
Duše se hvata i muči,
I ko da je nešto davi
A srce ko da će pući.

Šta tad?
Odbaciti sve?
U propast?

Ne, ne! Ništa takva. I Pavla su, izgleda, dok je gornje riječi[89] pisao, neke strašne muke bile spopale, kad je bio spreman počiniti najbesmisleniju stvar. **»Optabam enim ego ipse anathema esse a Christo pro fratribus meis«, — Sam sam ja želio biti proklet od Krista za svoju braću«.**[90] Ne kaže ništa kako dugo!

Ni vi nećete ništa znati o tome koliko su ove u stihovima izražene muke trajale. A teško da ćete i naslutiti šta se kroz njih i u njima sve splelo.

No doskora se duša izravno okrenula k Bogu jecajući:

---

89) našeg motta.
90) Rim 9, 3.

IV

O Bože, hoće li ikad
Proći nam duge te noći?
Zar zaista nikad, nikad,
Sunce već ne će nam doći?

Oči u tami nam gasnu,
K Tebi već ne vidi se put —
Zvjezdu bar jednu jasnu
daj. Ne budi, Oče, nam krut.

Staze osv'jetli nam naše,
Što vode kroz pustoš i mrak,
Srca se naša već plaše
Na sunce hoćemo, na zrak.

Iz dnevnika jedne emigrantkinje

Prešli smo granicu
I odahnuli na slobodi
Slutili nismo da tek sada
Počima naša Kalvarija
Paris, 25. srpanj 195 . . .

---

91) V. Horizons missionnaires, No 48, 1959.

Protekli su dani u kojima sam okusila šta je to očaj. Najprije tuga zbog okolnosti koje su me prisilile da napustim svoj dom i da se nađem ovdje u tuđini, sama, slaba, bespomoćna, nezaštićena. Do sada je nekako išlo. Ali sada?

Obitelj kod koje sam radila odlazi na dulji boravak u inozemstvo. Prešla sam par poznatih ureda za zaposlenje. Koliko poteškoća dok se dođe na kraj sa tim administrativnim propisima! Kad se predstavim kod obitelji koja traži pomoćnicu, onda od mene traže »kartu rada« i preporuku bivših poslodavaca; kada pak tražim da mi izdaju kartu rada, onda mi vele da trebam prvo naći zaposlenje... Ili pak, uspije li mi da postavim neko pitanje da mi razjasne kako izaći iz tog začaranog kruga, odgovori su magloviti: pokušajte u tom i tom uredu... na toj i toj adresi. A tamo pak šalju me natrag!

Konačno evo me u potkrovnici. Sve je trošno i raspucano. Sa stropa se kadgod spusti po koji kukac — vjerojatno kakav što živi u suhom drvetu greda. Pred prozorom su tračnice neke željeznice, i od vremena do vremena dim ispuni moje prebivalište te izazove dugi kašalj.

Glava mi je puna briga. Radila sam neko vrijeme u jednoj ženskoj konfekciji. Taj posao me ubija. Trebalo je dnevno svršiti na ruke deset haljina. Uspjelo mi je šest do sedam. Radila sam ne dižući glave

od 8 — 12 i 1/2 h i od 2 i 1/2 — 6 h. Sva bi se ukočila, a posebno kralježak na vratu pekao me je kao rana. Zarada tolika da preživim. Ali jednog dana nije više bilo ni toga. Radnja se zatvorila.

Još imam novaca za stanarinu, ali za život? Kušam jesti malo, no slabim i glavobolja me ne napušta. Treba dakle raditi, a nemam gdje. Obuzela me tjeskoba, a onda mukla bol duše koja obustavlja sve pokrete. Bez nade, bez borbe, silazim u svoju nutrinu i nalazim rasklimane stupove svoga uvjerenja. Što je to karakternost, ako moram od gladi umrijeti?

Hoću li prihvatiti ponudu posla kod tipa koji možda računa imati više nego moj posao?

Neću!

Drugo ništa nisam našla.

Stipendija, koja mi je bila obećana nije stigla. Isti su mi ponudili da metem školske prostorije kroz 2 sata dnevno. To je ipak premalo za život. Metro me košta četvrtinu te plaće. Ja sam odbila. Ali ne samo zbog premale sume, nego iz prkosa i ponosa. Ne, da mi je posao ponizujući, jer ja sam dosta mela i još ću mesti, ali ne kod tipova koji neznaju šta je časna riječ i obećanje.

Sad me evo — s mojim stavom prema životu. Sva se moja mladost počela odvijati polagano pred mojom sviješću i poprimala posve druge izglede nego sam ju dotad poznavala. Sve je u njoj bilo, pa i ono

najljepše i najplemenitije okrnjeno, zasjenjeno mojim nedostacima. Ne, ništa, baš ništa nisam našla u svom životu savršeno lijepa i dobra.

Ležim oborena prilikama u koje me je dovela moja ambicija, samosvjest, tvrdoglavost, neposluh i ostale karakteristike moje naravi. Vidim da zaslužujem da me Bog ostavi. Pomalo gubim duševnu ravnotežu. Šutke živim — dišem — čekam dok prođu dani — a noći se produžuju uzalud tražeći izlaz. Ne prestajem moliti. Bar izvana. Nutrina je skoro nepokretna.

Još mi je teže bilo slušati glasni smijeh Rosette, moje znanice iz prijašnje službe, kad me je posjetila da me upita:

Où est maintenant votre Dieu et votre espoir? — Gdje vam je sada vaš Bog i nada?

Ja sam jedva smogla snage da stegnem srce i odgovorim joj:

— Ja čekam; On zna šta je za mene dobro . . .

Taj smijeh njezin sada odjekuje još jače u mojoj praznoj sobi i kao da osjećam prisutnost neke tame.

Već vidim svoj blizi svršetak: smrt od gladi.

Ali odjednom sam se prenula. Trebam se pripraviti za taj svršetak . . . Ustat ću i poći k Ocu. — Za mene, poći k Ocu, znači oprati dušu u ispovijedi. Da, obavit ću veliku ispovijed, čitavog života. Ali kako?

Moje znanje francuskog jezika sadržava možda tristo riječi, ali koje ja nisam kadra sjediniti u jednu suvislu rečenicu. Svejedno. Uzmem francuski molitvenik i rječnik. Nađem značenje riječi i kuražno ih prepišem na jedan papirić. I sve što mi se činilo da bi trebalo spomenuti, sve sam zapisala. Na početku je bilo: žalost, tuga, nepouzdanje, ne, nisam uspjela ni da se protiv njih borim, ni da ih dominiram. — Ta, bila sam na kraju puta, svoga životnog puta i jedva sam u svom materinjem jeziku mogla šaptati, Bože moj budi mi milostiv, ti vidiš sve. Hodala sam kao u magli. U tami obližnje crkve jedva opazim neke osobe kako se tiho i sabrano udaljuju od ispovjedaonice. Pristupim zadnja, sa svojim papirićem i pročitam kako sam bolje znala i mogla. — Učini mi se da se je duhovnik nekako naglo okrenuo prema meni. Uz a me koje sam narodnosti? Gdje stanujem? Zašto sam žalosna? Što znam raditi? I na koncu mi reče: »Venez me voir!«

Ja sam međutim dobila što sam tražila. Veliko, sveto odrešenje u ime Oca i Sina i Duha Svetoga. Sada mi je bilo sve svejedno šta će doći.

Izađem iz ispovjedaonice i nisam znala šta ću od sreće koja me je oblila. Samo sam ponavljala: Hvala Oče, hvala Isuse, hvala! Sad radi šta hoćeš sa mnom. Jedva sam od te nenadane sreće i pokoru izmolila. Sva sam se pretvorila u jedan »hvala« ti Bo-

že!« Tek kod kuće se sjetim da mi je ispovjednik rekao: »venez me voir«. Šta mu to znači? Doslovce: Dođite me vidjeti! Ali zašto? Trebalo je dugo vremena dok sam shvatila smisao te izreke — »posjetite me«. Ali kako ću mu doći kad mu ne znam ni imena, ni lica?

Sutradan pođem opet u isto doba u istu crkvu. Pođem u ispovjedaonicu, kleknem i nekako ispetljam da bi htjela govoriti sa jučerašnjim ispovjednikom, da mi kaže kako ću ga naći. Pa, to sam ja, sjećam se da ste bili jučer. Dođite u sakristiju, imam za vas posao. Jedna gospođa traži pomoćnu krojačicu za svoj salon. I pruživši mi svoju posjetnicu sa par riječi preporuke upućenih osobi kojoj je trebalo otići, dade mi njezinu adresu.

Predstavim se dakle u salonu gdje je bilo posla i na pretek. Sva drhćući dadem se na rad. Bilo me je strah moga neznanja. Ta ja sam samo siromašna strankinja. Ali išlo je. Molila sam se u sebi da dobro uspijem. Bila sam spašena! Ne, nije me ostavio Bog u koga sam se pouzdavala. Ni tada, ni kasnije, a bilo je neprilika svake vrste. Samo od tada moje pouzdanje nije više poklecalo!

Osobito otkad sam otkrila riječi i muziku oca Duvala:

Seigneur, mon ami, tu m'a pris
par la main
j' irai avec toi sans efroi
jusq'au bout du chemin.

Gospodine, moj prijatelju
uzeo si me za ruku
i s Tobom ću bez straha ići
do kraja puta . . .

U dugom tamnom tunelu

Svi tuneli nisu tako kratki kao ovaj naš kraj Zagreba. A ni tako prividno strašljivi kao on. Mnogo ih je puno dužih, tamnijih, istinski strašnih. Tisuće, stotine tisuća mladih i starijih ljudi prošli su kroz njih i proživjeli sve njihove užase.

Mladi student u zatvoru

Vjera koju oživljuje nada ne samo što ne umanjuje čovjeka nego izgrađuje ga u snažnu, silnu ličnost. Naša su vremena pružila o tome mnogobrojne dokaze. Da bismo svoju tvrdnju što bolje konkretno osvjetlili osvrnut ćemo se na jednog između tih, na

mladog utamničenika logora Sachsenhausena i Dachau — K a r l a L e i s n e r a.[92]

Možda ste za njega i čuli?

Rođen je 28. veljače 1915., najstariji među petero braće i sestara. Veseo po naravi, otkrivao je u čitavoj prirodi sve nove izvore radosti, tražeći u njoj i vanjsko i tajno nutarnje svjetlo. Otvoren, uvijek spreman na šalu, uvijek raspoložen, umio je da se nasmije i da druge potakne na smijeh. Neka blaga radost sijala je s čitave njegove pojave.

Istodobno duboko religiozan, i posebno pobožan štovatelj Majke Božje izgrađivao se i borio se od najmanjih dana da u sebi održi vedrinu svoje mladosti.[93] Bila je to ona prava mladost puna zabave, ispunjena putovanjima, igrama a i duhovnim životom. Posebice je volio uspone na visoka brda. U sedmom razredu proživljuje svoju prvu ljubav. »Bila je to divlja vrela oluja, hrvanje i borba za viteštvo, čistoću i vladanje sa samim sobom.« Bila je to poštena borba divne duše, koja je kao po nekom osobitom na-

92) Glavne podatke o njemu uzimljemo poglavito iz knjige O. Stanka Petrova: Svećenik i žrtva. Split 1962. Zatim: don Živan Bezić, koji je i sam bio u Dachau.

93) Podaci o tome bilježio je u svoje dnevnike, koji su od njegove 13. godine narasli do 16 debelih svezaka. Poslije rasapa hitlerizma nađeni su njegovi dnevnici u podrumima policijske stanice u Münchenu.

gonu osjećala, što je dobro, a što je prljavo, ružno, lažno. U toj borbi Karlo je i molio i zato ostao pobjednikom. Još kao maturant postaje vođa društva katoličkih mladića u mjestu Klefe — (gornji grad). Kao sveučilištarac ljubio je knjigu, igru, umjetnost; na putovanjima gitara i knjige bili su njegovi najvjerniji pratioci. Sa svojim dečkima često je pjevao ono, što je i živjelo u njegovoj duši:

Svijet se smiješi, mi smo mladi,
Zove šuma, poljski cvijet,
Našoj težnji, našoj **nadi**
Otvoren je širom svijet.

Ali s Hitlerovim dolaskom na vlast započela je borba i proti katoličkoj organiziranoj omladini. Karlo je postao trn u oku vodstvu Hitlerove omladine — Hitler-Jugend — i Tajnoj državnoj policiji — Gestapo. U međuvremenu — na Uskrs 1934. — Karlo odlučuje biti svećenikom i bude ređen za đakona. Imao je veliki upliv među omladinom pa su mu pravili teškoće i kod upisa na Univerzu. Doskora — samo još tri četvrt godine — imao je primiti svećenički red — kakva radost! Ali stvari su najednom krenule drugačije! On doživljuje prvi teški udarac: dospijeva u zatvor.

Kad naime 9. studenoga 1939. — dolazi do eksplozije bombe u Gradskom podrumu u Münchenu, gdje je bilo mnogo mrtvih i ranjenih, bude i Karlo uhapšen. Na tu tužnu vijest — ni ne misleći da bi ga tko slušao — on izusti: »Šteta što Führer nije bio tu«. Mislio je reći, jer tada se nesreća ne bi dogodila, tad ne bi bilo toliko mrtvih i ranjenih. Jedan doušnik, međutim čuo je ono što je Karlo izgovorio, prijavio ga i 10. studenog 1939. Gestapo ga je strpao u tamničku ćeliju u Freiburgu. Sad je bio u njezinim pandžama i nema mu više izlaska. U međuvremenu bio je uslijed prevelikih napora u »Radnoj službi« teško obolio od tuberkuloze, pa mu je taj udarac bio još teži.

Što sad? Njegovi možda i ne slute šta je s njim. Čak Gestapo ne šalje svoje činovnike da ga ispituju. Strašan osjećaj izgubljenosti prevladava njime. Dolazilo mu je da viče, ali i to bi bilo uzalud, nitko mu ne bi odgovorio ... Tad uroni u molitvu ... I nikad se kao toga dana nije osjećao tako malen, toliko dijete koje čezne za očinskim zagrljajem: dijete koje kod svoga Oca traži mir i zaštitu, kojemu se predaje bez straha, **bez brige, odano, pouzdano** ... I tad je iz njegovih usta provrla riječ, koju je Isus nekoć u Getsemanskom vrtu izgovorio: — **Da, Oče!** ... ujedinjen s Kristom, Karlo je opet **onaj, vedri, radosni dječak.** Čak su stražari opazili na njemu tu promjenu, gle-

dajući njegov smiješak, njegov vedri pogled, slušajući ponekad njegovu pjesmu ... Ne, to nije zločinac, to mora biti dobar čovjek — pomišljali su stražari i nastojali mu biti dobri.

Rodbina i prijatelji očekivali su da će Karlo biti pušten. Međutim, radi »javne sigurnosti« trebalo je da taj tobožnji z l o č i n a c ostane u tzv. **»zaštitnom zatvoru«,** kako se tad u Njemačkoj zvala tamnica. Kao takav upućen je najprije u koncentracioni logor Sachsenhausen. Mjesto života slobodna i puna aktivnosti, značilo je to stati na granicu između života i smrti. No Karlo je i sad u sebi rekao: **Da, Oče, neka bude volja tvoja** — a ne moja. S transportom je otpremljen u taj logor, a poslije u Dachau.

Karlo je međutim, sve to mirno primio. I kao da je neka nutarnja radost obasjala njegovo lice. Podnosio je sve kušnje znajući da bez znanja i pripuštenja Oca na nebu, ništa se ne događa.

Bio je to zapravo kao dolazak u pakao. No Karlo je osjetio neodoljivu želju da baš u tom paklu pomogne drugim patnicima, logorašima.

Kako će to činiti?

Ponajprije kao ličnost puna sjaja, vedrine, plemenštine.

„Sjajna sunčana zraka u tami logora"

U cjelini logor se sastojao od niza baraka. Najteže u njem bilo je to što je bio pun psihičke tame, koja je izvirala kako iz stješnjena života u njima, tako i od strahota mraka koje su zatvorenici tamo morali podnositi. Fizički je to bilo neizdržljivo, a psihički — pričao mi je don Živan Bezić, koji je i sam tamo bio — tako da su mnogi pokušali samoubijstvo.

Kad se Karlo pojavio kaže logoraš O. P i e s, bila je to kao sjajna sunčana zraka. To je tako bilo u Sachsenhausenu kao i u Dachau.

Tamo je bilo preko sedamsto poljskih i na tisuće drugih još svećenika koji su čamili pritješnjeni, pritlačeni, izgladnjeli i izmučeni, pod neprekidnom prijetnjom volovske žile ili kundaka.

Čudno je bilo da Karlo — patnik kao i svi oni — premda im nije fizički ničim, bar u prvi mah, mogao priteći u pomoć, pojavio se odmah kao neko svijetlo među njima. U tom mraku i zagušljivoj tjesnoći logora on je sjao kao svjetla, topla zraka, kojoj su logoraši obraćali svoje poglede.

U nastojanjima da drugima pomogne pronašao je načina da im zaobilaznim putevima pribavi odijela, živežnih namirnica i drugog potrebnog. Uz riziko da pri tom sam nastrada dao bi se u veče na obilaženje logorom da doskoči najstrašnijem u njem —

gladu: zato da priskrbi koji krumpir, koju krišku kruha ili komadić kobasice, odnosno da pronađe za nekoga nove hlače. I to uvijek s uspjehom!

Često su se puta Karlovi supatnici snebivali kako taj mladi čovjek, teško na plućima bolestan i sam vječno gladan — jer je i od svojih obroka dijelio drugima može usprkos tome biti **jednako veseo, te uvijek naći dobru riječ ili djelotvornu pomoć za drugoga.** U tom očajnom položaju i pritisku nevolje, gdje je većina tonula u brizi za goli život, on je smogao odvažnosti da športom i gimnastičkim vježbama održi svoje tijelo gipkim i svoje sile koliko toliko snažnim. U tom svijetu užasa on je umio sačuvati vlast nad sobom, i svojom ličnom nevoljom, pa tako i dalje ostao onaj veseli i odvažni mladić.

Što mu je davalo sposobnost da to sve u sebi održava i drugima time pomaže?

Duboka vjera i pouzdanje u Gospodina. Rekosmo da je inače u logoru vladala prava atmosfera pakla. No nju je razbijala ličnost Karla Leisnera i drugih, dakako, njemu sličnih. I značajno je da se među tisućama svećenika našao samo jedan jedini koji je pokleknuo pred silom, »da mu bude malo bolje«.

Izgladnjeli, klonuli do kraja, zatvorenici su još strepili pred nečim gorim — transportom. Najbjednije su naime, odvodili u smrt. Ta je pogibao, zbog bolesti i posvemašnje iscrpljenosti, prijetila i Karlu.

No Providnost ga je sačuvala. Situacija je bila jako teška. Da ga spase, njegovi su drugovi supatnici kojima je on dotad dijelio od svojih mršavih obroka, organizirali sabiranje zrnaca hrane — malo maslaca, kobasice itd. — bez njegova znanja — da spase njegov goli život. Tako je bilo, kroz duge tjedne. Kad je došla komisija, da odredi koji će iz bolnice, tzv. »Revier« u transport, drugovi su Karla jednostavno »kidnapirali« (ukrali i sakrili) dok komisija ne prođe.

Uza svu slabost, Karlo je osjećao neku osobitu ljubav prema dragoj ruskoj djeci koja su iz Rusije bila dopremljena u logore iza 1941. Nije znao ruski, kao ni djeca njemački, no djeca su shvatila toplinu njegove apostolske duše te se rado sakupljala oko njeg — ukoliko je to dakako strogi logorski zapt dopuštao.

1942. godine bilo je najteže, osobito za svećenike. Oduzeli su im sve, brevijare, krunice, sličice — a k tomu skinuli onu neku neznatnu poboljšicu u hrani, koju je Himler pod vanjskim pritiskom bio dopustio. Počeli su u vezi s time zajedničku **devetnicu Gospi** da ih iz tolikih nevolja oslobodi. Karlo je bio uvjeren da će ih ona uslišiti: **Mater habebit curam!** — Majka će se pobrinuti — bilo je njegovo načelo još iz đačkih dana. I zaista! Doskora je bio smijenjen zloglasni starješina izbe i došla su druga dva, što je značilo preokret u životu toga logora. Poslije će se

vratiti mnoge strahote — ali Dachau neće nikad više biti onako strašan kao prije ove **devetnice Majci Božjoj.**

No to je trajalo jedva jednu godinu i nešto više.

Kroz noć kušnji - svjetlu

Došli su opet strašni dani.

Tako mučni da je i sam Karlo počeo prolaziti kroz velike kušnje. Bilo je slučajeva, kad je sumnja, kad je očaj, kad su c r n i d a n i navaljivali s tolikom upornošću i postojanom nepopustljivošću, da bi se tad znao pokriti ćebetom po glavi pa govoriti: Ama zašto sve ovo? kako može dragi Bog sve ovo pripustiti, kad je on otac sviju nas? Ima li svrhe moliti?

U sred, međutim, te tamne noći duše, usred bezizglednosti svega ljubav u Karlu nije ugasla. Ona se što više, penjala do heroizma.

I zaista iza te krize Karlo je postao još sličniji Kristu. U njegovoj duši opet se pojavila vedrina pouzdanja. Karlo je opet bio ljubezni veliki dječak kao u svojim najzdravijim danima. I ta njegova veselost, **prelazila je pomalo, ali sigurno, i u srca onih koji su ga okruživali.** U čitavoj bolnici znali su za Karla Lei-

snera, **koji se u najvećoj nevolji smije, koji i druge zna nasmijati, razgovoriti.**

Sad su k njemu stali dolaziti i bolesnici iz susjednih soba da se s njim porazgovore, da vide ono svjetlucanje iz njegovih sjajnih, dubokih očiju, da čuju onu blagu, prijaznu riječ, i da nađu utjehu u svojoj bijedi. Svi su ga voljeli, osim onih najzagriženijih. No i takvi su osjećali da u njem ima nešto nepovrediva.

Poslije je potajno bio zaređen za svećenika i po svršetku rata izašao je iz logora **odigravši u njemu jednu od najgrandioznijih epopeja pouzdanja u Boga.**[94]

Tko međutim da nabroji, i sve druge svećenike, koji su u toj epopeji sudjelovali? Knjige su već, male i velike o tome ispisane.

---

94) Doskora međutim i umre 1. XI. 1945.
U Dachau je tamnovalo 2700 svećenika; od njih 4 + 1 đakon don Živko Bezić iz Hrvatske. Od njih je 1000 ostavilo tamo svoj pepeo. Ukupni broj logoraša u Dachau iznosio je 360.000.

19.

Kršćanin pred zlima u svijetu

Mi nismo zatvorili oči pred njima. Uznastojali smo koliko je bilo moguće, dobro im u lice pogledati. Nismo pokušali umanjiti ni njihova broja, ni njihovih strahota. A ne mislimo da bismo posjedovali neki sveopći recept za njihovo uklanjanje.

Ž i v o t, to je sasvim očito, prolazi kroz mnoge teške, neprijatne kušnje. Danas ili sutra one će navaliti i na nas. Možda su već i navalile. U sto raznih oblika. Kao bolest. Kao smrt bića toliko nam draga. Kao bolno obiteljsko rasulo kroz svu silu očitovanja. Kao situacija bez izlaza. Kao udarac koji nikako nismo očekivali. Kao nešto, što po svojoj jačini potresa našim tijelom i našom dušom. A što, tako mislimo, ni po čemu nismo zaslužili. A čemu se, možda ljudi još zlurado smiju.

I evo nas jadnih, bespomoćnih, ljudski gledajući, bez ikakve nade.

Što ćemo početi?

Što na te takve očajne prilike kaže Otac naš nebeski, njegov Sin Isus Krist? On, koji je tolike su-

ze otrao? On, koji ni mimo koga satrvena, nije prošao a da mu nije u pomoć pritekao?

Što nam on kaže? Što je govorio ljudima koje je zatekao u velikim stradanjima?

Što nam sad, u ovoj našoj bolnoj kušnji kaže?

Svoju ljudski najtopliju i božanski najutješniju riječ:

Confide fili! pouzdaj se sinko!

Bezuvjetno se pouzdaj! Nipošto ne kloni! Digni svoje oči uzdigni svoje srce k Ocu! Moli! Moli s neograničenim pouzdanjem. Moli ustrajno. Moli sa sigurnošću djeteta koje zna da se obraća Ocu, dobrome Ocu.

Nekad nam se to učini nemogućim. Zlo, što se na nas oborilo preveć je mučno, odveć je strašno, a da bismo još imali kakve nade...

Svejedno. Uzdaj se! Bog nam je baš sad, kad toliko patimo, bliži nego i pomisliti možemo. Ne, nije nas napustio! On jest i ostaje našim Ocem. Zato ga molimo s posvemašnjim pouzdanjem.

U tami, u najtežim časovima vapi stoga za Njim. Onda baš kad izgleda da nema više nikakve nade.

Confide fili, pouzdaj se sinko!

On sam ti govori: pouzdaj se!

I onda, dakle, kad njegov Confide, pouzdaj se sinko, jedva čujno dopire do tebe kroz zaglušnu uličnu buku;

Kad progovori kroz nerazumljiva zbivanja, što se postepeno ili odjednom poput orkana sruče na te pa pomrse sve tvoje planove i račune;

Kad se ovaj »uzdaj se« probija k tebi kroz debeli zid smišljene ljudske zloće ili zlobe;

Kad ti Božji »uzdaj se« pred upornošću unaprijed stvorenih stavova izgleda sasvim nemoćnim, a ipak dovikuje: — moli dalje, moli jače, moli s vjerom. »Ako vjeruješ, vidjet ćeš slavu Božju!«[1]

Kad ti ljudi ili događaji otmu ono, što ti je najdraže bilo;

I kad k tome teška prometna nesreća, bolest ili bilo šta drugoga, baci oca, tebe sama, na postelju kroz duge tjedne;

---

[1]) Iv 11, 40. Isusove riječi Marti, sestri Lazarevoj. Četiri su već dana da je Lazar umro, i »već zaudara«. Kud će definitivnija situacija od one nastale smrću čovjeka! A Isus će svejedno i to izmijeniti svojim čudom; jednim od najvećih svojih čudesa.

Kad zbog svoje karakternosti, čestitosti, doživiš najteže udarce, nađeš se među onima koji »zbog viška radne snage« moraju napustiti posao;

Kad te to stigne čak od ljudi od kojih to nikako ne bi očekivao;

Kad tvoji silni talenti i tvoja stručna sprema budu prezreni; odvratnim spletkama zanijekani, izvrnuti u tobožnje neznanje.

Kad zubobolja i sto drugih još malih, sitnih boljetica povežu se u cjelinu pa stanu opsjedati tvoje biće poput goleme dosadne nevolje;

Kad dođu dani u kojima ni sutrašnji pa ni današnji kruh nije osiguran; kad jednostavno u kući nema ni dinara (a ponos ne da da se zakuca na vrata prijatelja) i

Kad »jedno zlo za drugim« pohađa tvoju obiteljsku zajednicu ili tebe kao pojedinca;

Confide filia, pouzdaj se kćeri!

Ti, koja si danas, kao i uvijek, nosila najveći teret obitelji;

Ti, koja nekad umorna, satrvena dolaziš s dnevnog posla pa onda, kao da ništa nisi učinila, započinješ s radom oko ručka, oko krpanja i pranja rublja i sto drugih kućnih poslova; a to se onda produžuje do 10, 12 sati u noći, a nekad subotom, i do 3 sata u jutro!

Ti, koja videći da je jedno od tvoje troje djece slabašno, te po ljudski nema nade da će napredovati, strepiš nad njim dvostruko i umnažaš svoju ljubav, — ne gubi nade!

Ti, ponosna djevojko, koja si danas opet pri poslu morala slušati najprljavije razgovore i odbiti nasrtaje nekolikih bestidnika na tvoju čestitost;

Vi sve divne duše, koje ste u svakodnevnoj borbi s ljudskom pohotom i iskvarenošću, pouzdajte se! Niste same! Držite se inteligentno i smiono — uzdignute glave ili spuštenih očiju, kako vam u duši govori razboritost, kako vam šapće vaš najveći prijatelj — Krist! Vi spremate najdivniju pobjedu i vi ćete s Njime, uz Njegovu pomoć, sigurno pobijediti!

Confide fili, pouzdaj se sinko!
Pouzdaj se kćerko!

Kad se svakojako patiš;

Kad nutarnje muke stanu nasrtati na tvoju dušu;

Kad na vlastitim leđima otkriješ bezdan ljudske pokvarenosti;

Kad očutiš posvemašnju samoću, napuštenost;

Kad ti nevjera ili izdaja tako blize osobe raspara do kraja dušu;

Kad tko zna kakve kušnje ucvile sve kutove i zakutke tvoga srca;

Kad se smrtni umor spusti na tvoje biće pa ništa već ne možeš raditi ni za se ni za druge. A posao stoji, čeka, zove, viče . . .

Kad te bešćutna ruka strpa, skupa sa tvojima, u vlažne podrumske prostorije;

I kad iza tih dana najvećih muka i jada, čuješ kako jedne noći, neki divljak zagađuje tvoje prozore; i to onda pada po tebi i tvojoj djeci;

A kad ujutro pokušavaš to otkloniti, još i smrdljiva gusta magla nahrupi u stan . . . ;

Smiješ li se i iza svega toga još čemu nadati?

Jer te i takve geste opetuju se u sto raznih ispada.

Pa zar onda nakon svega toga i puno drugoga i puno gorega možeš li se u što pouzdavati?

Da, da.

Ti sumnjaš?

A ipak, to je BOŽJI »CONFIDE«, »UZDAJ SE«! NE GUBI NADE!« — On to govori,

njegove riječi odjekuju kroz sve kušnje, kroz svu tu noć života i sve njene užase.

Ljudi su — vidjeli smo — u naša vremena prolazili kroz takve i teže prilike i događaje, ali Bog ih nije ostavljao kad su se u Nj uzdali. Bog je osobno već davno rekao:

»ZNAJTE DA SE NITKO NIJE UZDAO U BOGA I BIO POSTIĐEN.«[2]

»BLAGO ČOVJEKU KOJI SE UZDA U GOSPODINA.«[3]

»ONAJ TKO STAVLJA SVOJE POUZDANJE U GOSPODINA NE TRPI NIKAKVE ŠTETE.«[4]

U Božjim je planovima, DA SE ČOVJEKU SVE OKRENE NA DOBRO: »DILIGENTIBUS DEUM OMNIA COOPERANTUR IN BONUM«. ONIMA KOJI BOGA LJUBE — I U NJ SE POUZDAVAJU — SVE SE OKREĆE NA DOBRO![5]

Milijuni su se uzdali i ne uzalud!

Bog pomaže naravno i nadnaravno. U minulom ratu bili smo tomu mnogo puta svjedocima.

---

[2] Eccli 2, 11.

[3] Jer 17, 7.

[4] Eccli 32, 28. Jer će Gospodin i onda kad prividno ili stvarno sve izgubi, nadoknaditi mu to mnogostruko, kao Jobu: Jahve blagoslovi na koncu Joba još više nego spočetka i dade mu još duge godine života. Job 42, 12 st.

[5] Rim 8, 28.

Među bezbrojnim naravno protumačivim događajima sjećam se slučaja moga znanca i prijatelja, koji je pod kraj rata boravio u Beču, gdje je doživio razna bombardiranja. Jednom je prigodom naleta savezničke avijacije bježao s ostalima prema velikom skloništu. Kad je već bio dolje, sjeti se da mu je u sobi ostao njegov kanarinac od koga se nikad nije dijelio. Brzo se povrati po nj, zgrabi ga skupa s krletkom i još brže krene nazad. Ali uzalud. Kad je došao do mjesta, bombarderi su već bili izvršili svoj posao: skloništa je potpuno nestalo zajedno s onima, koji su u njemu bili!

Šta je njega spasilo? Naravno: kanarinac. Ili dobrostiva ruka Providnosti, Gospa Marija, u koju se uvijek žarko pouzdavao i kojoj se svakodnevno molio? On nije uspio do kraja stvar sebi razjasniti. No ima slučajeva kad je intervencija Božja sasvim očita. O ovim i ovakvim slučajevima htjeli bismo još sad govoriti.

20.

Svjedoci Božjih dobrota

Njih je uvijek vrijedno saslušati. To su ljudi, koji su po molitvama primili velike milosti, čudesno ozdravili ili doživjeli tako duboke stvari da o njihovoj iskrenosti ne možemo sumnjati.

Da li i danas Isus čudesno pomaže?[6]

Sigurno! Sam, izravno, kad mu se ljudi obraćaju molitvom, molbom, kad ljudi pred izloženim Svetootajstvom, žarko mole, zazivaju presveto Srce Isusovo. Kad toplim pouzdanjem molimo njegovu Majku. A također i onda kad Boga nešto molimo po zagovoru ostalih njegovih ugodnika, svetaca. Osobito onih, koji su mu vrlo omiljeli za svog života na zemlji svojom velikom požrtvovnom ljubavi, koji su svoj

6) Prema odredbama Pape Urbana VIII očitujemo, da izjavama i događajima u ovoj knjizi navedenim dajemo samo onu vrijednost koju im daje sama Crkva.

život nesebično utrošili u radu za Nj i za bližnjega, kao što su bili sv. Josip Kotolengo, sv. Ivan Bosko, naš Leopold Mandić, a osobito sv. Terezija Djeteta Isusa. Neki su, kao prvi ovde spomenuti činili čudesa i za svog života, drugi poslije smrti. No izgleda. da je sve u naša vremena nadmašila sv. Terezija. Bilo bi nemoguće sve navoditi. Ali, evo, bar samo nekoliko primjera.

Preda mnom je VII. svezak »Pluie de roses«, »Kiša ruža« koji na 630 stranica opisuje uslišenja diljem svih kontinenata na zagovor sv. Terezije od Dj. Is., većinom na jednoj i na dvije stranice.[7] To su uglavnom milosti i ozdravljenja zadobivena između proglašenja blaženom i svetom. Predašnji su svesci slično tako krcati izjavama osoba koje su na molitvu »Maloj Svetici« primili bilo duhovne, bilo tjelesne milosti, ozdravljenja od teških bolesti, pomoći u mučnim situacijama, obraćenje i mnogo toga drugoga. Kako su se slučajevi izvanrednih milosti i uslišenja sve više množili, tako je Karmel u Lisieux-u prešao na njihovo bilježenje tek u skraćenom obliku te ih samo sad spominje u »Les Annales de Sainte Thérese de Lisieux, koji izlazi svakog prvog i 15. u mjesecu.

7) Većinu svojih navoda uzimljemo iz tog VII. sveska označujući samo stranicu, bez posebne naznake godina, jer se sve dešava između 1923 — 1924 (1925). Što, dakako, ne znači da čudesnih događaja nije bilo prije i poslije tih datuma.

Ovo što ovde navodimo o sv. Tereziji i drugima — predstavlja tek nekoliko slučajeva koji imaju značajke čudesnosti. A i to što iznosimo, ne ide toliko za tim da gomila čudesne intervencije Božje, koliko **da nas potakne na pravo djetinje pouzdanje u Boga.** Da nam pokaže na konkretnim slučajevima kako je pravo imala »Mala Svetica« kad nas je poticala na neograničeno pouzdanje u Božju dobrotu i kad je govorila da se čovjek nikad odveć ne pouzdaje u dobrotu Božju. Ovo, ako hoćete, nisu toliko dokazi — to su prije svega **potvrde Božje dobrote i moći.** Mi smo već dokazali na drugim mjestima **da je Bog neizmjerno dobar.** Ovdje, na ovih nekoliko iznešenih slučajeva hoćemo da pokažemo: **kako je Bog dobar, kako u svojoj dobroti ide i dotle da i čudesa čini, da** usred užasa i zala koja prate naš život na zemlji, stoji njegova uporna, nerazoriva dobrota a da i onima koji ne poznaju nade, koji je odbacuju, reknemo: vidite da nas Bog ne zapušta! Budimo samo djecom njegovom i on će se, pa trebalo i čudesno intervenirati, pobrinuti za nas: i u katastrofama života, i u poplavama i u svim mogućim nesrećama. Dobri Otac je tu!

Čudesne intervencije male svete Terezije

1. DIJETE KOJE NIJE VIŠE NIKOG PREPOZNAVALO ISPRUŽI SVOJE RUČICE PREMA SVETICI.

Sèvres (Seine-et-Oise) 5. VII.

Bilo je zdravo do svog sedmog mjeseca, kad je moralo biti odbijeno. Tad se zbog prejake hrane, što je ju liječnik bio propisao razboli. Majka pozove drugog liječnika, specijalistu, koji odredi lijekove i dijetu, no ništa nije pomoglo.

Stanje se djeteta samo pogoršavalo. Hrane nije moglo probavljati i živjelo je samo od seruma. Ostalo je tako osam dana.

Na Badnjak — liječnik predviđajući najgore — meningitis — stade hrabriti majku.

I evo kako ona sama priča dalje:

Zazivala sam svetu Tereziju da mi uščuva malog Jakova. Bila sam joj ga od rođenja povjerila, i njena medaljica nije s njega silazila.

Noć je bila vrlo nemirna i sutradan, na Božić, liječnik je izjavio da više ne može ništa učiniti, te da se i najgore može očekivati. Odbijao je stoga i da ponovno dođe. Mali se u svojoj kolijevci koprcao, nosić mu je postao hladan, lice bezbojno kao u lešine.

Pozvala sam svoju svekrvu, koja je dadilja već 25 godina i koja prema tome pozna djecu, no ni ona nije mogla ništa do gledati kako smrt dolazi. Prisutne su bile četiri susjede i prijateljice, i nitko nije znao šta da rekne.

Tada skupa sa svojom sestrom stadoh s pouzdanjem moliti Malu Tereziju, obećah joj hodočastiti u Lisieux i po-

staviti mramornu ploču u znak zahvalnosti, ako moj Jakov ozdravi.

I eto: on se odmah primirio i zaspao!

Kad je liječnik sutradan došao misleći ustanoviti smrt, iznenadio se veoma pa je izlazeći iz kuće rekao nekoj osobi koja ga je pitala kako je s djetetom:

»Ja više ništa ne razumijem! ... To je čudo da je iz tog izašlo! ...«

No stvar se nastavila i s boljim: peti dan dijete je počelo oživljavati, no još nas nije prepoznavalo. Vodeći ga po sobi, i prolazeći pred medaljonom sv. Terezije, najedamput se ispravi, ispruži ručice prema slici i nasmiješi joj se.

Bila sam toliko uzbuđena da sam zaplakala od radosti ...

Moj je dječačić to isto opetovao pred mojom sestrom i treći put pred mojom svekrvom.

On je potpuno ozdravio.

Ovo saopćenje potpisalo je šest prisutnih osoba. Dok je liječnik izdao uvjerenje o tom da je dijete bolovalo od teške upale utrobe, vrlo brzo ozdravilo, i povratilo se normalnom zdravlju u nekoliko dana.

2. U DUBINAMA RUDNIKA

str. 484. Tongshan (Kina) 12. VIII.

Hoću da javno i srdačno zahvalim bl. Tereziji Djeteta Isusa za pomoć, koju mi je iskazala u vrlo opasnoj situaciji.

Bilo je to u dubinama rudnika. Došlo je do odrona, koji nam je zapriječio svaki izlaz. Nakon dugog i mučnog rada od trideset sati, uspjeli smo istina otvoriti si prolaz, no da bismo se njime mogli služiti, trebalo ga je, k tome podzidati. A taj je posao izgledao veoma opasan jer su veli-

ki blokovi kamena, koji su ostali visiti, prijetili pri svakoj trešnji da zdrobe radnike pod svojom težinom. Već ih se nekoliko bilo otkinulo na taj način. Kako nastaviti rad u takvim okolnostima?

Tada sam zazvao bl. Tereziju, obećavši joj da ako izađemo živi odavle bez nesreće, da ću saopćiti činjenicu njenom Karmelu. Istoga časa odronjavanja su prestala i otad rad je brzo bio dovršen, bez i najmanje štete.

J. Liebreich

3. U PARIZU SPAŠEN OD OPASNE TRAMVAJSKE NESREĆE

str. 494. 22. IX.

Došao sam u Pariz 13. IX. vraćajući se s hodočašća iz Lisieux-a, gdje sam mnogo molio moju malu sveticu. Bio sam s dvijema gospođama iz Louvain-a i htjeli smo posjetiti crkvu Gospe od Pobjede.

Silazeći s tramvaja, ovaj je krenuo prerano i povukao me surovo po pločniku kroz barem petnaest metara. Hlače su mi se sasvim naderale na oba koljena, cipele veoma oštetile, no ništa mi se nije dogodilo: ni uboja ni ogrebotine.

Uistinu, dok sam se desnom rukom držao za zasun tramvaja koji me je vukao, imao sam osjećaj kao da ležim na madracu. A zatim mi je jedan blagi glas rekao: p u s t i z a s u n ! I zatim sam se odmah podigao na pločniku bez ikakve rane ni uzbuđenja. Naprotiv, bio sam sav veseo vidjevši iz kakve me je opasnosti svetica oslobodila, pogotovo usred takvog prometa!

Pedesetak metara dalje gospođe koje su me vidjele kako sam pao iz tramvaja nisu se mogle načuditi da sam prošao bez ikakvih ozljeda.

Slava mojoj zaštitnici!

Juraj Paillieux

4. PREOBRAŽAJ OCA ODANA PIĆU

str. 506. Montreal (Kanada) 26. II.

Već dvije godine moj je muž živio daleko od vjere, i po nesreći, odao se toliko piću da više nije radio. A imali smo sedmero male djece. Ne znajući šta da činim pisala sam u Karmel u Lisieux-u, da zamolim devetnicu bl. Tereziji Djeteta Isusa. Zaklinjala sam je da obrati mog jadnog muža.

Ona me je brzo uslišala iznad mojih nada: 20. siječnja jedan prijatelj uspio je privesti ga sv. ispovijedi i sv. pričesti. I 27. istog mjeseca započeo je zatvorene duhovne vježbe pod zaštitom sv. Terezije. Iz njih je izašao sasvim preobražen. Više ne pije i moli s nama jutrom i večerom. Slava Sv. Tereziji koja je vratila mir jednoj siromašnoj obitelji.

5. NAGLI NESTANAK TUMORA

str. 322. Liège (Belgija) 12. VIII.

Od konca 1922. opazio sam da se kod mene razvija tumor koji me je vrlo uznemirivao. Usprkos svim lijekovima, on se samo pogoršavao. Početkom ove godine preporučio sam se blaženici čiju sam sliku s moćima bio pribavio. Odlučio sam hodočastiti u Lisieux, gdje sam s pouzdanjem molio, okružen svojom obitelji. Kako pri povratku u Belgiju nisam ozdravio, započeo sam devetnicu. Kirurg mi izjavi da je potrebna njegova intervencija: to je značilo navijestiti mi operaciju, koje sam se bojao.

Nikakve još promjene na koncu devetnice. Nisam sustao i uvijek pun pouzdanja započeo sam obavljati još jednu. A četvrti dan, dok sam molio za vrijeme sv. Mise, osjetih kao neko vrvljenje (kao mravi) na mjestu tumora i ustanovih doskora, vrlo uzbuđen, da je on nestao.

To se desilo koncem prošlog svibnja. Odlučio sam čekati do 1. kolovoza, prije nego što stvar objelodanim, da bih ozdravljenje mogao potvrditi s još većom sigurnošću.

Artur Legrand, advokat prizivnog suda u Liège-u

6. NEOBJAŠNJIVO OZDRAVLJENJE

Rovinj 10. X. 1966.

Čitam podatke lista upućena časnoj majci novootvorenog Karmela u Juršićima (Istra) od strane gđe Marije R. iz Rovinja.

Nemam riječi zahvale za devetnicu koju ste obavljale na moju nakanu Maloj sv. Tereziji i za čudo kojemu sam bila svjedokom. Naša bolesnica imala je bronhitis, duplu upalu pluća, vodenu upalu porebrice. Nije više mogla ni disati ni govoriti. Kada je već bila u laboratoriju za vađenje vode, rentgenski se vidjelo dokle se voda dizala: do ispod pazuha, i sama se povukla. Doktori su rekli, da se u njihovoj praksi to još nije dogodilo. Ona je sada zdrava i već deset dana kod svoje dječice.

Dakle još jednom Svemogućem hvala i Vama!

7. DANAS DIJETE VIDI I POSVEMA JE OZDRAVILO

str. 240. Brixey-aux-Chanoines (Meuse) 16. III.

8. rujna postao sam djedom male djevojčice, a 5 ili 6 dana iza toga idući u posjetu djetetovoj majci doznao sam bolnu vijest da je mala teško obolila od gnojne upale očiju. Liječnik je sam ustanovio ozbiljnost stvari.

Došao sam majci sav satrven i nisam mogao drugo do reći joj nekoliko banalnih riječi. Grizla me je savjest da joj nisam jednostavno rekao: »Moli i uzdaj se u Boga«! Moja susjeda kojoj sam ispripovijedao stvar potakla me tad da molim ozdravljenje moje unučice devetnicom Maloj Svetoj Tereziji. Odlučio sam se na to, a poslao sam i svojoj kćerci formular molitve, obećavši da ću je i sam obaviti.

I eto, danas dijete vidi i posvema je ozdravilo.

Henrion, djed djetetov

8. OBUZELA ME NEODOLJIVA ŽELJA DA SE DIGNEM

Soffin (Nievre) 8. VI.

Već pet godina — sad mi je 35 — u vezi s nekolikim operacijama, bolovala sam i vodila patnički život. Čirovi želuca, šećerna bolest obnavljali su se izmjenično. Nekoliki kirurški zahvati ostali su bez učinka i evo već jedanaest mjeseci da stalno ležim. Sva moja nada bila je u nebu. Odabrala sam malu sv. Tereziju kao svoju zagovornicu, množeći devetnice, no bez uspjeha. Napokon 21. travnja potaknuta njenim proglašenjem blaženom, a u zajednici s vašim Karmelom i nekolikim pobožnim osobama, počela sam devetnicu žarču nego ikad dosad.

Spočetka, nisam osjetila nikakvo poboljšanje. No evo u subotu, uoči proglašenja blaženom, dođe mi u veče neodoljiva želja da se dignem. I to uistinu učinih oko 5 sati u veče, a da mi ničija pomoć nije bila potrebna. I tako ostadoh više sati osjećajući se zdravom.

Sutradan u nedjelju, ustadoh u 6 i po sati i odem natašte u crkvu udaljenu kilometar da se pričestim. Išla sam tamo i natrag bez umora i bez podržavanja. Otad se dobro osjećam i normalno se krećem. Ostajem stojeći po čitave dane, šećem se, redim kuću, to je divota.

Oh moja draga Majko, pomozite mi da zahvalim Bogu i blaženoj maloj Tereziji na velikoj milosti. U znak zahvalnosti postavit ću kip drage svetice u našoj crkvi.

Udova Malaisé

(Slijedi potvrda župnika i drugih tridesetak osoba. Čak i žig općine potvrđuje da je osoba bila teško bolesna i da su boli nestale.)

9. NEŠTO JU JE TJERALO DA UĐE U CRKVU

X. Belgija 21. XII.

Jedna nesretna djevojka dugo je vremena bila daleko od vjere zbog očajne slabosti volje, koja joj nije dala da uredi svoju savjest. To jadno dijete već od ranijih dana svoje mladosti imalo je za sobom tešku prošlost. Nosila je dakle uvijek taj lanac, koji ju je vukao sve više i više k zlu.

Povjerivši tu dušu Maloj sv. Tereziji, obveselio sam se kad sam doznao da je nešto nagoni da uđe u crkvu uoči proglašenja blaženom Male Terezije te da je konačno otkrila svećeniku sva svoja prošla lutanja, sve što već godinama nije mogla da prizna. Tad je velika radost natopila njenu dušu.

Moje je pak srce prepuno zahvalnosti prema dragoj »Maloj Tereziji« koja me je potpuno uslišila.

I. de M. svećenik

10. »UDIJELI MI DUŠEVNI MIR I RADOST«

str. 24

Već tri godine duboko nezadovoljstvo, popraćeno gorkom žalošću i odvratnošću, obuzimalo je moju jadnu dušu. Silno sam trpjela, a nažalost, zbog mene su i drugi u mojoj okolici trpjeli. Život mi je postao mučeništvom. Smatrala sam se žrtvom u vezi sa svim i svačim. Konačno, nestao mi je sasvim mir srca.

Drhtala sam obzirom na moju budućnost, i najbolji savjeti ostavljali su me ravnodušnom, ništa nije moglo na me utjecati.

Zaprepaštena ozbiljnošću svoga stanja, molila sam Gospodina da mi se smiluje, da mi dadne malo veselja, da zavolim svoje dužnosti i drugarice s kojima sam svaki dan živjela i kojih već nisam mogla podnositi. No ništa se nije mijenjalo.

Konačno sam se obratila maloj svetici napisavši na jedan listić riječi: »Ukloni moje nezadovoljstvo i odvratnost, udijeli mi duševni mir i radost.« Po osobi koja je išla u Lisieux poslala sam taj tekst s time da ga stavi na kraj svetičinih moći. No, učinila sam to bez ikakva pouzdanja.

Noć prije beatifikacije, »mala Terezija« mi se smilovala. U snu osjetim njenu tajinstvenu prisutnost, a jedan blagi glas govorio mi je: D o n o s i m t i t r a ž e n u m i l o s t. Dva puta me k tome zvala mojim imenom kao da me hoće probuditi.

Stvarno sam se odmah probudila, no nikog nije bilo uza me.

Misleći da je moja sobna drugarica trebala moje pomoći, zovnuh je: no ne bi odgovora, ona je mirno spavala. Gledala sam prema vratima, da nije tko dolazio, no ona su bila zaključana.

Razmišljajući o riječima koje su mi tako jasno bile upućene, podiđe me nadnaravno uzbuđenje. No kako nisam htjela podleći prvim dojmovima, ostala sam još tjedan dana, da se sv. Tereziji zahvalim. Otad su prošli tjedni, mjeseci, a da se taj mir i ta radost nisu umanjili.

S. P.

11. UKLONJENA OPERACIJA BUBREGA

Slučaj nije ni vremenski ni prostorno daleko: desio se nedavno u Zagrebu, u obitelji koju dugo godina poznajem.

Mlada intelektualka V. Š. obolila je 1. ožujka 1965. na bubrezima. Postavljena diagnoza: bubrežni kamenac (nephrolithiasis). Indicira se operativni zahvat u roku od 6 mjeseci. Pacijentica moli odgodu: da se naime čeka s operativnim zahvatom još mjesec dana. Kroz to vrijeme, izašavši iz bolnice pokušava se riješiti konkremenata (kamenaca) konzervativnim putem. No uza sve ono, što pokušava narav-

nim putem, goji veliko pouzdanje u Božju pomoć. Utječe se presv. Srcu Isusovu i Marijinu, pravi devetnice. Moli također svoje znance da je preporuče pomoći Božjoj u svojim molitvama. Mole za nju pojedinci, a napose čitav samostan sestara karmelićanki u Brezovici. Služe se sv. Mise na više mjesta i u više navrata.

Pacijentica međutim sa svoje strane poduzimlje sve što može, držeći se one: »Pomozi si sam, pa će ti i Bog pomoći«. Odlazi u Vrnjačku banju otkud se vraća početkom rujna. Prijavljuje svome liječniku koji ju je pod konac rujna odlučio operirati. Upućena je u vezi s tim na intervenoznu pielografiju, gdje dobiva 6 röntgenskih snimaka. Zanimljivo: svi snimci pokazuju prohodne kanale i normalno lučenje bubrega, koji je 6 mjeseci bio bolestan. Kamencima više ni traga. Liječnik vidjevši snimke priznaje da za takva nešto nije čuo, jer nema sredstava koja bi otopila kamence. Otpušta pacijenticu kao zdravu i zove je na kontrolu poslije tri mjeseca. Dogodilo se međutim nešto, što liječnik nije predvidio, a u što je pacijentica čvrsto vjerovala: da će se s pomoću Božjom riješiti svojih konkremenata.

Röntgenske snimke: jedna prije, s dva kamenca, i drugu poslije ozdravljenja vidio je lično pisac ove knjige.

12. NEOČEKIVANO OZDRAVLJENJE TEŠKE RANE NA RUCI

Roche (Isère) 12. svibnja

Mi smo dobili od Sv. Terezije od Dj. I. veliku milost na dan njenog proglašenja blaženom. Evo pojedinosti.

Mome šesnaestgodišnjem sinu Leonu Janin, koji je radio u metalurgijskoj tvornici, zaletjela je desna ruka u zupčanik. Tkivo je bilo istrgano, kosti ogoljene, i ruka gotovo iščupana toliko je zarez bio dubok.

Od toga dana, 16. kolovoza, liječnici su sve pokušali da ga ozdrave, no uzalud. U mjesecu prosincu ponovno su sašili ranu, no mjesto spajanja tkivo se raskinulo i rana je postala strašna. 18. travnja otišli smo u Lyon da upitamo za savjet još jednog liječnika: ovaj je predložio cijepljenje; inače da će mu to ostati za čitav život, bez nade da rana zacijeli.

Izlazeći iz bolnice, kupila sam svome sinu medaljicu Sv. Terezije Dj. I. On je ju stavio oko vrata i došla mi je misao da se molim toj maloj svetici za njegovo ozdravljenje.

Ispočetka nismo postigli rezultata. No ohrabrivši se ponovno, počeli smo u obitelji devetnicu u ponedjeljak 23. travnja. I eto na dan beatifikacije, u nedjelju 29., rana se posve zatvorila. Od tog vremena našem je sinu sasvim dobro.

Pred tolikim rezultatom, ne znamo kako zahvaliti Maloj Tereziji na velikoj milosti koju nam je udjelila.

Slijede potpisi brojnih rođaka i prijatelja ranjenog koji jednodušno svjedoče da je rana na početku devetnice izgledala veoma zlo, a da je iza nje postepeno zacijelila. Tu je i svjedočanstvo i samog ozdravljenika.

13. IZA DVADESETGODIŠNJE NEVJERE

Cannes (Alpes Maritimes) 14. svibnja

Sa živom radošću saopćujem veliku milost, koju smo zadobili po vašoj S. Tereziji Dj I., na sam dan njene beatifikacije.

Radi se o duši udaljenoj od Boga, za koju smo molili više od dvadeset godina i koja se sad 29. travnja obratila, na posljednji dan devetnice anđeoskoj Svetici Karmela.

Jutros smo doživjeli neizmjernu utjehu videći tu osobu kako je pristupila Stolu Gospodnjem.

Kako zahvaliti ljubeznoj, moćnoj blaženici!

14. NAGLO OZDRAVLJENJE OD NUTARNJEG RAKA

Karmel u Lisieux bio je zamoljen da moli za jednu mladu, dugo već bolesnu osobu koja je bolovala od raka u

utrobi i za koju nije bilo više nade. Podnijela je teške muke pri liječenju röntgenom i sasvim je već klonula. Koncem ožujka primila je posljednje sakramente. Mlada žena smatrala se ipak potrebnom svome mužu nevjerniku i dvoma male djece. Njena okolina nije ništa vjerovala. No ona sama imala je bezgranično pouzdanje u bl. Tereziju Dj. I. Zazivala ju je naglas s vjerom sposobnom da prenese brda. Njene su trpnje sve više rasle i govorila je svojoj nebeskoj zaštitnici: »Ja čekam dan tvoga proglašenja blaženom, no tad, nadam se svom dušom da ćeš mi pokazati svoju moć...« U zbilji do označenog datuma tj. 29. travnja, njeno je stanje postajalo skrajnje uznemirujuće zbog vrlo mučnog povraćanja, koje niie prestajalo ni danju ni noću. No u zoru slavnog dana odjednom se zaustavilo, bolesnica je sve jela, spavala čitavu noć, i sve su njene muke prestale, potpuno je ozdravila.

Liječnik, kao i muž bezvjerac, opetovali su svima, »da se nisu tome mogli načuditi«. Ovaj se tad ispovjedio i pričestio skupa sa svojom ženom, koju otad svake nedjelje prati k sv. misi.

Zaista je draga mala sestra pokazala svoju moć. Ozdravljenica je uvijek u dobru zdravlju i vodi veselo sve svoje kućanstvo.

M. Nicolle

15. SPRETNIJA OD LIJEČNIKA

Nantes (Loire—Inférieure) srpanj

Radi se o čudesnom ozdravljenju djevojke oboljele od tuberkuloze s dubokom povredom lijevog pluća i koja je htjela biti redovnica. Evo kako sama opisuje svoj slučaj.

Bilo mi je 18 godina kad sam bila gojenica u samostanu Presv. Srca. Kako sam večerom stalno imala groznicu i veoma mršavila, mada sam normalno jela, poglavarica je 5. ožujka dovela liječnika dra Rouaud, iz Pernichet da

me pregleda. Vrlo sam se iznenadila kad je izjavio da mi je lijevo pluće na vrhu povriježeno i da smjesta imam napustiti boravak na moru i otići se odmoriti na selo. Kako se nisam smatrala naročito bolesnom stala sam se smijati. No on mi je ozbiljno rekao. «gospođice, vi imate krivo da se smijete, vaš je slučaj vrlo ozbiljan. Da ste stariji, bio bih manje zabrinut, no u ovakvim prilikama... vaš je slučaj daleko teži no mislite!«

9. ožujka vratila sam se u Nantes, veoma umorna, kašljući i izbacujući mnogo, jedući malo, no spavajući dosta dobro spočetka... 15. otišla sam s majkom konzultirati doktora Becigneut-a koji se pokazao još manje spokojan od dra iz Pornichet-a. I on je pronašao da je lijevo pluće na vrhu povriježeno u veličini orahove ljuske.

Doktore, upitah živo, smatrate li da bi me to sprečavalo da uđem u samostan kako to vrlo želim?

— Počekajte godinu dana, gospođice, pa ćemo o tome još razgovarati.

— No, odgovorih, od te se bolesti ne ozdravlja.[1]

— Vidjet ćemo, vidjet ćemo reče mi liječnik tonom, koji je uzalud pokušavao biti ohrabrujući.

Kad je moja majka upitala da li bi me primio u bolnicu u Varades, on je rekao: Ne, mi ne možemo primiti osobe koje boluju od tih bolesti.

Dok su moji roditelji tražili za me prikladno sklonište ja sam odlučila prvih dana travnja obaviti duhovne vježbe u prioratu Pontchateau, jer sam smatrala da mi više nije duga vijeka. Došla sam tamo 9. travnja sasvim iznurena. Kako je padala kiša i bilo blato, provodila sam slobodno vrijeme kašljući tako jako da sam izazivala opću sućut. Jela nisam ništa, a od svojih jadnih prsiju okrutno sam trpjela.

---

[1]) Bilo je to u doba kad antibiotici za liječenje tuberkuloze nisu uopće bili poznati.

U međuvremenu majka me pozove da u zajednici s Karmelom u Lisieux započnem devetnicu Maloj Tereziji za moje ozdravljenje i milosti potrebne za moju budućnost. Jedna misa je bila rečena u tu nakanu.

Bivala sam međutim sve bolesnija, dok najednom odmah iza sv. pričesti osjetih se prožetom dobrim osjećajem, i sasvim tiho rekoh majci koja je bila uza me: »Mama ja sam ozdravila!«

Popodne me majka odvela liječniku dru Bonamy. On me nije poznavao, pa sam mu rekla zašto dolazim: da upitam, da li bi mogla postati redovnicom. On me je pomno pregledao i rekao da bez straha mogu slijediti svoje zvanje.

»Ali doktore, rekoh, zar nemam ništa na plućima?« Neku povredu?

Apsolutno ništa! Povredu? Otkud ste došli na tu ideju? Vaša su pluća u vrlo dobrom stanju, budite sigurni. — U koji red želite stupiti?

— Augustinke.

Na to mi izda svjedodžbu izjavivši da sam neposredno sposobna za redovnički život.

Vratim se otud dru Becigneut-u, koji je 15. ožujka ustanovio povredu pluća u veličini oraha. Nije me prepoznao, pa ga zamolismo od strane Augustinki da me temeljito pregleda i ustanovi da li sam sposobna za redovnicu.

»Vi ne izgledate bolesni, reče liječnik.

— Bez sumnje, no ja sam tako mršava, da su se bojale! ...

— Ah, časno-sestarske ideje! odvrati on smiješeći se. Mršavost nema s tim posla... Uostalom, vidjet ćemo.

Nakon savjesne oskultacije, on me uvjeri:

»Vi ste vrlo dobra zdravlja«, možete postati redovnica kad hoćete.

— No, doktore, upita majka, zar moja kći nema nešto na plućima?

— Apsolutno ništa, gospođo, njena pluća su u sasvim dobrom stanju.

— Ah!... zar čovjek može u 6 tjedana ozdraviti od povrede pluća?

Ne, gospođo!

— A eto, doktore, to se dogodilo mojoj kćeri.

— To je nemoguće!... njena su pluća netaknuta... Tko vam je rekao da je imala povredu?

— Vi sami doktore.

— Ja, ne nikada u svom životu!

— Uistinu... evo vašeg recepta od 15. ožujka... Uostalom niste samo vi to izjavili, doktor iz Pornichet-a jednako je potvrdio.

— Liječnik zgrabi svoj recept, i ja nisam nikada vidjela čovjeka u toj mjeri zaprepaštena.

Priznao je da je činjenica zaista izvanredna.

— Mi to dugujemo, reče majka, sestri Tereziji Dj I.

— Pa onda je ona spretnija od nas, priznade liječnik...

I smjesta je izdao traženu svjedodžbu te rekao: možete ući u samostan i bit ćete zdravi, ja odgovaram.

Otišla sam presretna.

Otad sam izvanredno zdrava, dobro jedem, savršeno spavam, i uopće više ne kašljem. Slijedim čitava Pravila bez umora, što sve čudi. Vesela sam i sretna preko svake mjere.

S. Marija Antoaneta

(Slijedi svjedodžba o ozdravljenju)

ČUDESNO POMAGANJE NAŠEG ZEMLJAKA O. LEOPOLDA MANDIĆA

Među ugodnicima Božjim, koji su našim suvremenicima na razne načine čudesno pritekli u pomoć,

treba sigurno spomenuti i kapucina Leopolda Mandića.[1]

Iznosimo ovdje samo manji broj slučajeva.

U govoru pred Papom Ivanom dvadeset i trećim na javnom konzistoriju 18. XII 1958. rekao je presvij. g. Corsanego također ove riječi: »Danas nema na svijetu nijedne pokrajine, gdje o. Leopold ne bi bio poznat i gdje ga ne bi u molitvama zazivali, a da te molitve nisu uzaludne, dokazuju posebne milosti i čudesna ozdravljenja izmoljena po njegovu zagovoru.«

UMNOŽENJE ŽITA

Bilo je to 1. ožujka 1946. jedna je siromašna obitelj iz Padove s velikim žrtvama skucala 2500 lira, da si pribavi pola metra (pola q) žita, jer se malo kruha dobivalo na karte. Otac pođe da to žito kupi u susjednom selu. Bila je večer. Tama. Kišilo je. Stavi vreću na bicikl i vraća se u grad. No nije opazio, da se vreća otvorila i da žito polagano izlazi iz nje. Kad je zapazio, u vreći bijaše još samo nekoliko kilograma žita. Vratio se kući tako utučen, da mu je dolazilo na plač kao malom djetetu. Kako da nabavi drugo žito, kad uopće nema više novaca? Te noći nitko u kući nije spavao. Cijelu noć nisu radili ništa drugo, nego su samo zazivali u pomoć o. Leopolda. Sutradan ujutro htjela je majka iz puke radoznalosti vidjeti, koliko je žita ostalo u vreći, koja je

[1]) O tome dosta donosi knjiga »Otac Leopold«, životopis sluge Božjeg o. Leopolda Mandića kapucina iz Hercegnovog. Napisao P. Pietro da Valdiporro. Treće hrvatsko izdanje. Zagreb, 1963.

ležala zgužvana u jednom kutu. Vagnula je pet kilograma. Pogleda opet u vreću, za koju se činilo, da u njoj nema ništa. U vreći je još bilo žita. Vagne opet pet kilograma. I tako s jedne strane vreća, koja na izgled nije ništa sadržavala, ali koja je uvijek davala žito, a s druge strane vreća, koja se punila... i tako do 54 kilograma. 4 kg više od onoga, što je muž kupio.

Osjećaj zapanjenosti i straha uđe u obitelj. Otac im je Leopold došao u pomoć na tako izvanredan način!

OZDRAVLJENJE DEFORMIRANOG DJETETA

Jedna je moja kćerka rođena deformirana. Dali smo je nekoliko puta operirati, ali se nije moglo postići, da bi mogla hodati. Pokušavali smo sva moguća liječenja. Upotrebljavali smo također spravu. Čim sam čula pripovijedati o moći i dobroti novog Sluge Božjeg o. Leopolda, odmah sam ga svim zanosom svoga rastuženog srca zvala u pomoć i molila ga, da mi pomogne da vidim kako moja siromašna kćerka sama hoda. Uvečer sam se pomolila, a drugo jutro vidjeh svoju kćerkicu kako se sama digla i kako trči po kući kao poludjela. Otac Leopold nas je uslišio! Hvala, hvala dragome ocu!

S Martino di Messina (Italija), 2. II. 1947.
Hilaria Zanitano, ud. Brigandi

IZNENADNO OZDRAVLJENJE TUBERKULOZE POTRBUŠNICE

Gospođica Antonija Puhalj iz Lanišća (Istra) obolila je 1944. od tuberkulozne upale potrbušnice. Hodala je po bolnicama, ali sve uzalud. Zato su je otpustili iz bolnice, i u mjesecu svibnju 1947. ona je bila na rubu smrti. Po savjetu domaćeg župnika započe devetnicu oca Leopolda za ozdravljenje, a molili su za nju i drugi vjernici zajedno sa župnikom. Bolesnica je svaki dan primala svetu pričest. Na

osmi dan devetnice, 24. svibnja, poslije svete pričesti, Antonija najedamput osjeti da može ustati i da je zdrava. Liječnički pregled utvrdio je potpuno ozdravljenje.

MILOST PORODA

Gospođa F., udata već 7 godina, na svoju veliku bol nije mogla začeti djeteta. Specijalisti su izjavili, da je kod nje materinstvo fizički nemoguće. Rastužena žena hodočastila je u Padovu u sobicu — ispovijedaonicu o. Leopolda i njezina pouzdana molitva bude uslišena. Postala je sretnom majkom dječačića, kome dadoše ime Leopold. 24. VIII 1949. ponesoše sretni roditelji maloga u Padovu, da zahvale Služi Božjemu.

NESTAO TUMOR

Već više godina trpio sam na prostati. Usprkos mnogim liječenjima ništa se nije poboljšalo. Zato sam morao ići na kliniku. Diagnoza je glasila: tumor. To je bilo utvrđeno na temelju rentgenske snimke. Ja i svi moji bili smo silno pogođeni. Počeli smo zazivati oca Leopolda, da mi on pomogne. Ta je pomoć zaista došla na sasvim izvanredan način, jer kad su liječnici započeli operaciju, ne nađoše više ni traga kakvom tumoru.

Rim, 12. XI 1949.

Konstantin Moretti

Mogli bismo nastaviti još dugo, dugo; uz dosad rečeno spomenuti brojna čudesa sv. Josipa Kotolenga, sv. Ante komu se naš svijet toliko utiče, pa sv. Ivana Boska, koji toliko osvaja našu mladež. I nakon svega toga ostalo bi nam da govorimo o našoj najvećoj nadi — Mariji.

21.

Čuj nas majko, nado naša

Mariju II. Vatikanski koncil pozdravlja kao uzvišenog i jedinstvenog člana Crkve, uzora i divnog primjera vjere, ufanja i ljubavi.[1]

Takvom ju je učinio sam Duh Sveti. I otkada je ona svojom čudesnom intervencijom u Lurdu, Fatimi i drugim svojim svetištima progovorila ljudima, val pouzdanja u Majku ne pozna više granica.

Ona je daleko, dakako, iznad svih i najvećih miljenika Božjih i običnih smrtnika, ali kad mi u svibnju u listopadu, na njene brojne svetkovine klečimo do njenih nogu kao njezina djeca, onda smo uvjereni da sve od Nje možemo dobiti. Tko nije za tih pobožnosti osjetio ono duboko pouzdanje što odjekuje katoličkim srcima.

Tko je u Lurdu prisustvovao onim molitvama, zazivima svih naroda svijeta, taj je osjetio da je ona iznad svih, Bogu dragih osoba, da mi imamo Majku,

[1]) Jacques Deretz — Adrien Nount, osb: Synopse des textes concilires. Ed. univ. Paris 1966.

nebesku Majku koja korača među svojom djecom i miluje ih.

Šta reći pred onim ozdravljenjima što se zbivaju u Marijinim svetištima, pred tisućama i tisućama onih spomen-ploča što rese njene bazilike ili skromne crkvice! To nije tek puko udivljenje. To je radost koja puni ljudska srca do skrajnjih granica. Tkogod iskreno zavapi k njoj, siguran je da će mu se smilovati. Da će ga obodriti. Da će ga uzeti kao svoje dijete.

Nismo li mi sami u našim skromnim mjestima hodočašća doživjeli pri pjevanju Marijinih pjesama ono nešto posebno što bez obzira na sve materijalne darove — ozdravljenja i drugo — uzdiže srca, napunja dušu utjehom, mirom, dubokom radošću. Da, mi znamo da je ona zbilja naša Majka.

Kad nam je najteže, kad se sve u nama lomi, ona stupi pred nas sa svojim Sinom skinutim s križa i briše naše suze.

Pietà Mickelangelova, ili ona u običnoj šumskoj niši nije tek umjetnina. To je život. Smrt Sina na krilu Majke, koja nam je donijela život. Smrt proživljena kako je ni jedno ljudsko srce nije proživjelo, i koja zato bolje nego i jedno od njih, zna tješiti.

Bilo je reformatora u prošlim stoljećima kao i u najnovija vremena koji su pokušavali potisnuti Mariju s horizonta kršćanskog života, ali onda je do-

šao odgovor kršćanskog puka, koji je s još većim žarom prionuo da je moli.

Došao je odgovor II. Vatikanskog Koncila s jednim novim tekstom: »Kao što je u nebu već proslavljena tijelom i dušom, MAJKA ISUSOVA predočuje i najavljuje Crkvu u svom svršetku u budućim stoljećima. A jednako tako ovdje na zemlji, čekajući dolazak dana Gospodnjeg, (II Pe 3,10) ona već blista KAO ZNAK SIGURNE NADE I UTJEHE PRED NARODOM BOŽJIM NA HODOČAŠĆU ŽIVOTA«.[2]

Pobjednički smiješak

U jednom filmu koji prikazuje borbu Iraca za slobodu ispod Engleskog jarma, upada u oči posvemašnja sigurnost u pobjedu, koja se ispoljuje kod pripadnika toga naroda. Iako na dohvat ruke tog najmoćnijeg carstva onog vremena, mada sasvim njemu podložan upravom, vojskom, izložen udarcima opasnih progonitelja, Irski narod — ide u borbu sa smiješkom na usnama. Glavni junaci susreću se i pozdravljaju smijući se . . . bez riječi, samo sa smiješkom. I onda kad se na njihovim ulicama podižu vješala na

2) Synopse, str. 464.

kojima će izdahnuti štokoji narodni junak. I onda kad su doživjeli nekoliko teških poraza, smiješak svejedno titra na njihovim usnama. On znači: ništa za to! Konačna je pobjeda naša.

U filmu pogiba i glavni junak.

Sve izgleda izgubljeno.

Nešto takva kao da se zbiva s apostolima i mnogim prvim kršćanima. Oni odlaze ponajprije poslani od Krista i vraćaju se puni radosti kličući: Gospodine, i đavoli nam se pokoravaju. U grandioznom pohodu — čudesa najraznolikije vrste i veličine — koji ushićuju učenike i pristalice, dolazi i do triumfalnog ulaska u Jeruzalem, kad mase sijekući grane, prostiru ih skupa sa svojim odijelima i s urnebesnim skandiranjem: Živio! Hosana![1]

No malo iza toga glavni junak zbivanja, Krist, pogiba.

Sve izgleda izgubljeno.

U zbilji, to je početak konačne pobjede.

Pobjeda je bila osigurana već prije u smješku, u radosti svjedoka nebrojenih, veličajnih djela: čudesa kakvih dotad nitko nije vidio.

Zato je Krist mogao već prije reći: EGO VICI MUNDUM! JA SAM POBIJEDIO SVIJET![2]

[1]) Mt 21, 8, 9.
[2]) Iv 16, 33.

Na ovaj ovakav naš smiješak čeka Krist.

To nije smiješak neozbiljnih očajnika ili cinika. To je radost ljudi sigurnih u pobjedu svoje stvari. Ali radost posebne, sasvim superiorne vrste.

On titra samo na usnama plemenitih, dobrohotnih duša, posve uvjerenih u pobjedu.

To nije podrugljiv smiješak okrutnog osvetnika, koji sprema propast svome neprijatelju.

To je smiješak onih koji upiru sve sile da u pobjedu uvedu i protivnike, te s beskonačnom velikodušnošću otvore svoje srce svima.

Oni su sigurni u pobjedu jer potpuno pripadaju Kristu i jer je Krist već pobjedio svijet.

Za njih je sad samo problem da se što potpunije sjedine s vođom-pobjednikom, da svojim životom, svojom ljubavlju budu što potpunije njegovi. A jer to hoće, jer to čine, zato su tako sigurni da će pobjediti. Otud pobjednički smiješak — otvoren ili suzdržan — što bliješti iz njihovih očiju, to je radost Karla Leisnera, to je zanos prvih kršćanskih mučenika koji razapinjani, stavljani na sve muke pjevaju himne zahvalnice i mole dapače za svoje mučitelje. Tako je uostalom i sam Krist trpio i prorekao svojim učenicima da će tako u svijetu prolaziti: »Trpjet ćete stisku u svijetu! No pouzdajte se, ja sam pobjedio svijet.

Nekad će nam se kao i apostolima činiti da je sve propalo. Da mora propasti. Tim sigurnije što će uz zla koja prate život pridolaziti i oni naravni faktori: perspektive bolesti, starosti . . . Govorit ćemo kao što smo to možda činili u bezizglednim, ,t u ž n i m g o d i n a m a r a t a s mnogo tuge ali ne i očaja:

I eto sad starimo. Godine jure
Ko brzo niz cestu otisnuta kola
I nosimo sobom svi pregršti bola
Dok umorne oči u daljinu zure.

Al srce još toplo i ko nekad živo
Nada se i sanja o danima sreće,
Što nikada možda pokucati neće
Na obzorje naše oblačno i sivo.

No svejedno. Ipak hrabro ćemo ići
Do Golgote naše kakva ona bila:
Sručila se na nas sva bezdušna sila
Il morali u noć katakomba sići.

S misterijem križa uskrsnuće sviće
I kad tama padne preko zemlje naše
Pa gorčine budu prepune nam čaše
Uskrsni »Hosana« duša neka kliče.

Širitelji nade

Naslovna slika jednog broja poznatog francuskog časopisa »F ê t e s e t S a i s o n s« donosi krasnu sliku, no punu suprotnosti: pod plavim nebom, na zelenoj livadi stoji lijepa djevojčica, pogođena međutim teškom bolešću — polio ili nešto slično — Noge su joj stoga sputane čvrstim remenjem, koje sa svake strane štiti metalni potporanj, što seže do tla; u svakoj pak ruci drži štap oslonjen gornjim dijelom o nadlakticu te tako podržava teško uspostavljenu ravnotežu. Sve daje naslutiti da je to jedna od onih teških nevolja, koje se protežu kroz čitav život i koje bi naravno mogle navući tugu u srce i na lice. No toga se na djevojčici ne vidi: u njezinoj je ruci kita svježe ubranog cvijeća, dok joj se s lica osuo vedri smiješak pun sunčanog sjaja i topline, pun pouzdanja u budućnost . . .

Neznanje ili naivnost?

Ni jedno, ni drugo!

Ona tek zna da je dijete svoga silno sposobnog oca koji je tako ljubi i koji će sve poduzeti i učiniti da je oslobodi od njene teške bolesti.

U tužnom i smrknutom svijetu koji je pokopao toliko nada, uloga kršćana sliči stavu male djevojčice: na njima je da usprkos kušnja i boli bude nadu

u ljudskim srcima, unose smiješak i vedrinu, pune duše pouzdanjem u Oca koji nad svim bdije. Jer kako nam i opet kaže II. Vatikanski Koncil: Samo svjetlo vjere i razmatranje Riječi Božje mogu čovjeku dopustiti da uvijek i posvud prepoznaje Boga, da u životnim teškoćama otkriva Božju volju, te da ispravno sudi o zemaljskim zbivanjima. Nadnaravna nada osposobljuje ga da ispravno ocjenjuje trpnje ovog života, jer one »nemaju nikakvog razmjera s budućom slavom, koja će se pokazati na nama«.[1]

Dodajmo još k svemu ovome, da nebeska nada ne umanjuje brige za zemaljske stvari. Na ovom istom Vat. Koncilu, Crkva uči da nada u posljednje stvari ne umanjuje važnost zemaljskih dužnosti. Naprotiv: ona podupire njihovo izvršavanje pružajući im nove motive. I obratno, kad nedostaje božanska potpora i nada u vječni život — i ljudsko dostojanstvo teško strada. To se često vidi: zagonetka života i smrti, grijeha i patnje ostaju bez rješenja, pa to tako često gura čovjeka u očaj.

Kršćanin je sigurno obavezan da pobija zlo uz cijenu brojnih nevolja. Ali združen s uskrsnom tajnom, postajući sličan Kristu u smrti, ojačan nadom on ide u susret Uskrsnuću.[2]

1) Synopse str. 463–4.
2) Synopse str. 476.

Ovakav stav zauzimao je jedan mladi čovjek, danas na visokom položaju, koji je ostao dosljedan svojim načelima, zapisavši u svoj dnevnik pri polasku u zreli život:

Vjerujem u sreću svoju,
I sreću naroda svoga,
Jer uzdam se, uzdam silno
U velikog svoga Boga.

Ja vjerujem, vjerujem jako,
Dušom i srcem, jer hoću,
S tom vjerom kroz trnje sv' jeta
K Bogu ja svome poću.

Šta dakle da još reknemo?

Budućnost nam je, istina nepoznata. Mi je ne držimo jednostavno u svojim rukama kao dijete pticu s kojom se igra. Ona nam dapače mnogostruko izmiče. A uza sve to mi možemo biti potpuno mirni. Kad je čovjek s Bogom, kad u nj vjeruje, tad je naravno da se u nj i pouzdaje.

Kako mi je lako s Tobom živjeti, Gospodine!
Kako mi je lako vjerovati u Te!
Kad, zbunjen, moj se duh odriče ili svija, kad najinteligentniji ne vide dalje od večeri koja dolazi i ne znaju šta trebaju činiti sutra, Ti mi šalješ vedru sigurnost da Ti postojiš. I da bdiješ da svi putevi dobra ne budu zatvoreni.

Na vrhuncu ljudske slave, gledam začuđen put koga nikad ne bih sam bio našao. Ovaj čudesni put kroz zdvojnost odakle sam mogao slati čovječanstvu odsjev Tvojih zraka.

I ako treba da ih još šaljem, Ti ćeš mi to udijeliti. Ali ako mi vremena ponestane, to je stoga što si ga ostavio drugima.[1]

---

1) Aleksandar Solženjicin (Jedan neizdani ulomak pisca knjige: »Jedan dan Ivana Denisovića.)

SADRŽAJ:

		Str.
	Umjesto predgovora	5
	Problematika pouzdanja danas	8
	Nada u našem životu	12
I dio:	**IZMEĐU NADE I BEZNAĐA**	
1.	Šta naravnije nego nadati se	17
	Ispružene ruke	17
	U sniježnoj pustinji	19
	Mladi graditelji	20
2.	Nadati se uprkos svemu	25
	Bolna iskustva	25
	Premještanje nada	29
3.	U ozračju beznađa	30
	Kakvi su daljnji izgledi	30
4.	Na vrhuncu nada	33
	Cijena napretka	35
	Pred nesigurnošću tehnike	38
	Pred neumoljivošću prirode	40
	Nadolaze kiše	43
II dio:	**KAO DA DRUGOG ŽIVOTA NI NEMA**	
5.	Ni nade ni pouzdanja	53
	Pobuna	53
	Besmislenost svega	54
6.	U zatvoru kroz čitav život	60
	Proljeće u internaciji	62
	Kao u paklu	65

Str.

7. Život u svijetlu novog morala 71
8. Na čem počiva filozofija beznađa 76

III dio: KOGA DA PITAMO?

9. Da li je život bez nade normalan 82
Prema vrhuncima 84
10. Za divljacima u prašumu 89
Senzacionalna otkrića o vjeri pračovjeka . . 91
Najviše biće — Osoba sam po sebi 93
Pouzdanje pračovjeka u najviše biće . . . 95
Pouzdanje izraženo molitvom 97
Pouzdanje u Boga vezano uz čudorednost . 102
Zadovoljštine Najvišem biću 105
11. Otac odabranog naroda 110
Pouzdanje usred nevolja kroz Psalme . . 113

IV dio: KAD BOG PROGOVORI

12. S izgubljenom ratnom siročadi 116
13. Bog među ljudima 120
14. Kako da pristupamo Isusu
Sa živim pouzdanjem 128
S povjerenjem djeteta 129
Probijanje kroz zloću i nemar 133
15. Od svega najvažnije 137
16. Iz tame k svjetlu 147
Nada i za griješnike 148
Bez pokorničkih grimasa 152
Kakvo obraćenje očekuje Gospodin 153
Kao stablo presađeno kraj voda 155
Svjetle nade 156
17. **Blago čovjeku koji se u te uzda** 159
Ozdravljenje gubavca 160
Kroz provaljeni krov 161

Str.

Posljednja nada 162
Mrtva uskrisuje 163
Isusa zadivljuje ponizna Sirofeničanka . . 165
Pomozi mojoj nevjeri 166
Veličajna vjera stotnika 167
18. Pitanje mlade djevojke 170
Kakva je razlika između vjernika i nevjernika 172
Teologija nade 174
Nada i pouzdanje 179
Nada u kušnji 182
Kroz tunel prema žičari 183
Duša u tami 186
Iz dnevnika jedne emigrantkinje 189
U dugom tamnom tunelu 195
Mladi student u zatvoru 195
Sjajna sunčana zraka u tami logora . . . 200
Kroz noć kušnji — svjetlu 203
19. Kršćanin pred zlima u svijetu 205
Confide fili, pouzdaj se sinko 207
Confide filia, pouzdaj se kćeri 208
Confide fili, pouzdaj se sinko! pouzdaj se kćerko! 209
20. Svjedoci Božjih dobrota
Da li i danas Isus čudesno pomaže 213
Čudesne intervencije male svete Terezije . . 216
Čudesno pomaganje našeg zemljaka O. Leopolda Mandića 229
21. Čuj nas majko, nado naša 233
Pobjednički smiješak 235
Širitelji nade 239

Bilješka 27 sa str. 79 243
Prijateljima »Vrela Života« 244

1966